

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ, ЕКОНОМІКИ,
УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА ТУРИЗМУ
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Дистанційна форма навчання, 6 курс

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

«Зовнішньоторговельні пріоритети України: сучасний стан та перспективи»

дбФМ 10578637 КРМ

Розробила студентка гр. дбФМ

___.__.2024 р. _____ Є.В. Ольшевська

Керівник дипломної роботи

___.__.2024 р. _____ Н.В. Безрукова

Консультанти:

___.__.2024 р. _____ І.Б. Чичкало-Кондрацька
із глобальної економіки

___.__.2024 р. _____ Н.В. Безрукова
із міжнародного менеджменту

___.__.2024 р. _____ А.А. Буряк
із управління зовнішньо-економічною діяльністю

Робота допущена до захисту:

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та туризму
___.__.2024 р. _____ І.Б. Чичкало-Кондрацька

Полтава 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	7
1.1. Зовнішньоторговельна діяльність України: її сутність та особливості.....	7
1.2. Основи регулювання та форми зовнішньої торгівлі України.....	17
1.3. Особливості діяльності Торгово–промислової палати України у сфері міжнародної торгівлі.....	27
Висновки до розділу 1.....	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	40
2.1. Аналіз основних показників зовнішньоторговельної діяльності України....	40
2.2. Сучасний стан торговельної діяльності України з іноземними країнами.....	56
2.3. Аналіз діяльності Торгово–промислової палати України, пов’язаної із міжнародною торгівлею.....	65
Висновки до розділу 2.....	72
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	76
3.1. Проблеми розвитку сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України.....	76
3.2. Пріоритетні напрямки та перспективи зовнішньоторговельної діяльності України.....	82
3.3. Перспективи співпраці Торгово–промислової палати України із зарубіжними країнами щодо проведення торгово–економічних операцій на зовнішньому ринку в умовах повоєнного відновлення.....	88
Висновки до розділу 3.....	92
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	100
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі жодна країна не може повноцінно забезпечити себе всіма товарами. Саме тому країни під впливом глобалізаційних процесів розвивають зовнішньоторговельну політику. Наша країна не виняток, хоча на шляху розвитку цієї сфери діяльності трапляється чимало загроз. Розвиток зовнішньої торгівлі держави відображається у показниках імпорту та експорту. За часи незалежної України, наша держава вибудувала міцні зв'язки з країнами Європи та Азії для здійснення імпортних операцій. Багато зусиль було докладено для розвитку експортного напрямку, адже потрібно, щоб товари та послуги відповідали вимогам країни-отримувача.

Після 24 лютого 2022, період початку повномасштабного вторгнення, почався період, що став викликом для кожної сфери, і в тому числі і для сфери зовнішньоторговельної діяльності. Ця ситуація мала негативний вплив на обидві складові зовнішньої торгівлі, а саме: експорт та імпорт. Блокування портів, руйнація та окупація заводів стали основними загрозами на шляху для реалізації експорту. Іншою складовою зовнішньоторговельної діяльності є імпорт, який теж мав зміни через повномасштабне вторгнення, перш за все змінилася його структура.

Фактори впливу на розвиток зовнішньоторговельної діяльності досліджували різні вчені. Серед вітчизняних можна виділити наступних Д. Джоббер, І. Дюмулен, Ф. Котлер та інші. Також, варто виділити вітчизняних вчених, які присвятили свої роботи розвитку експортно-імпоротної діяльності країни, а саме: Ю. Коваленко, А. Мельник, Ю. Мельник, У роботах вчених розглянуто поняття, особливості та складові зовнішньоекономічної діяльності. Також, розглядаються загрози та перспективи здійснення даного виду діяльності.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження зовнішньоторговельних пріоритетів України, аналіз сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньоторговельної діяльності.

Для досягнення вище наведеної мети кваліфікаційної роботи магістра, слід виділити виконати наступні завдання:

- дослідження основних аспектів зовнішньоторговельної діяльності України;
- розгляд зовнішньоторговельної діяльності України, а саме її сутності та особливостей;
- аналіз основ регулювання та форм зовнішньоторговельної діяльності України;
- дослідження особливостей діяльності Торгово–промислової палати України у сфері міжнародної торгівлі;
- аналіз чинників впливу та сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України;
- дослідження основних показників зовнішньоторговельної діяльності України;
- аналіз сучасного стану торговельної діяльності України з іноземними країнами;
- дослідження діяльності Торгово–промислової палати України, пов'язаної із міжнародною торгівлею;
- розгляд пріоритетів та перспектив зовнішньоторговельної діяльності України;
- аналіз проблеми розвитку сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України;
- пошук напрямків та перспектив зовнішньоторговельної діяльності України;
- дослідження перспектив співпраці Торгово–промислової палати України із зарубіжними країнами щодо проведення торгово–економічних операцій на зовнішньому ринку в умовах повоєнного відновлення.

Теоретичні аспекти дослідження базуються на комплексному використанні фундаментальних положень сучасної економічної теорії, наукових концепцій, монографій, нормативно-правових актів, законів України, теоретичних розробок вітчизняних і зарубіжних учених щодо зовнішньоекономічної діяльності та її складових експорту та імпорту.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення завдань, поставлених вище, було використано ряд загальнонаукових та спеціалізованих методів дослідження: теоретичне узагальнення, методи аналізу і синтезу, системно-структурний підхід та графічний метод.

Інформаційною основою дослідження стали офіційні матеріали Державної служби статистики, Національного банку України. Торгово-промислової палати України, а також матеріали наукових періодичних видань, аналітичні матеріали дослідницьких центрів тощо.

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельна діяльність держави. Предметом дослідження є чинники та явища, що впливають на зовнішньоторговельну діяльність України.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у розвитку теоретико-методологічних засад підтримки та розвитку зовнішньоторговельної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження полягають у створенні теоретичних положень у вигляді рекомендацій, для покращення сфери зовнішньоторговельної діяльності.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати теоретичних досліджень апробовані на 2 університетських та 1 міжнародній науково-практичних конференціях, у тому числі: II Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція здобувачів вищої освіти та молодих учених, VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика», III Міжнародна науково-практична конференція "Modern research in science and education".

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

1.1. Зовнішньоторговельна діяльність України: її сутність та особливості

Зовнішня торгівля є одним із визначних чинників економічного розвитку країни. Розвиток зовнішньої торгівлі не тільки забезпечує зростання ВВП країни та прибутковість вітчизняних виробників, а й відображає ставлення світової спільноти до якості вітчизняної продукції та її становища у світовому торговельному обороті [1].

Також, вона відображає конкурентоспроможність вітчизняних виробників, їх зростання та прибутковість. Зовнішня торгівля є джерелом надходження іноземної валюти для національної економіки.

Зовнішня торгівля України – це діяльність суб'єктів господарювання України та інших країн, яка здійснюється на території України та за її межами і зводиться до посередництва між виробниками та споживачами купівлі–продажу товарів і послуг [2].

Зовнішню торгівлю України можна поділити на експорт – рух товарів і послуг від українських виробників до іноземних споживачів та імпорту – рух товарів і послуг від іноземних виробників до українських споживачів. Здійснюється вона на основі Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [3].

Експорт та імпорту розраховуються за кожною країною у кількісному та вартісному вираженні. Співвідношення являє собою торговий баланс, який є різницею між вартістю експорту та імпорту. Сума вартості експорту та імпорту становить міжнародний (зовнішній) товарообіг [3].

Позитивне сальдо, тобто перевищення експорту над імпортом свідчить про активний торговельний баланс країни. Дефіцит торговельного балансу це

перевищення імпорту над експортом. Активний торговельний баланс є позитивним аспектом зовнішньоекономічної діяльності країни.

Однак торговельний баланс не завжди є показником економічного благополуччя країни. Три показники, якими характеризується зовнішня торгівля зазначені на рис. 1.1.

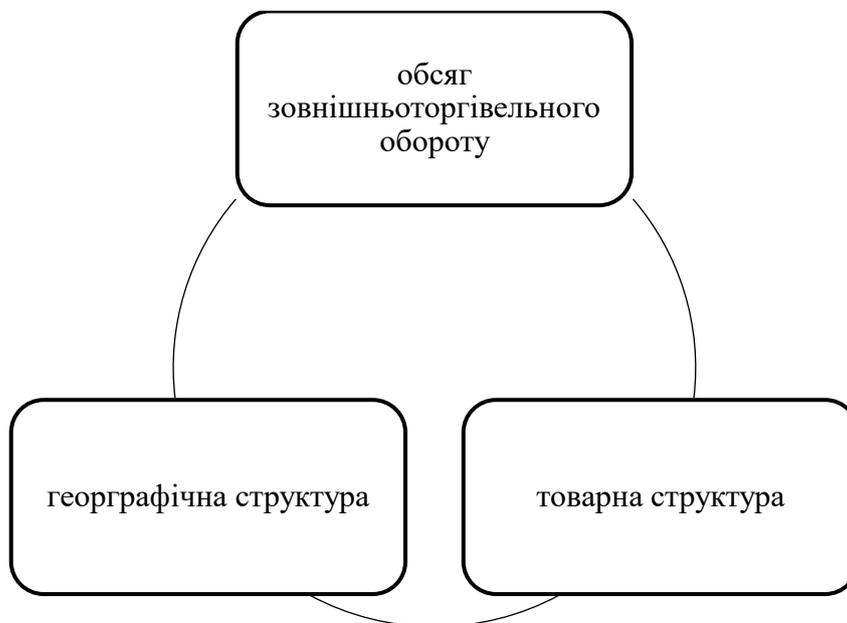

Рис. 1.1. Показники, які характеризують зовнішню торгівлю України [3]

Виходячи з інформації, яка наведена вище, слід зауважити, що сума вартісних обсягів експорту та імпорту складає обсяг зовнішньоторговельного обороту. Для того, щоб визначити торгівлю міжнародною, а також продаж товарів експортом та їх купівлю імпортом, треба відповідно до загальноприйнятих у світі стандартів статистики, перетнути державний митний кордон з товарами та зафіксувати цей факт у відповідних митних органах [4].

Систематизація відповідно до конкретних характеристик всіх товарів, що експортуються з усіх, групи країн або однієї країни – це товарна структура експорту.

Систематизація всіх товарів, що імпортуються в країну або групу країн, відповідно до їх конкретних характеристик – це товарна структура імпорту.

Також, варто зазначити, що товарну структуру експорту можна розрахувати для всіх країн та їх груп (товарна структура світового експорту). Тож, як товарну структуру імпорту тільки для окремих країн та їх груп.

У глобальній економіці, як у замкнутій системі, всі експортовані кошти є товарами, імпортованими одночасно. Таким чином, товарна структура світового експорту одночасно характеризує структуру імпорту [4].

Щодо географічної структури, то слід зазначити, що між окремими країнами та їх групами відбувається розподіл торгових потоків. Структуризацію товарного потоку розглянуто більш детально на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Ознаки структуризації товарних потоків (експорту й імпорту) [4]

Також, варто зазначити, що дані про міжнародну торгівлю країн, що належать до тієї чи іншої частини світу або однієї групи являють собою територіальну географічну структуру [4].

Організаційна географічна структура - це дані про незалежну інтеграцію та міжнародну торгівлю між країнами, що належать до інших інтеграційних та

політичних спільнот, які належать до певних груп відповідно до визначених критеріїв.

Розглядаючи зовнішньоторговельні операції, які відбуваються на світовому ринку, то на рис. 1.3 можна побачити їх класифікацію.

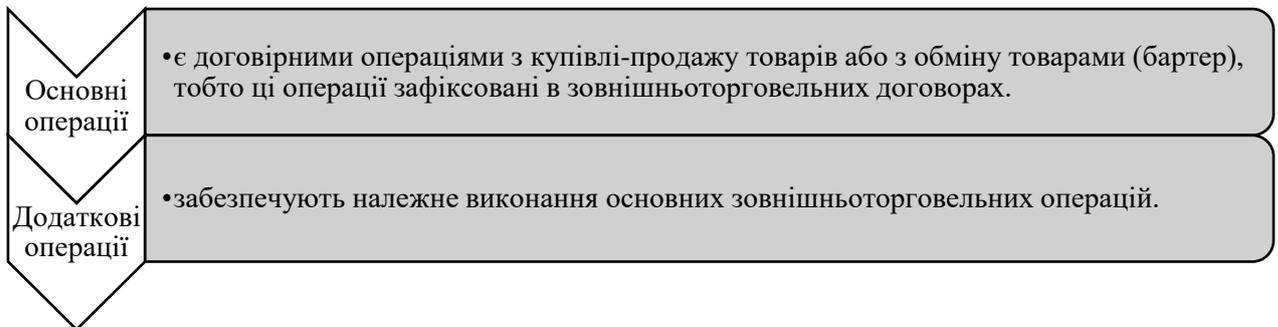

Рис. 1.3. Класифікація зовнішньоторговельних операцій [3]

Операції, що зазначені на рис. 1.3 включають в себе:

- операції з транспортування і експедиції вантажів;
- страхування вантажів;
- фінансування зовнішньоторговельних операцій;
- гарантування взаємних зобов'язань між імпортерами і експортерами;
- митні операції тощо.

Варто зауважити, що об'єктами зовнішньої торгівлі є такі товари та послуги, як:

- готові вироби;
- сировина та напівфабрикати;
- продукти інтелектуальної власності: патенти, ліцензії, товарні знаки тощо;
- міжнародний туризм;
- транспорт;
- страхування;
- брокерські та будівельні послуги [5].

Сукупність зовнішньої торгівлі різних країн утворює міжнародну торгівлю, яка також є складною соціально-економічною категорією [6].

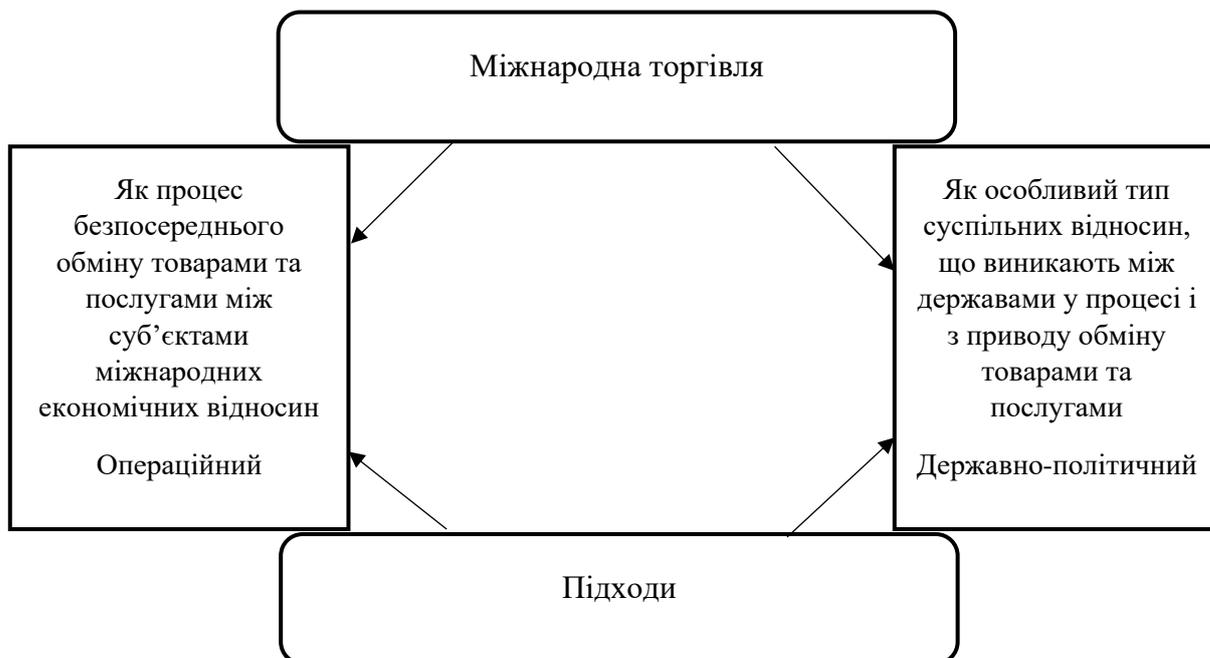

Рис. 1.4. Підходи до розуміння сутності міжнародної торгівлі [5]

Найбільш важливими факторами в міжнародній торгівлі були розглянуті на рис. 1.5.

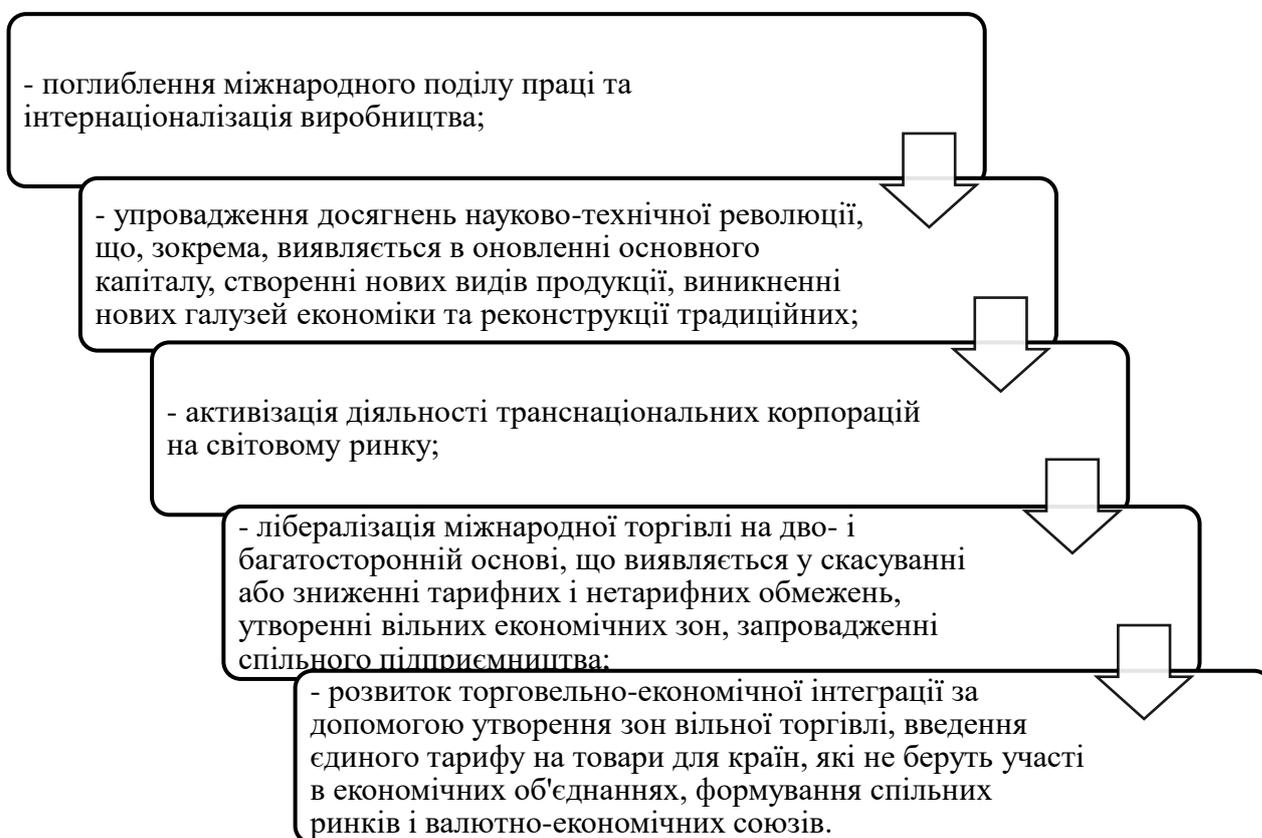

Рис. 1.5. Чинники міжнародної торгівлі [4]

Також, варто зауважити, що багато світових торговельних операцій, приблизно 80 %, здійснюються за допомогою посередників. Продавець та покупець звертаються до посередника у тому випадку, якщо виплачена йому компенсація нижче можливих витрат на незалежну організацію продажу або покупки товарів або послуг [3].

Тож, слід зазначити, що собою представляють торгово–посередницькі операції. Це операції, що пов’язані з купівлею–продажем товарів та послуг, які можуть бути зроблені від імені виробника або покупця незалежним торговим посередником на підставі контракту, укладеного між виробником або покупцем, або іншого замовлення.

Самі посередники це приватні особи та компанії, які сприяють обігу товарів та послуг у внутрішніх та зовнішніх ринках. Їх класифікація наведена на рис. 1.6.

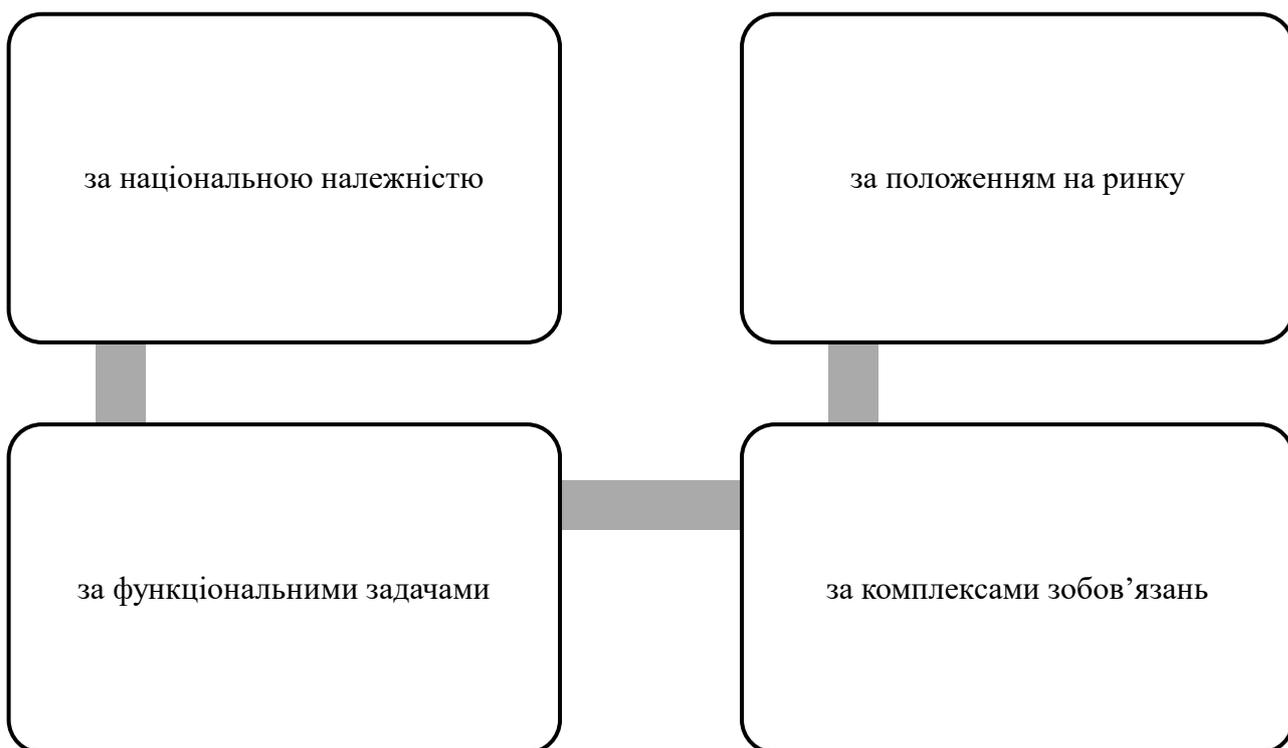

Рис. 1.6. Класифікація посередників [3]

Варто розглянути, більш детально класифікацію посередників за походженням на ринку.

Рис. 1.7. Класифікація посередників за походженням на ринку [3]

Характеризуючи міжнародний рух товарів, як було вище наведено експорт та імпорт - два найважливіші поняття, які використовуються для всебічного аналізу міжнародної торгівлі та в практичних цілях [3]. Тож, слід зауважити, який обсяг товарів входить до експортованих залежно від їхнього походження та призначення.

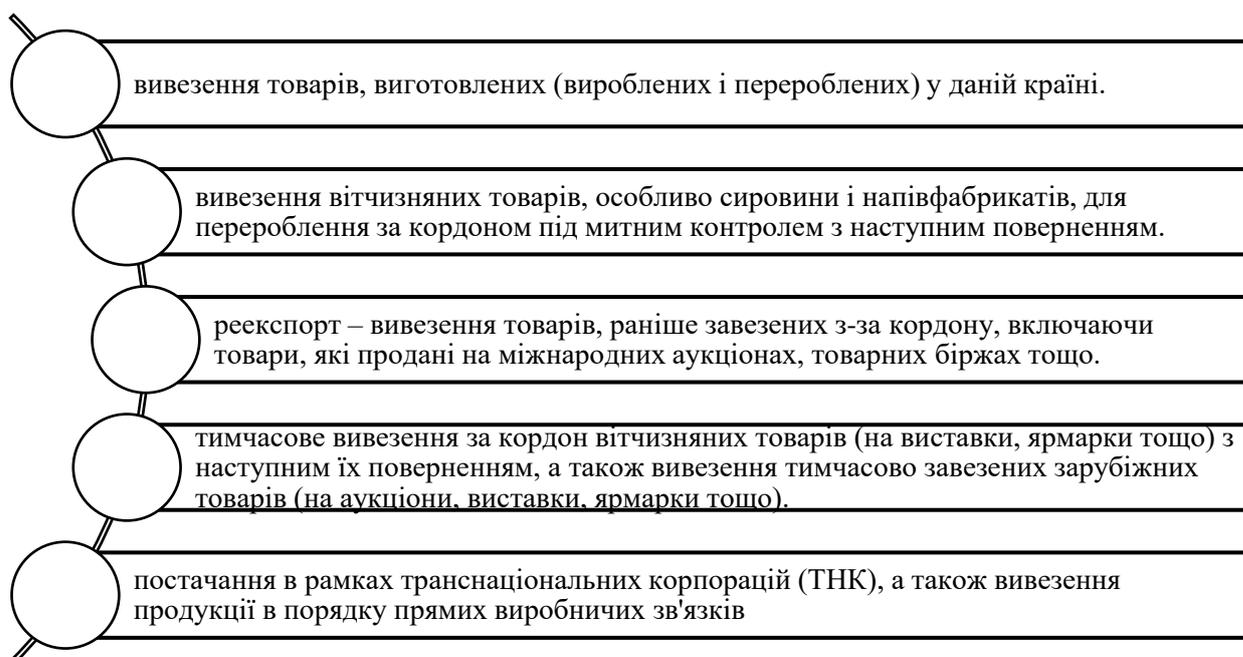

Рис. 1.8. Класифікація обсягу експортованих товарів залежно від їхнього походження та призначення [3]

У обсяг імпорту входять товари, перелік яких зображений нижче.

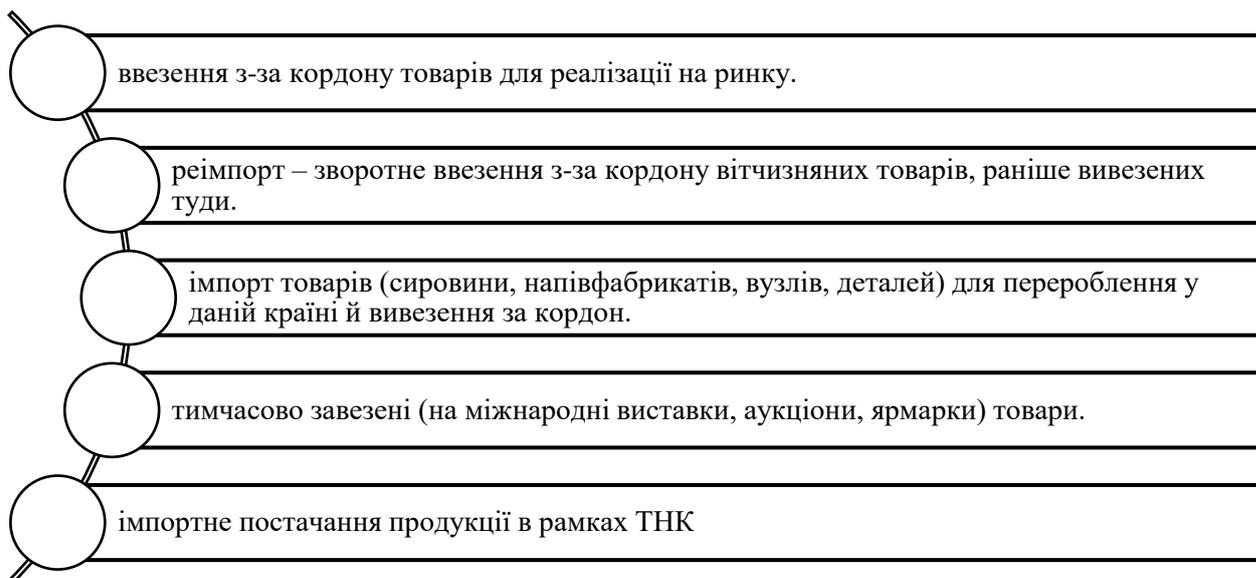

Рис. 1.9. Класифікація обсягу імпортованих товарів залежно від їхнього походження та призначення [7]

Також, варто зазначити, крім матеріальної продукції, або "видимих" благ, до товарів належить інтелектуальна власність, призначена для продажу, наприклад патенти, ліцензії, ноу-хау, торговельні марки та інші види експортної документації [7]. Можна класифікувати декілька типів міжнародних послуг, які виділені Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та Світовим банком (СБ).

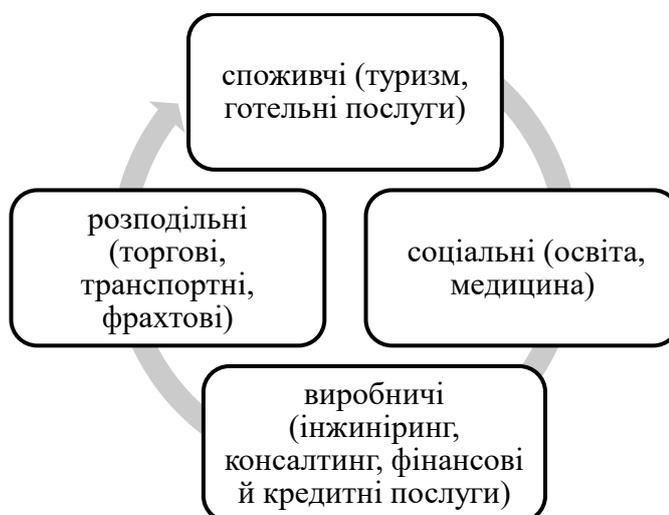

Рис. 1.10. Класифікація міжнародних послуг, виділених Організацією економічного співробітництва і розвитку та Світовим банком [8]

Міжнародний валютний фонд класифікує торгівлю послугами на чотири типи, які ілюстровані нижче.

морські перевезення (фрахт);

інші види транспортувань;

подорожі (туризм);

інші послуги.

Рис. 1.11. Класифікація міжнародних послуг виділених Міжнародним валютним фондом [8]

Щодо Світової організації торгівлі (СОТ), то вона поділяє на 600 різних типів міжнародних послуг, однак загалом вони поділяються на чотири галузі торгівлі послугами, що зображені на рис. 1.12.

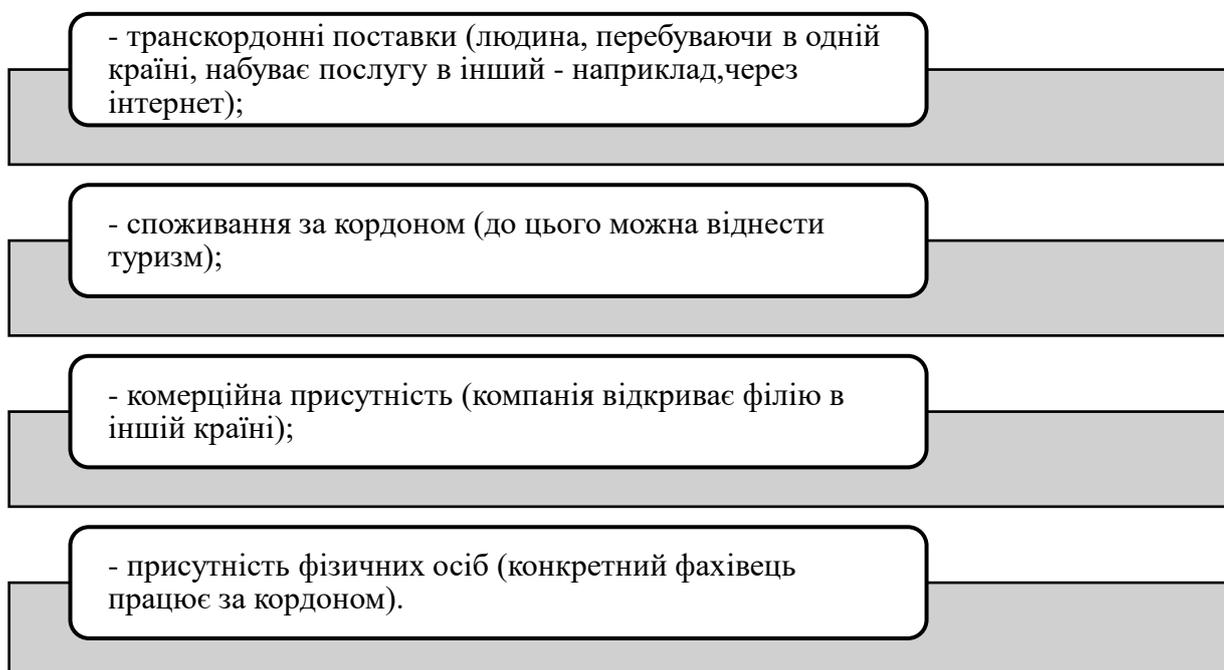

Рис. 1.12. Класифікація міжнародних послуг виділених Світовою організацією торгівлі [8]

Між собою мають тісний взаємозв'язок міжнародна торгівля товарами та міжнародними послугами. При постачанні товарів за кордон пропонується все

більше послуг, починаючи від аналізу ринку і закінчуючи транспортуванням вантажів. Багато видів послуг, що беруть участь у міжнародній торгівлі, не повністю відображаються або включаються в імпорт або експорт товарів. Тому міжнародна статистика надає лише обмежену інформацію про структуру світової торгівлі послугами [3].

Слід виділити певні особливості, які має міжнародна торгівля у порівнянні з міжнародною торгівлею товарами, а саме:

- перша та значна відмінність, те що послуги не мають матеріальної форми, хоча є декілька винятків (кінострічки, комп'ютерні програми та різні документації і публікації тощо);

- послуги виробляються та споживаються одночасно та не підлягають зберіганню;

- на відміну від товарів не всі види послуг можна застосувати у міжнародному обігу;

- захищеність державою більш розповсюджена на сферу послуг, ніж на сферу матеріального виробництва.

Особливістю сучасного розвитку вітчизняних експортно-орієнтованих галузей є характер їхньої сировинної бази та значна залежність від коливань ринкових цін на світових ринках.

Україна продовжує експортувати на міжнародний ринок ті товари (зерно та металопродукцію), які найбільш чутливі до коливань світових цін. Однак виробничі потужності та потенціал вітчизняних підприємств дають їм змогу випускати продукцію, аналогічну тій, на яку припадає значна частка імпорту. За відсутності чіткої політики, спрямованої на підтримку виробництва таких товарів, економіка України є нестійкою та залежною від кон'юнктури на основних світових товарних ринках [9].

У першому підпункті першого розділу кваліфікаційної роботи було розглянуто сутність зовнішньоторговельної діяльності України та підходи до розуміння сутності міжнародної торгівлі. Також було досліджено зовнішньоторговельні операції та показники, які характеризують зовнішню

торгівлю України. Далі було розглянуто посередників світових торговельних операцій та їх різновиди. Більш детально з'ясовано про обсяг товарів, які входять до експортованих та імпортованих залежно від їхнього походження та призначення. Було зазначено, що крім матеріальних товарів є товари інтелектуальної власності призначені для продажу на міжнародний ринок.

Проілюстровано декілька видів класифікацій міжнародних послуг та виділені особливості, які має міжнародна торгівля у порівнянні з міжнародною торгівлею товарами. На останок було розглянуто особливості експортної орієнтованості українських галузей.

1.2. Основи регулювання та форми зовнішньої торгівлі України

Держави мають різні типи впливу на торгівлю, що створює механізми управління торгівлею. В останні роки інтерес до механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності значно зріс, оскільки визнано, що ринкові відносини не виключають, а в деяких випадках вимагають втручання державних інституцій [10].

Державне регулювання зовнішньої торгівлі може бути:

– одностороннім (одностороннє регулювання, що здійснюється державою без узгодження і консультацій зі своїми торговельними партнерами. Односторонні заходи зазвичай застосовують у відповідь на аналогічні заходи інших країн, що призводить до політичної напруженості у відносинах між торговельними партнерами, запровадження тарифів на певні товари та імпортних квот);

– двостороннім, на двосторонній основі заходи торговельної політики узгоджуються між торговельними партнерами;

– багатостороннім, у тих випадках, коли торговельна політика координується і регулюється багатосторонніми угодами (наприклад, ГАТТ/СОТ, торговельні угоди ЄС).

Більш детально методи, інструменти та сфери регулювання зображені на рисунку 1.13. У зовнішній торгівлі до найважливіших видів державного регулювання належать тарифне і нетарифне регулювання.

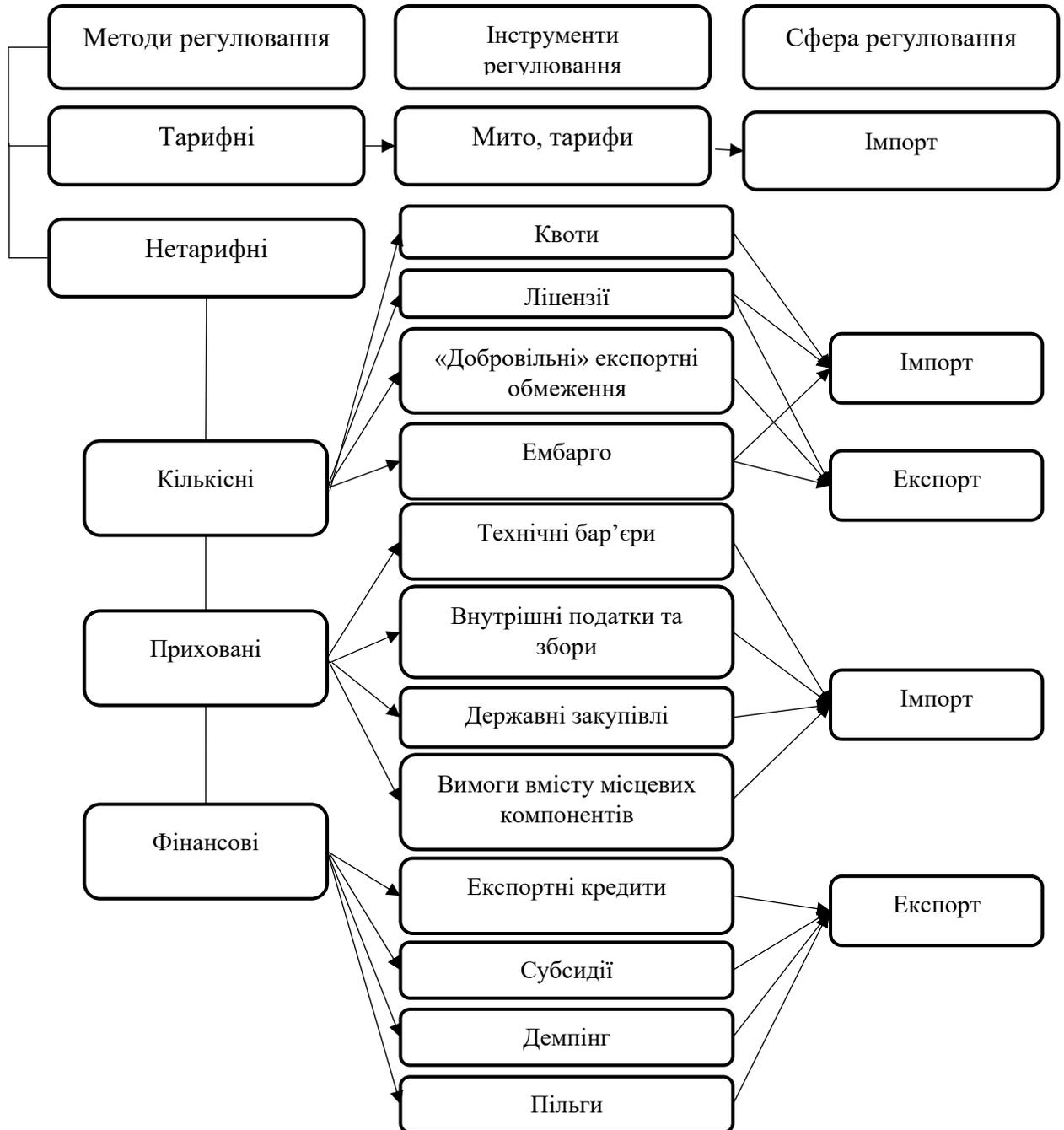

Рис. 1.13. Методи, інструменти та сфери регулювання зовнішньої торгівлі [3]

Отже, слід розглянути тарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі. За своєю сутністю тарифні методи є економічними і функціонують через ринкові механізми. Тарифні схеми спрямовані на зниження витрат на експорт і

збільшення витрат на імпорт, а також впливають на фінансові показники учасників зовнішньої торгівлі [11]. Слід, зазначити, що метою тарифного регулювання є поліпшення конкурентного середовища в країнах-імпортерах та захист національної промисловості, здоров'я населення, охорони довкілля, моралі, релігії та національна безпека.

На практиці це систематизований перелік тарифів, що накладаються на імпорт та експорт товарів з певних країн і до них. Основні функції митного тарифу наведені на рис. 1.14.

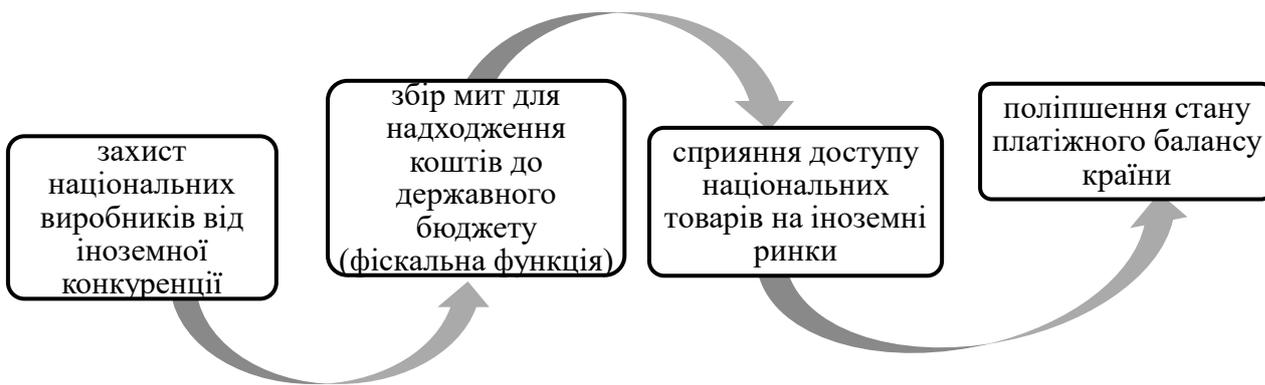

Рис. 1.14. Функції митного тарифу [3]

Також, варто зазначити, що митні тарифи можна поділити на види (рис. 1.15).

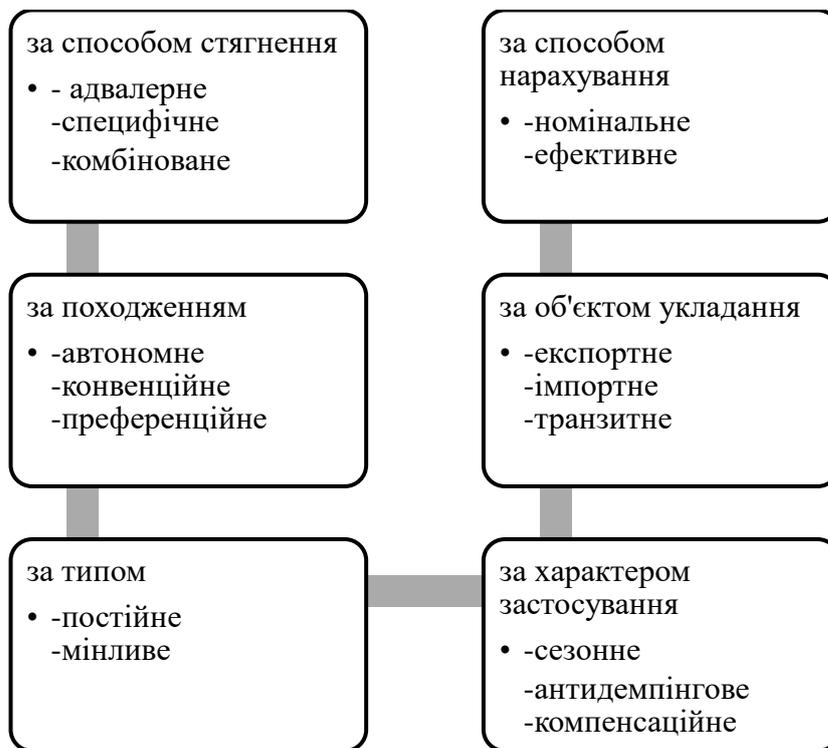

Рис. 1.15. Класифікація митного тарифу [12]

Отже, слід більш детально розглянути класифікацію мита відповідно до способу стягнення. Варто зазначити, що адвалерне мито стягується у відсотках від митної вартості товарів, що оподатковуються митом, специфічне мито стягується у встановленому розмірі за одиницю товару, що обкладається митом та комбіноване мито уособлює в собі два види попередніх митних обкладень.

Щодо особливості застосування адвалерних ставок мита, то це є необхідність визначення митної вартості товарів, яка, в свою чергу, залежить від низки ринкових факторів, таких як валютні курси, відсоткові ставки та наявність товарів-замінників [12].

За характером застосування виходячи з рис. 1.15, було з'ясовано, що вони поділяються на сезонні, антидемпінгові та компенсаційні. Використання сезонних тарифних ставок захищає внутрішній ринок, підвищуючи ціни на імпортовані товари в певні періоди року. Антидемпінгові мита запроваджуються, коли встановлено, що товари, імпортовані за демпінговими цінами, завдають значних збитків вітчизняній промисловості. Компенсаційні мита застосовуються для нейтралізації субсидій, що надаються державою експортерам з метою підвищення конкурентоспроможності товарів на ринку.

Далі, слід розглянути такий вид мита, як, за характером походження. Автономне мито визначається конкретним національним законодавчим актом, незалежно від того, чи існують двосторонні або багатосторонні угоди про зовнішньоторговельні відносини з іншими країнами. Така тарифна ставка може бути змінена без згоди торговельних партнерів і застосовується під час підготовчої роботи до укладення двосторонніх або багатосторонніх торговельних угод.

Конвенційні ставки встановлюються шляхом двосторонніх або багатосторонніх переговорів і не можуть бути підвищені в односторонньому порядку жодною країною. Преференційні тарифні ставки - це спеціальні пільгові тарифні ставки, що застосовуються до імпорту, який походить з певної країни або декількох країн. Сприяти експорту певних товарів з країн, що розвиваються, є основною метою даного виду мита [12].

Залежно від об'єкту обкладення митні збори поділяються на експортні, імпорнтні та транзитні. Тобто до товарів цієї групи застосовується певна податкова ставка. Імпорнтні тарифи збільшують вартість товарів, вироблених за кордоном, на внутрішньому ринку, що призводить до зменшення їх кількості на внутрішньому ринку і дозволяє вітчизняним виробникам виробляти додаткові ідентичні та однорідні товари для внутрішнього споживання. Експортне мито не лише забезпечує додаткові надходження до державного бюджету при експорті певних товарів, але й створює вартісний бар'єр, який зменшує експорт товарів даного виду, заохочуючи подальшу переробку експортованих товарів на вітчизняних виробничих потужностях.

Залежно від типу ставок, тарифи можуть бути постійними або мінливими. Державні органи можуть, залежно від обставин, бути незмінними або змінюватися, відповідно, при виконанні певних умов.

За способом нарахування тарифних ставок розрізняють номінальні тарифи, визначені в тарифній ставці, та ефективні тарифи, які визначають рівень оподаткування імпортованих товарів, розрахований у тарифній ставці [12].

Крім тарифних методів, для регулювання міжнародної торгівлі держави активно використовують нетарифні методи, такі як кількісні, приховані та фіскальні. Більшість нетарифних тарифів на відміну від митних, погано піддаються кількісній оцінці. Під час регулювання зовнішньої торгівлі уряди часто віддають перевагу нетарифним заходам, оскільки, на відміну від митних, вони не накладають додаткового податкового тягаря на населення і тому є більш прийнятними з політичної точки зору [3].

Кількісні обмеження є різновидом адміністративного нетарифного регулювання торгівлі. Це форма державного регулювання торгівлі, що визначає кількість і обсяг товарів, дозволених до експорту або імпорту. Кількісні обмеження можуть застосовуватися за рішенням уряду однієї країни або відповідно до міжнародних угод, що регулюють торгівлю певними товарами.

Приховані методи торговельної політики - це різноманітні бар'єри немитного характеру протекціоністської політики, що створюються центральними та місцевими органами влади на шляху зовнішньої торгівлі [3].

Фінансові методи торговельної політики засновані на прямих або непрямих державних гарантіях або субсидіях національним експортерам. Мета фінансування - знизити вартість експортованих товарів і тим самим підвищити їхню конкурентоспроможність на світовому ринку.

Щодо форм зовнішньої торгівлі то вони зображені на рис. 1.16.

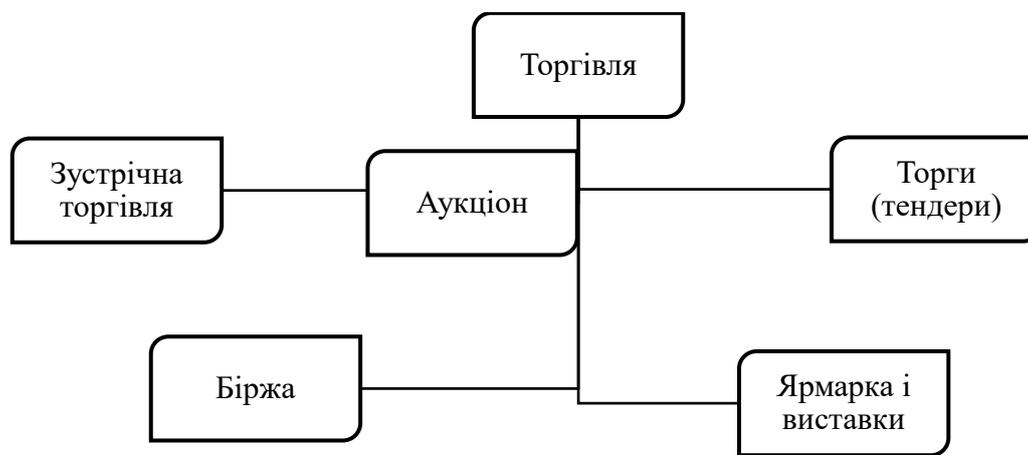

Рис. 1.16. Форми міжнародної/зовнішньої торгівлі [13]

Виходячи з рис. 1.16, слід зауважити, що зустрічна торгівля – це низка міжнародних торговельних угод, пов'язаних із купівлею та поверненням товарів для збалансування імпорту та експорту [13].

Міжнародний аукціон - це міжнародний метод продажу, за якого окремі товари або окремі предмети по черзі виставляються на перевірку і стають власністю того, хто запропонує найбільшу ціну. Аукціони бувають:

- публічні;
- негласні;
- голландські.

Міжнародні торги (тендери) - це форма конкурентних закупівель, за якої покупці зіштовхують між собою продавців з різних країн за товари та послуги,

що відповідають певним технічним та економічним характеристикам. Тендери можуть бути відкритими, закритими або тендерами з єдиним джерелом. Тендери найпоширеніші на світовому ринку машин і обладнання [13].

Біржова торгівля - це оптова торгівля масовими товарами зі стабільними та чітко визначеними якісними параметрами, що здійснюється за посередництва біржі. Стан біржових угод і біржових майданчиків є одним із найважливіших і надійних індикаторів руху світового товарного та біржового ринку. Біржі бувають двох видів: спеціалізовані та універсальні.

Міжнародні торговельні ярмарки - це регулярно діючі великомасштабні відкриті ринки, що регулярно проводяться у визначеному місці та у визначений час (годину) і протягом установленого періоду часу. Мета ярмарку - укладення договорів, демонстрація зразків продукції, обмін науково-технічною інформацією та проведення ділових переговорів [13].

Міжнародна виставка - це демонстрація науково-технічних досягнень однієї або кількох країн на території іншої країни з метою викликати інтерес до предмета міжнародної торгівлі, підписання торговельних листів про наміри, обміну науково-технічною інформацією та проведення ділових переговорів.

Кожна країна на законодавчому рівні встановлює певні правила та умови регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Держави намагаються забезпечити максимально сприятливі умови для власних виробників, створити умови для експорту власних товарів на інші ринки та обмежити імпорт іноземних товарів до своєї країни [14].

В Україні державне регулювання здійснюється низкою органів, які зображені нижче (рис. 1.17).

Верховна Рада України;

Кабінет Міністрів України;

Національний банк України;

Центральний орган виконавчої влади;

Митні органи;

Антимонопольний комітет України;

Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі.

Рис. 1.17. Органи державної влади, що регулюють зовнішню торгівлю [15]

Також, варто зазначити, що розглядаючи політику державного регулювання історично існувало два протилежні типи національної торговельної політики: протекціонізм та вільна торгівля [15].

Протекціонізм - це державна економічна політика, спрямована на захист та підтримку національних виробників від іноземної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках [16].

Протекціонізм використовується для протидії недобросовісній конкуренції, захисту внутрішньої зайнятості, економії витрат під час коригування структури виробництва, захисту пільгових умов вітчизняних виробників тощо [16]. Дана політика здійснюється двома шляхами, а саме стримуванням імпорту висококонкурентної іноземної продукції та стимулюванням експорту вітчизняної продукції [15].

Основні інструменти протекціоністської політики будуть зображені на рис. 1.18.

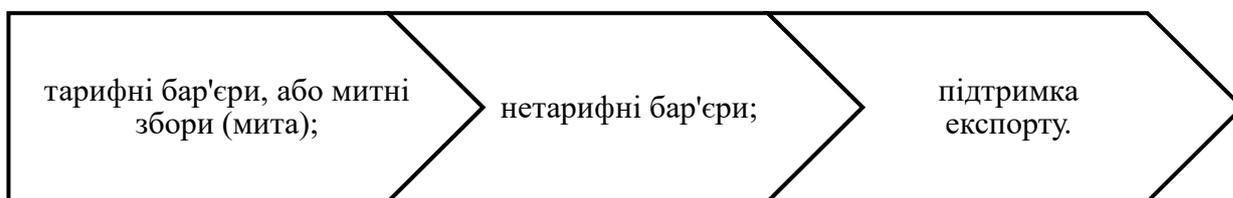

Рис. 1.18. Основні інструменти протекціоністської політики [15]

Тарифні бар'єри або митні збори є найстарішим і найбільш традиційним способом захисту внутрішнього ринку. Вони в водночас є важливим джерелом державних доходів.

Що стосується експортних субсидій, то вони часто використовуються державами для отримання доступу до ринків інших країн, навіть якщо вони захищені тарифними бар'єрами. В результаті держава бере на себе частину витрат, дозволяючи компаніям експортувати продукцію за нижчими цінами навіть без демпінгу [15].

Також, варто зауважити основні аргументи прихильників протекціонізму (рис. 1.19).

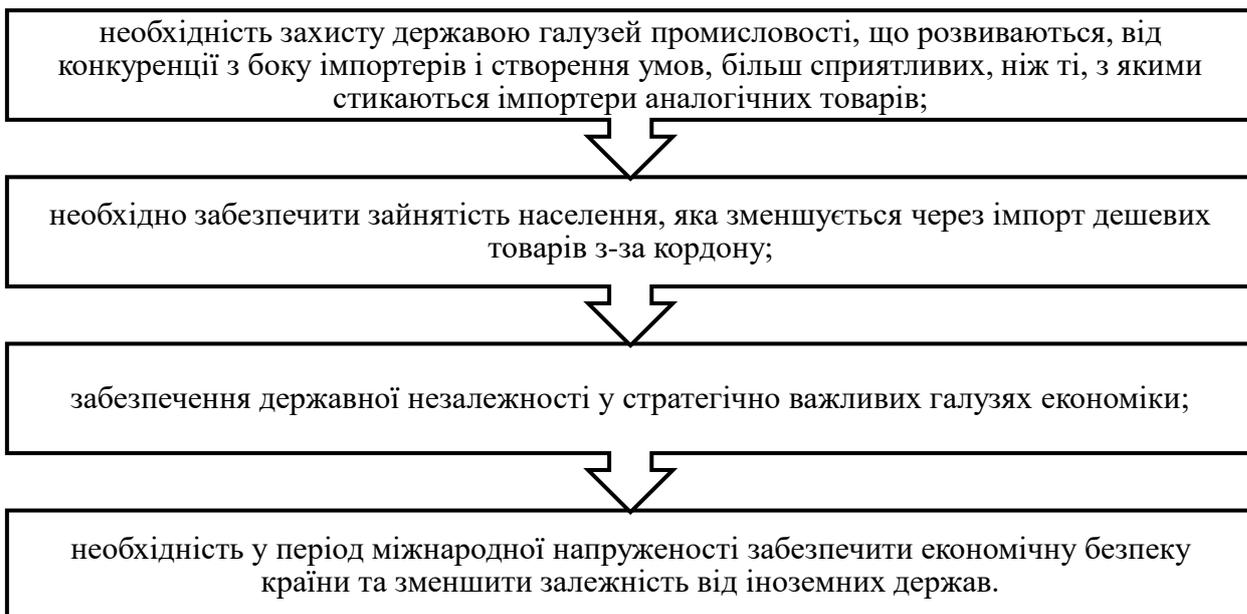

Рис. 1.19. Основні аргументи прихильників протекціонізму [17]

Так як, протекціоністська політика є суперечливою, тому вона має як позитивні, так і негативні наслідки (рис. 1.20).

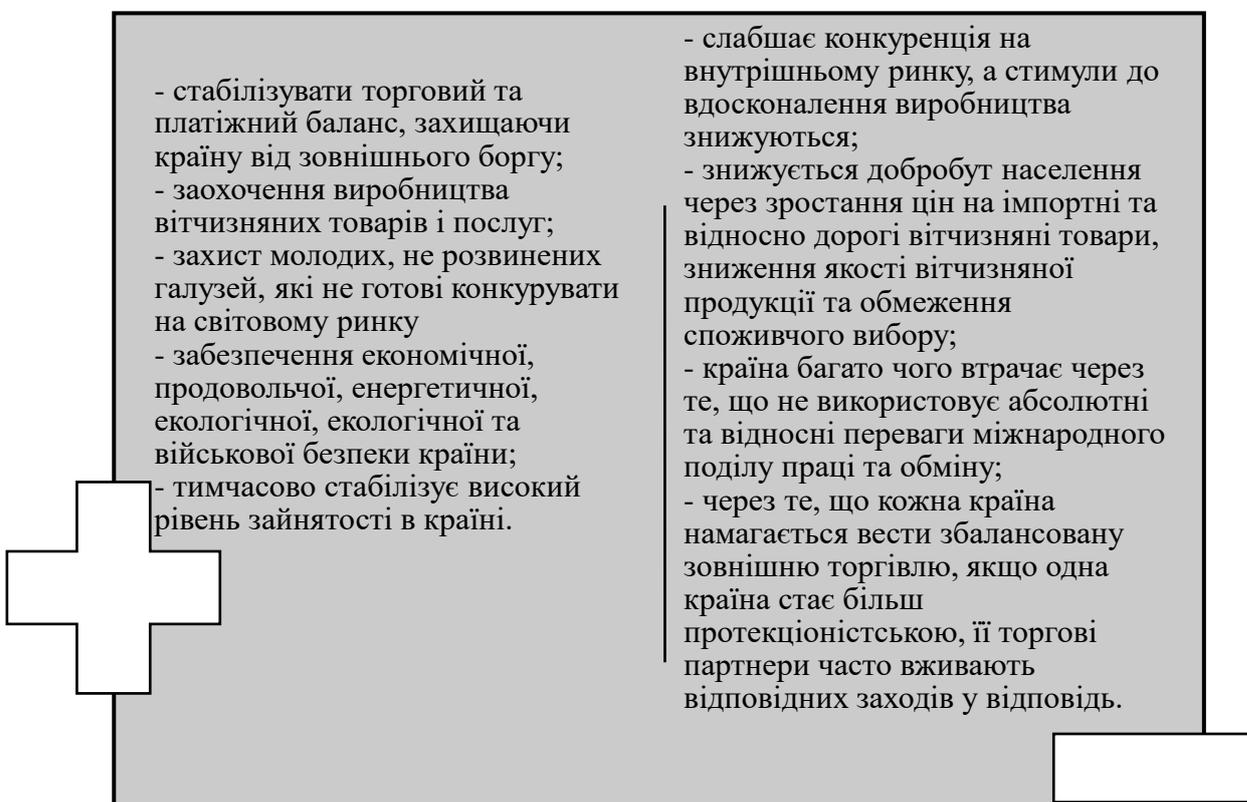

Рис. 1.20. Переваги та недоліки протекціоністської політики [15]

Далі слід розглянути політику вільної торгівлі та що вона собою являє. Вільна торгівля (фридистерство) - це політика відкритої зовнішньої торгівлі, яка передбачає вільне переміщення товарів і послуг між країнами без торговельних бар'єрів та невтручання держави в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання [18]. Позитивні та негативні наслідки цієї політики регулювання зовнішньоторговельної діяльності розглянуті на рис. 1.21.

Рис. 1.21. Переваги та недоліки політики вільної торгівлі [18]

Політика протекціонізму і вільної торгівлі в чистому вигляді не використовується. І протекціонізм, і вільна торгівля мають лише відносне значення. В одній країні протекціонізм необхідний за певних умов, а в іншій і навіть в одній і тій самій країні вільна торгівля вигідна, за змінних умови [15].

Виходячи з інформації вище було зазначено методи, інструменти та сфери регулювання зовнішньої торгівлі. Більш детально розглянуто тарифні та нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності та їх класифікація та функції. Далі було з'ясовано форми зовнішньої торгівлі та якими органами здійснюється державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Також визначено, що існують два протилежні типи національної торговельної політики: протекціонізм та вільна торгівля. Детальніше розглянуто сутність та переваги і недоліки цих двох протилежних політик.

1.3. Особливості діяльності Торгово–промислової палати України у сфері міжнародної торгівлі

Для того, щоб охарактеризувати діяльність торгово-промислової варто зазначити, що вона собою являє. Торгово–промислова палата України (ТПП) є неурядовою, неприбутковою, автономною організацією, що добровільно об'єднує громадян України, які зареєстровані як юридичні особи і підприємці та їхні об'єднання [19].

Варто зазначити, що Торгово–промислова палата України є членом Міжнародної торгової палати і Всесвітньої федерації палат, Асоціації торгово-промислових палат Європи [20].

Щодо регіональної структури торгово-промислової палати України то варто зазначити, що її склад зазначений на рис. 1.22, який знаходиться нижче.

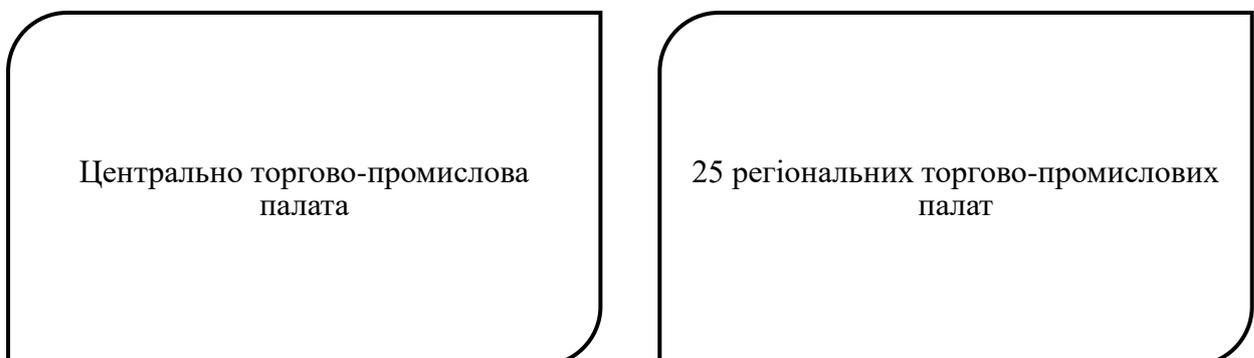

Рис. 1.22. Регіональна структура Торгово–промислової палати України [20]

Розглядаючи регіональні торгово–промислові палати варто зазначити наступні:

- Вінницька торгово–промислова палата;
- Волинська торгово–промислова палата;
- Дніпропетровська торгово–промислова палата;
- Донецька торгово–промислова палата (знаходиться в Краматорську);
- Запорізька торгово–промислова палата;
- Житомирська торгово–промислова палата;
- Закарпатська торгово–промислова палата;
- Івано-Франківська торгово–промислова палата;
- Київська торгово–промислова палата;
- Київська обласна торгово–промислова палата;
- Кіровоградська торгово–промислова палата;
- Луганська торгово–промислова палата (знаходиться в Сєвєродонецьку);
- Львівська торгово–промислова палата;
- Миколаївська торгово–промислова палата;
- Одеська торгово–промислова палата;
- Полтавська торгово–промислова палата;
- Рівненська торгово–промислова палата;
- Сумська торгово–промислова палата;
- Тернопільська торгово–промислова палата;
- Харківська торгово–промислова палата;
- Херсонська торгово–промислова палата;
- Хмельницька торгово–промислова палата;
- Черкаська торгово–промислова палата;
- Чернівецька торгово–промислова палата;
- Чернігівська торгово–промислова палата [20].

Наразі Торгово–промислова палата України налічує близько 8000 суб'єктів господарської діяльності. Понад 1 000 представників бізнесу з усієї країни

отримують професійні консультації та допомогу в різних сферах від експертів – палат [19]. Рада торгово–промислової палати здійснює загальне керівництво діяльністю палати в період між З'їздами. З'їзд торгово–промислової палати це її вищий керівний орган. Він скликається не рідше одного разу на п'ять років. Щодо ради, то вона обирається З'їздом торгово-промислової палати на п'ятирічний термін та налічує 91 особу [19].

Також, слід зауважити, що президія Торгово–промислової палати України здійснює керівництво її поточною діяльністю та обирається радою на п'ятирічний термін.

При розгляді діяльності торгово-промислової палати України, варто зазначити послуги, якими вона займається самостійно або через регіональні торгово-промислові палати, що діють у різних областях України та у місті Києві [20].

Відповідно до тексту зазначеного вище, слід розглянути послуги, що надає Торгово–промислова палата України, а саме:

- організація міжнародного економічного співробітництва;
- підтримка експорту;
- юридичні послуги;
- виставково–конгресова діяльність;
- інформаційно-аналітичні послуги;
- сприяння інвестиціям та проектна діяльність;
- оцінка майна;
- сертифікація товарів і послуг;
- карнет АТА;
- засвідчення форс-мажорних обставин;
- засвідчення документів комерційного характеру;
- експертно–фахові висновки;
- засвідчення торговельних та портових звичаїв;
- товарознавчі експертизи;
- внесення до реєстру надійних партнерів;

- патентно–ліцензійні послуги;
- перекладацькі послуги;
- лабораторні дослідження;
- PR–підтримка бізнесу;
- підтвердження відповідності товарів, що експортуються з КНР;
- оцінка відповідності промислової продукції та підготовка технічного файлу;
- аналіз міжнародних ринків [19].

Також, варто зазначити, що відповідно до закону України і свого статуту Торгово-промислова палата України виконує функції представництва України та за кордоном, об'єднує торгово-промислові палати і координує їхню діяльність.

Перелік функцій, які виконує Торгово–промислова палата України зображені на рисунку 1.23 [21].

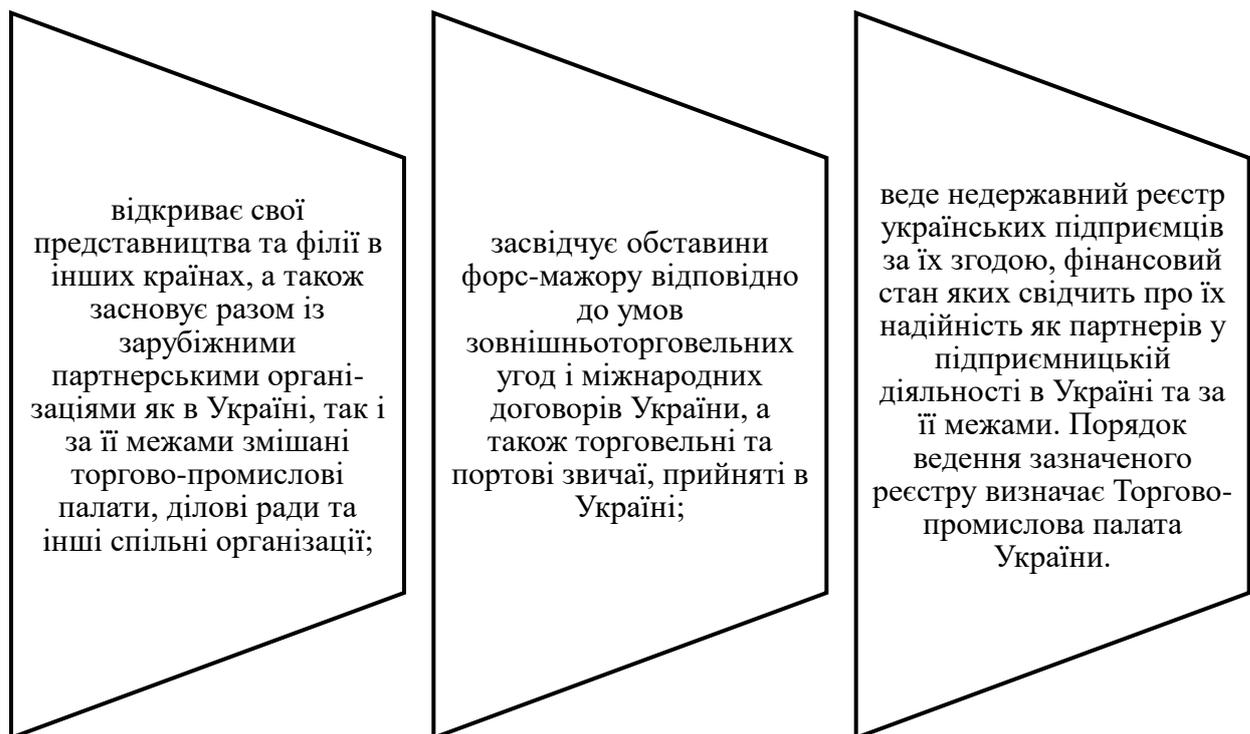

Рис. 1.23. Функції Торгово–промислової палати України [21]

Щодо завдань Торгово–промислової палати України, то слід зазначити наступні:

- сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, експорту українських товарів і послуг;
- надання практичної допомоги підприємцям у проведенні торговельно-економічних операцій на внутрішньому та зовнішньому ринках, освоєнні нових форм співробітництва;
- представлення інтересів членів палати стосовно питань господарської діяльності як в Україні, так і за її межами;
- організація взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності, координація їх взаємовідносин із державою в особі її органів;
- участь в організації в Україні та за кордоном професійного навчання і стажування фахівців – громадян України з питань підприємництва, розвитку конкуренції, а також у розробленні та реалізації державних і міждержавних програм у цій галузі;
- надання довідково-інформаційних послуг, основних відомостей, що не є комерційною таємницею, про діяльність українських підприємців і підприємців зарубіжних країн згідно з національним законодавством, сприяння поширенню, зокрема через засоби масової інформації, знань про економіку і науково-технічні досягнення, законодавство, звичаї та правила торгівлі в Україні і зарубіжних країнах, можливості зовнішньоекономічної співпраці українських підприємців;
- надання послуг для здійснення комерційної діяльності іноземним фірмам та організаціям;
- встановлення і розвиток зв'язків з іноземними підприємцями, а також організаціями, що об'єднують або представляють їх, участь у роботі міжнародних неурядових організацій та інших спільних організацій;
- сприяння розвитку торгових та інших чесних звичаїв у підприємницькій діяльності, участь у розробленні правил професійної етики у конкуренції для різних сфер підприємницької діяльності, галузей економіки, спілок та об'єднань підприємців [22].

Розглядаючи міжнародну діяльність торгово–промислової палати, варто відмітити наступні міжнародні проекти цієї організації, проілюстровані нижче (1.24).

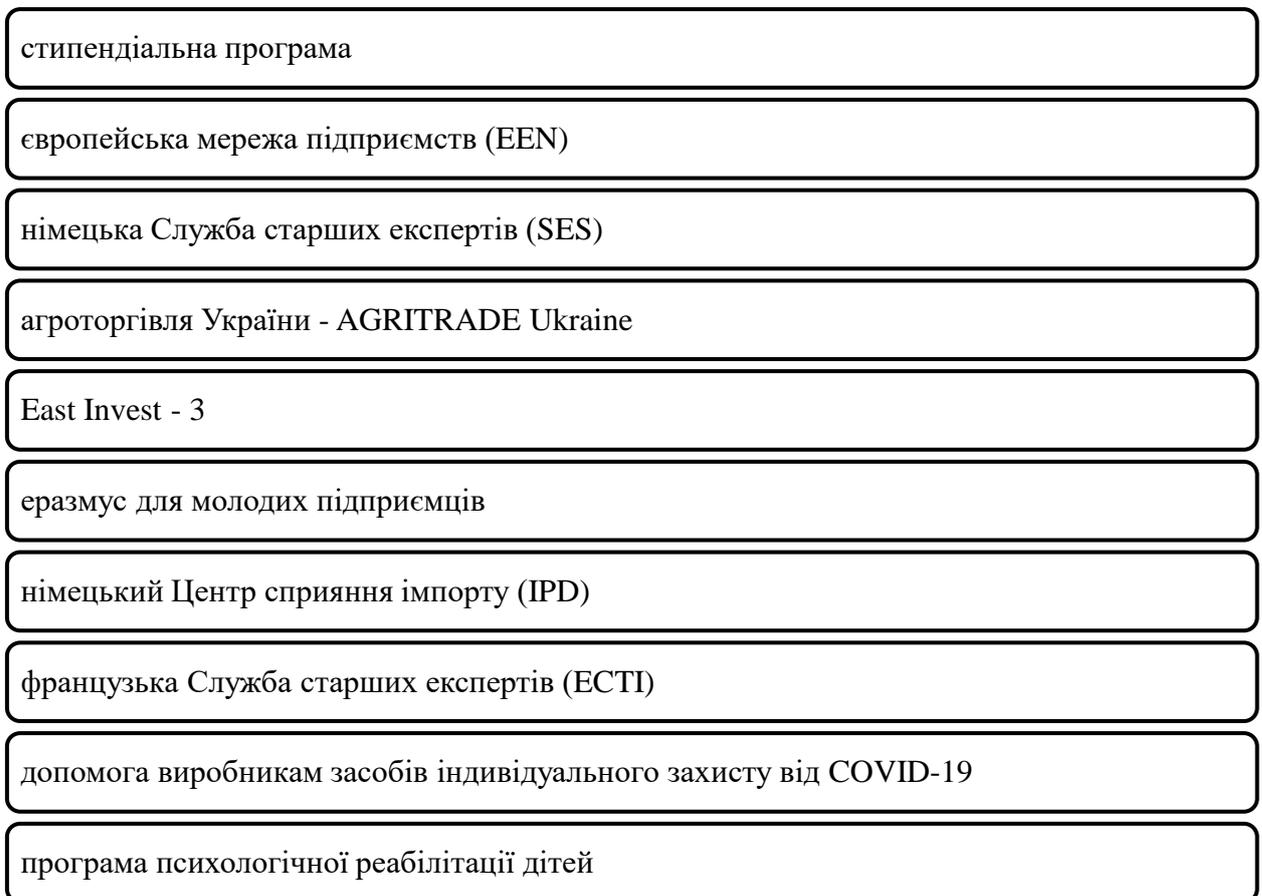

Рис. 1.24. Міжнародні програми торгово–промислової палати [22]

Також, варто коротко розглянути суть цих програм. Стипендіальна програма надає унікальну можливість ініціативним і цілеспрямованим студентам старших курсів пройти професійне стажування в одній із провідних німецьких компаній.

Проект Erasmus — це програма транскордонного обміну, що дає змогу молодим підприємцям-початківцям здобути навички та знання від досвідчених підприємців, керівників малих підприємств в інших країнах–учасницях програми, а досвідченим підприємцям дізнатися про перспективи молодих підприємців та нові бізнес–ідеї, а також налагодити стосунки співпраці з партнерами за кордоном [22].

Європейська мережа підприємств (Enterprise Europe Network, EEN), найбільша європейська мережа підтримки бізнесу, була створена Європейською Комісією у 2008 році і працює в рамках програми ЄС "Конкурентоспроможність малих і середніх підприємств"(COSME).

У 2018 році Торгово-промислова палата України розпочала співпрацю з Німецьким центром сприяння імпорту (IPD) з метою надання українським малим і середнім підприємствам додаткових інструментів для започаткування/збільшення експорту до ЄС.

Також, Торгово-промислова палата України є представником французької Служби старших експертів (ECTI) в Україні. Ця програма надає можливість залучити досвідчених французьких експертів з багатьох галузей.

Мета проєкту “AGRITRADE UKRAINE” — допомогти українським сільськогосподарським виробникам та агропродовольчим підприємствам знайти європейські ринки, закріпитися в регіоні, зміцнити та розширити свою діяльність, а також підготувати ці підприємства до розвитку власних ринків

Торгово-промислові палати відіграють особливу роль у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародної торгівлі, а також у просуванні вітчизняної продукції на зовнішні ринки.

Варто зазначити, що палата надає практичну підтримку підприємцям, які здійснюють комерційну та господарську діяльність на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також сприяє експорту українських товарів та послуг.

З цією метою Торгово–промислова палата України надає своїм членам широкий спектр професійних послуг, включаючи консультування з питань зовнішньоекономічної діяльності та ринкової оцінки, незалежну експертизу товарів, оцінку рухомого, нерухомого майна та нематеріальних активів, патентно-ліцензійні послуги та оформлення документації для здійснення комерційної та господарської діяльності.

Палата надає ділову та правову інформацію українським та іноземним підприємцям, організовує семінари, конференції та виставки в Україні та за кордоном, сприяє проведенню ділових переговорів з економічних питань [19].

Стратегічною метою у сфері якості є подальше перетворення Торгово–промислової палати України на стабільну та розгалужену мережу з ефективною системою управління, потужною інфраструктурою та ресурсною базою, фаховим персоналом, що будує свою діяльність на засадах компетентності, корисності, клієнтоорієнтованості, прозорості, командної роботи та постійного вдосконалення.

Керівництво Торгово–промислової палати України визначає основні напрямки політики у сфері якості, усвідомлюючи свою відповідальність за розвиток Торгово–промислової палати України, відповідність системи управління міжнародним стандартам та постійне поліпшення результативності діяльності:

- Торгово-промислова палата України формує сприятливий бізнес-клімат для розвитку підприємницької діяльності та стимулювання інвестицій;
- Торгово-промислова палата України створює сприятливі умови для діалогу між бізнесом та владою;
- Торгово-промислова палата України формує порядок денний бізнесу до влади;
- Торгово-промислова палата України створює систему відносин з партнерами згідно принципів взаємовигідного співробітництва, довіри та узгодження стратегічних цілей розвитку;
- Торгово-промислова палата України підтримує та ефективно розвиває систему міжнародної торгівлі, активно співпрацює з торгово-промисловими палатами всього світу з метою просування вітчизняного експорту;
- Торгово-промислова палата України досягає суспільного визнання шляхом створення сприятливого іміджу, високого рівня сервісу, професіоналізму;
- Торгово-промислова палата України приділяє особливу увагу розвитку потенціалу своїх співробітників, підвищенню рівня компетентності та залученню їх в безперервну діяльність з підвищення якості послуг;
- Торгово-промислова палата України забезпечує стабільну діяльність Системи ТПП в Україні, як розгалуженої мережі з ефективною системою

управління, потужною інфраструктурою та ресурсною базою на рівні кращих світових практик та професійними кадрами міжнародного рівня;

– Торгово-промислова палата України в особі керівництва та співробітників забезпечує відповідальність організації вимогам ISO 9001:2015, нормам національного та міжнародного законодавства, проведення аудитів бізнес-процесів та їх постійну актуалізацію, визначення цілей розвитку організації, виявлення ризиків та заходів їх мінімізації, що у сукупності гарантує постійне удосконалення системи управління та підтримання її цілісності та сталості [23].

Також, слід зазначити, що Торгово-промислова палата України та Рада міжнародної торгівлі (ІТС) уклали угоду про співпрацю для спільної роботи з підтримки економічного розвитку України. Членами ІТС є державні торговельні та інвестиційні агентства, торгові палати, бізнес-асоціації та корпорації зі 179 країн. ІТС надає їм інформацію та консультації про торгівлю й умови для бізнесу [24].

Варто додати, що у системі Торгово-промислової палати України є мережа Центрів підтримки експорту (ЦПЕ), основною метою яких є забезпечення ефективної інформаційної та сервісної підтримки експортної діяльності українських компаній з боку торгово-промислових палат України відповідно до чинного законодавства [25].

Центри підтримки експорту є частиною Торгово-промислової палати і здійснює свою діяльність у межах повноважень і повноважень Торгово-промислової палати України та відповідно до процедур Палати.

У своїй діяльності Центр керується Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами Президента України, іншими нормативно-правовими актами, розпорядженнями та дорученнями Президента ТПП України, рішеннями З'їзду, Ради та Правління ТПП України, а також Статутом ТПП України [26].

Варто зазначити, що Центри підтримки експорту спільно з підприємствами надає тільки ті послуги з підтримки експорту, які входять до компетенції Торгово-промислової палати України [25].

Послуги, які надають ці центри зображені на рисунку нижче (рис. 1.25).

<p>Ринкові дослідження</p> <ul style="list-style-type: none"> • надання глибоких ринкових оглядів та аналітики вибраного товарного ринку в різних країнах світу під індивідуальне замовлення;
<p>Експортний консалтинг</p> <ul style="list-style-type: none"> • надання консультацій з експортних питань, побудова експортної стратегії компанії під ключ, вибір ринку для експорту тощо;
<p>Експортна логістика</p> <ul style="list-style-type: none"> • вибір оптимального шляху доставки, прорахунок вартості логістики, контакти перевізників тощо;
<p>Участь у міжнародних виставках</p> <ul style="list-style-type: none"> • організація під ключ участі у міжнародних виставках, консалтинг з питань ефективної участі у виставках на всіх етапах;
<p>Організація торгових місії</p> <ul style="list-style-type: none"> • розроблення дорожньої карти торгової місії, пошук партнерів для зустрічей, організація ділової поїдки "під ключ";
<p>Аудит готовності до експорту</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначення рівня готовності компанії до експортної діяльності та надання консультацій щодо необхідних кроків до початку експорту

Рис. 1.25. Основні послуги Координаційного Центру підтримки експорту [27]

У 2022 році Торгово-промислова палата України запрошує українські компанії, які готові експортувати свою продукцію, шукають нові ринки збуту та партнерів, скористатися можливостями проекту «Допомога українським компаніям у виході на міжнародні ринки». Компанії, відібрані для участі в проекті, безоплатно (або за часткову плату) отримують низку послуг від експертів з експортного консалтингу, які допоможуть їм знайти партнерів за кордоном, визначити потенційних клієнтів і покупців, а також проаналізувати експортні стратегії для виходу на зарубіжні ринки [28].

Також, варто зазначити, що Торгова–промислова палата України бере участь у такому міжнародному проекті, як Центр сприяння імпорту (IPD).

Import Promotion Desk (IPD) – це організація, створена та фінансована Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини, яка сприяє налагодженню довгострокових торговельних відносин

між компаніями в цільових країнах та покупцями в Німеччині та інших європейських країнах [29].

Import Promotion Desk активно та ефективно працює на таких ринках, як Єгипет, Киргизстан, Колумбія, Перу та Туніс, а з осені 2018 року - на ринку України.

Чим Import Promotion Desk допомагає компаніям у цільових країнах буде зазначено на рисунку 1.26.

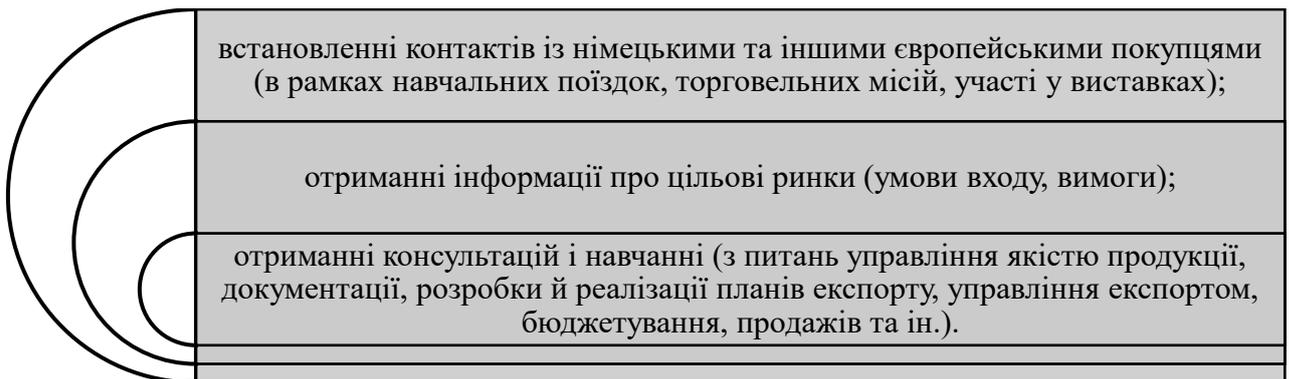

Рис. 1.26. Сприяння Import Promotion Desk компаніям із цільових країн [29]

Отже, варто відзначити, що на основі інформації, представленої в цьому підрозділі кваліфікаційної роботи, була вивчена суть і склад регіональної структури Торгово-промислової палати України. Були продемонстровані міжнародні послуги, що надаються Торгово-промисловою палатою. Також, були розглянуті функції і завдання, що виконуються Торгово-промисловою палатою України. Крім того, було вивчено міжнародні проекти у співпраці з Торгово-промисловою палатою і проаналізовано суть цих проектів.

Також, було зазначено особливу роль Торгово-промислової палати України у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародної торгівлі. Адже саме Торгово-промислова палата України надає практичну підтримку підприємцям, які здійснюють комерційну та господарську діяльність на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також сприяє експорту українських товарів та послуг.

Допомога українському бізнесу у торговельній діяльності відбувається безпосередньо через програму Import Promotion Desk, завдяки якій можна встановити довгострокові комерційні відносини між компаніями в цільових

країнах і покупцями в Німеччині та інших європейських країнах. Ще, варто зауважити про мережа Центрів підтримки експорту (ЦПЕ), основною метою яких є надання ефективної інформаційної та сервісної підтримки експортної діяльності українських компаній відповідно до чинного законодавства.

Висновки до розділу 1

Підбиваючи підсумок до першого розділу кваліфікаційної роботи, слід зауважити, що було досліджено, що собою являє зовнішньоторговельна діяльність України та були з'ясовані підходи до розуміння сутності міжнародної торгівлі, а саме операційний та державно- політичний. Розглянуто, що обсяг зовнішньоторговельного обороту, географічна структура та товарна структура як показники, що характеризують зовнішню торгівлю України.

Операції зовнішньої торгівлі поділяються на основні і додаткові та більш детально досліджені за класифікацією у цьому розділі. Далі розглянуто посередників зовнішньоторговельних операцій та їх різновиди. Посередників можна класифікувати за:

- національною належністю;
- функціональними задачами;
- положенням на ринку;
- комплексами зобов'язань.

Також, наданий перелік обсягу товарів, які входять до експортованих та імпортованих залежно від їхнього походження та призначення. Слід зауважити, що окрім матеріальних товарів є товари інтелектуальної власності призначені для продажу на міжнародний ринок. Зазначено декілька видів класифікацій міжнародних послуг та виділені особливості, які має міжнародна торгівля у порівнянні з міжнародною торгівлею товарами.

У другому підрозділі цієї роботи, були розглянуті методи, інструменти та сфери регулювання зовнішньої торгівлі. Було з'ясовано що задля регулювання зовнішньоторговельної діяльності використовують тарифні та нетарифні

методи. Більш детально розглянуто їх класифікація та функції. Щодо форм зовнішньої торгівлі то варто зазначити, що їх 5, а саме:

- зустрічна торгівля;
- аукціон
- торги (тендери);
- біржа;
- ярмарки і виставки.

Також, досліджено державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності України. Тобто розглянуто органи державної влади, які здійснюють це регулювання. Зазначено, що історично існує два протилежні типи національної торговельної політики, а саме протекціонізм та вільна торгівля. З'ясовано сутність та переваги і недоліки цих політик.

У третьому підрозділі першого розділу були представлені міжнародні послуги, що надаються Торгово-промисловою палатою України. Також було проаналізовано функції та завдання, які виконує Торгово-промислова палата України. Крім того, були розглянуті міжнародні проекти, що реалізуються у співпраці з торгово-промисловими палатами, та проаналізовано характер цих проектів.

Відзначено особливу роль Торгово-промислової палати України у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародної торгівлі, бо саме вона надає практичну підтримку підприємцям, які здійснюють комерційну та господарську діяльність на внутрішньому та зовнішньому ринках, сприяє експорту української продукції та послуг.

Безпосередню підтримку українським компаніям у їхній господарській діяльності надає програма Центр сприяння імпорту (ІРД), яка допомагає налагодити довгострокові торговельні відносини між компаніями в цільових країнах та покупцями в Німеччині або інших європейських країнах. Варто також згадати мережу Центрів підтримки експорту (ЦПЕ), основним завданням якої є надання ефективної інформаційної та сервісної підтримки експортної діяльності українських компаній відповідно до чинного законодавства.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ ТА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз основних показників зовнішньоторговельної діяльності України

Розглядаючи зовнішньоторговельну діяльність України, варто зазначити, що вона є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності, економічної та зовнішньої безпеки. Тож, для початку слід розглянути визначення зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», вона представляє собою діяльність господарюючих суб'єктів України та зовнішньоекономічних організацій, а також діяльність державних замовників оборонних замовлень у випадку, визначеному законодавством України, ґрунтується на відносинах між ними, які мають місце як на території України, так і за кордоном [30].

Сама зовнішня торгівля України являє собою діяльність суб'єктів господарювання України та інших країн, яка здійснюється на території України та за її межами і зводиться до посередництва між виробниками та споживачами купівлі–продажу товарів і послуг [2].

Дослідження впливу основних показників зовнішньої торгівлі характеризується трьома показниками виходячи з інформації, яка наведена у першому підпункті першого розділу. Цими показниками є обсяг зовнішньоторговельного обороту, географічна та товарна структура. Тож слід починати з динаміки змін загальних показників експорту та імпорту, сума яких характеризує обсяг зовнішньоторговельного обороту. Варто дати визначення експорту та імпорту згідно Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Експорт (вивезення товарів) – продаж товарів зовнішньоекономічним організаціям суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України з вивезенням цих товарів через митний кордон України або без нього, включаючи реекспорт товарів (включаючи оплату в негрошовій формі) [30].

Імпорт (ввезення товарів) - це закупівля українською організацією господарської діяльності товарів у іноземних організацій на територію України (включаючи оплату в негрошовій формі) з урахуванням ввезення або без ввезення цих товарів, включаючи закупівлю товарів для власного споживання українськими організаціями, включаючи ті, що розташовані за межами кордону.

Зовнішньоторговельний оборот – це сума вартості експорту та імпорту країни або групи країн за певний період (рік, квартал, місяць). Оборот зовнішньої торгівлі показує загальний обсяг зовнішньоторговельної діяльності, тобто експорту та імпорту в цілому [31].

Отже, для початку варто дослідити динаміку експорту товарів та послуг за певний проміжок часу (див. рис. 2.1.).

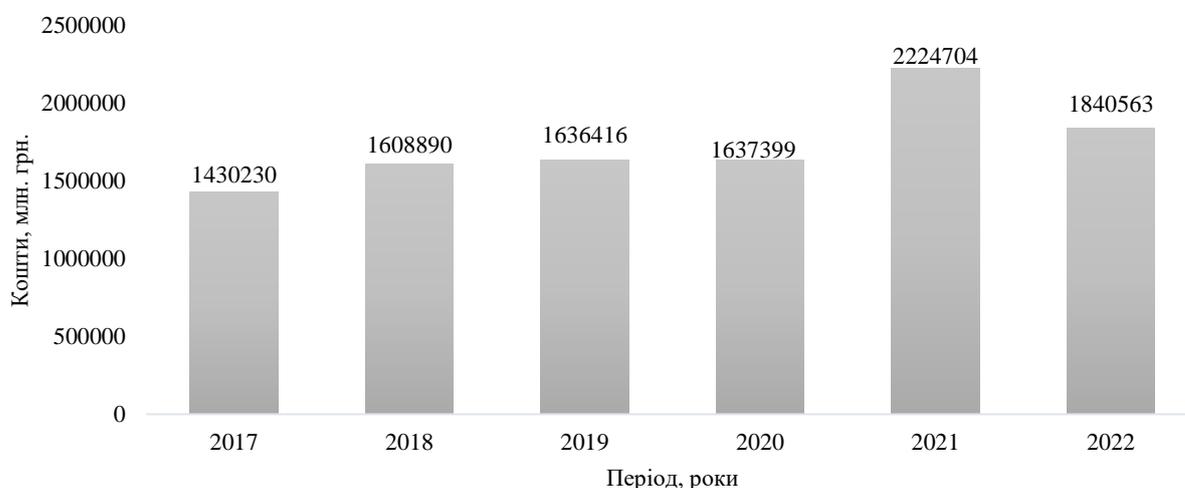

Рис. 2.1. Динаміка експорту товарів та послуг за 2017–2022 р.р. [32]

Аналізуючи гістограму 2.1, можна побачити, що динаміка експорту товарів та послуг з 2020 по 2021 роки зросла на 587 305 млн. грн. Це пов'язано зі зростанням світових цін на основні експортні товари України, які слід розглянути далі більш детально. Перш за все спостерігається різкий спад з 2021 по 2022 роки на 384 141 млн. грн. Ситуацію ускладнили пандемія COVID–19 та

повномасштабне російське вторгнення в Україну. З 2017 по 2020 роки динаміка є більш менш стабільною. Наступна динаміка, яку варто розглянути це імпортна.

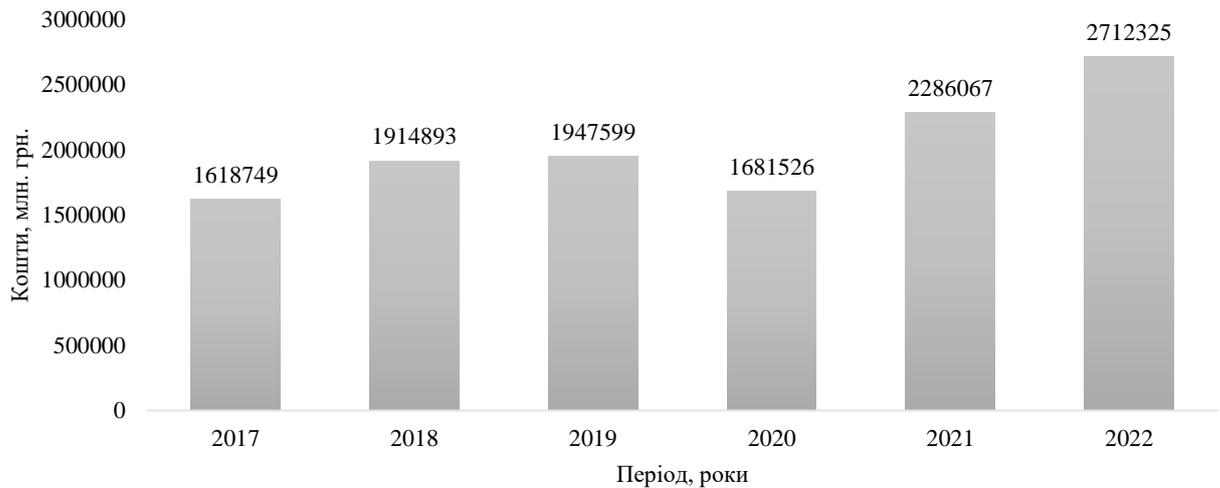

Рис. 2.2. Динаміка імпорту товарів та послуг за 2017–2022 р.р. [32]

Виходячи з інформації, яка наведена на рисунку 2.2 можна прослідкувати, що найнижчого рівня імпорт становить у 2020 році, а саме 1 681 526 млн. грн. Це можна пояснити тим, що відбулося скорочення споживання всередині країни іноземних товарів та послуг та девальвацією гривні. Найбільшого рівня за досліджуваній проміжок часу імпорт досяг у 2022 році та становив 2 712 325 млн. грн. Таке зростання можна охарактеризувати початком війни в Україні. Як і в ситуації з імпортом динаміка з 2017 по 2020 роки є стабільною. Тож слід розглянути сальдо торговельного балансу, яке буде зображено на гістограмі 2.3.

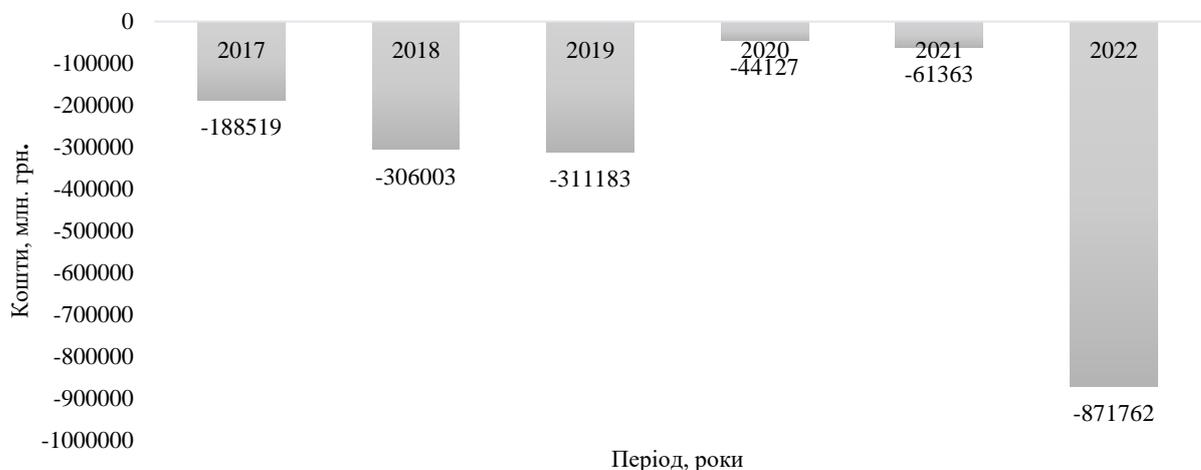

Рис. 2.3. Динаміка сальдо торговельного балансу за 2017–2022 р.р. [32]

Як можна побачити, з інформації, що наведена вище сальдо торговельного балансу є від'ємним за весь аналізований період. Це означає, що імпорт переважає над експортом, а це призводить до зниження конкурентоспроможності товарів та послуг країни на глобальному ринку. Найнижчого значення сальдо торговельного балансу сягає у 2020 році, що становить – 44 127 млн. грн. При розгляді динаміки експорту та імпорту, яка наведена вище можна спостерігати, що такий результат був досягнутий шляхом зниження імпортової частки у зовнішньоторговельного балансу. Найбільшого значення сальдо досягло у 2022 році та становить – 871 762 млн. грн. Спостерігається різке зростання частки імпорту у порівнянні з 2021 роком, яке можна побачити на рисунку 2.2 та різкий спад експорту, що зображений на гістограмі 2.1, що і призвело до результату у вигляді від'ємного сальдо торговельного балансу. Протягом 2017–2019 років має зростаючу тенденцію. Надалі варто розглянути зміну обсягу зовнішньоторговельного обороту за 2017–2022 роки, що зазначена нижче.

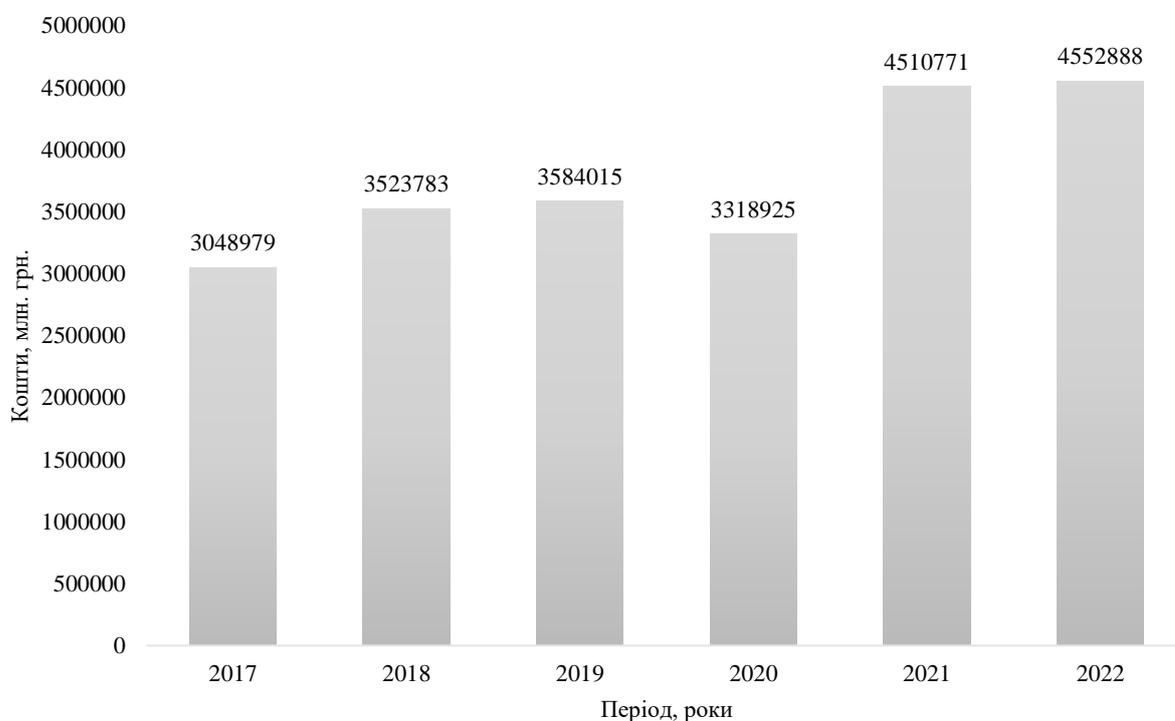

Рис. 2.4. Динаміка обсягу зовнішньоторговельного обороту за 2017–2022 р.р.

Розглядаючи зміну обсягу зовнішньоторговельного обороту варто зазначити, що найбільшого значення він сягає у 2022 році (4 552 888 млн. грн.), через збільшення частки імпорту. Найнижчого значення його обсяг сягає у 2017 році (3 048 979 млн. грн.). Щодо загальної динаміки, то вона є стабільною з 2018–2020 роки, надалі спостерігається різке зростання на 1 191 846 млн. грн.

Далі, слід проаналізувати товарну структуру зовнішньої торгівлі України. Вона являє собою частку того чи іншого товару у світовій торгівлі [13].

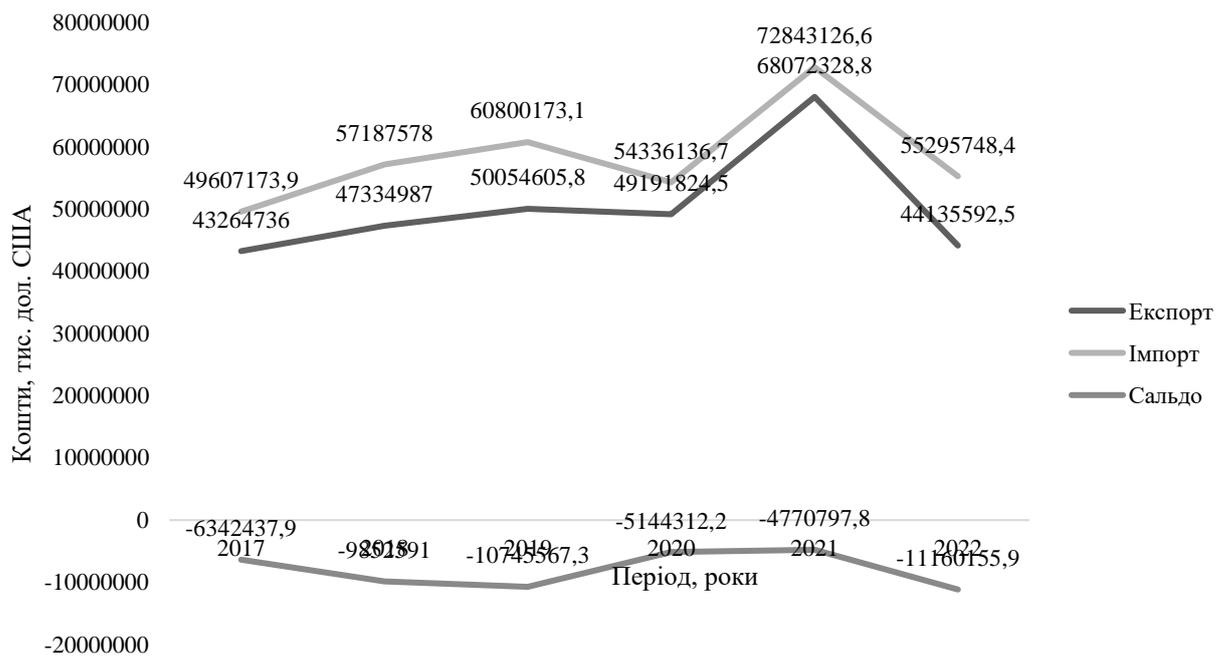

Рис. 2.5. Динаміка товарного експорту та імпорту України протягом 2017–2022 р.р. [33]

Виходячи з динаміки, що зображена на рисунку вище, можна зауважити збільшення негативного торгового сальдо на кінець досліджуваного періоду за рахунок перевищення експорту над імпортом. Протягом всього досліджуваного проміжку часу спостерігається та сама тенденція, яка охарактеризована на кінець періоду. Тобто, за весь період, який зображений на гістограмі 2.5 країна ввозить зарубіжних товарів більше, ніж вивозить своїх. Тому утворюється пасивне або негативне сальдо, тобто зовнішньоторговельний дефіцит. Також, варто зазначити, що найбільше було імпортовано товарів у 2021 році на суму 7 2843 126,6 тис. дол. США.

Розглянувши динаміку, слід проаналізувати товарну структуру експорту та імпорту, що буде наведена в таблиці 2.1 [33].

Таблиця 2.1

Товарна структура зовнішньоторгівельної діяльності України за 2017–2022 рр.

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт		Імпорт		Сальдо	
	2017 р., тис. дол.США.	2022 р., тис. дол. США	2017 р., тис. дол.США.	2022 р., тис. дол. США	Експорт	Імпорт
Продукти тваринного походження	1 108 757	1 471 818,68	731549,5	1 175 217,08	-363 061,68	-443 667,58
Продукти рослинного походження	9 215 707,90	13 472 682,94	1 368 027,10	1 926 951,01	-4 256 975,04	-558 923,91
Жири та олії тваринного або рослинного походження	4605666,2	5 948 570,73	266616,4	293884,8096	-1 342 904,53	-27 268,41
Готові харчові продукти	2826723	2 496 886,96	1935015,9	2645077,382	329 836,04	-710 061,48
Мінеральні продукти	3947721,9	4 322 523,12	12504732,4	13123506,81	-374 801,22	-618 774,41
Продукція хімічної промисловості	1660611,8	1 286 753,18	6545865,2	6213352,624	373 858,62	332 512,58
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	561135,1	470 143,60	3245800,4	3247319,951	90 991,50	-1 519,55
Шкури необроблені, шкіра вичинена	151973,2	104 483,15	251304,3	240496,5199	47 490,05	10 807,78
Деревина і вироби з деревини	1205909,2	1 884 875,96	250471,5	197576,5779	-678 966,76	52 894,92
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	518033,7	277 513,17	954963,4	760451,1666	240 520,53	194 512,23

Продовження табл. 2.1

Текстильні матеріали та текстильні вироби	759500,6	671 517,52	1738662,6	2483735,677	87 983,08	-745 073,08
Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	103639,5	40 987,82	54595,9	70187,81565	62 651,68	-15 591,92
Недорогоцінні метали	10124613,3	6 003 461,62	3012753,2	2591368,155	4 121 151,68	421 385,05
Машини, обладнання та механізми	4276832,1	3 732 260,18	9902622,9	9159217,974	544 571,92	743 404,93
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	625886	360 502,97	4182087,1	5658641,917	265 383,03	-1 476 554,82

Аналізуючи таблицю 2.1, можна побачити, що у товарній структурі світової торгівлі переважну більшість експорту займають продукти рослинного походження, недорогоцінні метали, мінеральні та готові харчові продукти. Проте через складну ситуацію, яка склалась зараз в Україні, а саме повномасштабне вторгнення обсяги експорту значно скоротились, що також можна прослідкувати на гістограмі 2.1. Щодо імпорту, то варто зазначити, що лідируючими позиціями серед ввізної продукції до нашої країни є такі категорії, як: мінеральні та харчові продукції, продукції хімічної промисловості, машини обладнання та механізми, текстильні матеріали та текстильні вироби, засоби наземного транспорту, літальні апарати. Останні три категорії, які є одними з провідних станом на 2022 рік, можна пояснити тим, що це імпортується для задоволення потреб збройних сил.

Щодо географічної структури зовнішньої торгівлі України, то слід зазначити, вона являє собою розподіл між різними країнами та їх групами торгових потоків. Тож, слід більш детально розглянути динаміку та розподіл торгових потоків між різними групами країн та регіонів України.

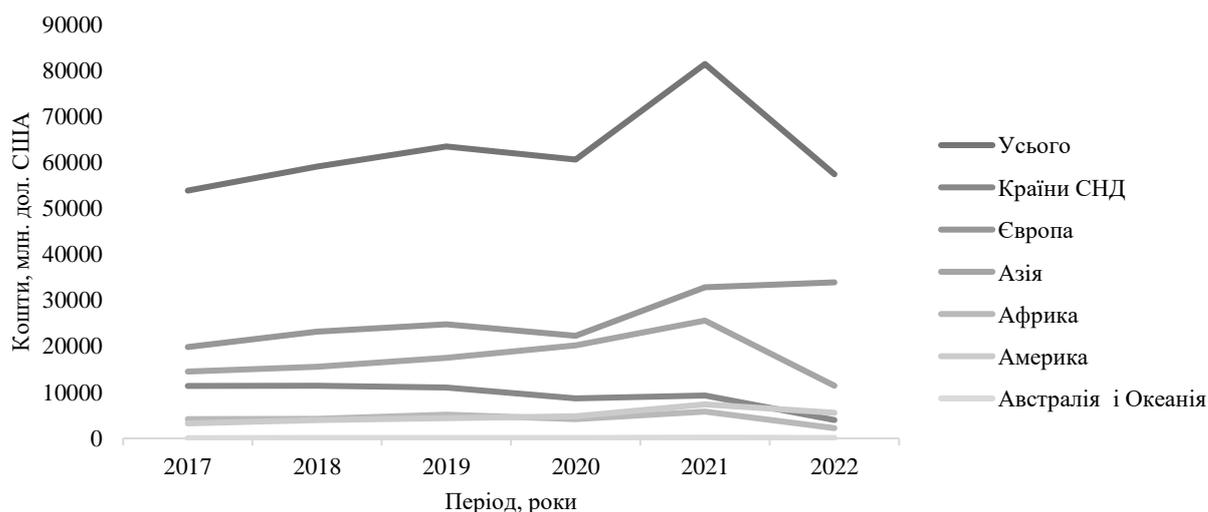

Рис. 2.6. Динаміка експорту товарів та послуг за географічними регіонами за 2017–2022 р.р. [34]

Розглядаючи динаміку, що наведена на рисунку 2.6, слід зауважити, що група країн, яка знаходиться в Європі у тому числі і ЄС займає лідируючу позицію серед експортованих Україною товарів та послуг до іноземних країн. Така динаміка прослідковується протягом всього періоду, який зазначений на гістограмі вище. З 2017 по 2020 роки динаміка експорту товарів та послуг має стійку тенденцію та має такі значення у 2017 році – 19 888 млн. дол. США, у 2018 році – 23 210 млн. дол. США. та у 2020 році – 22 329 млн. дол. США. З 2020 по 2021 роки відбувся різкий зріст обсягу експорту до європейських країн на 10 580 млн. дол. США. Надалі динаміка не зазнає значних змін, але має зростаючий напрям. У 2022 році експорт з України має найбільше значення, а саме 33 970 млн. дол. США. Таке зростання відбулося через скасування сплати ввізного мита на весь український експорт до ЄС протягом одного року. Після країн Європи найбільш експортованими товарами та послугами України є до країн Азії. Зростаюча динаміка спостерігається з 2017 по 2021 роки (2017 рік – 14 535 млн. дол. США, 2018 рік – 15 591 млн. дол. США, 2019 рік – 17 503 млн. дол. США, 2020 рік – 20 249 млн. дол. США, 2021 рік – 25 648 млн. дол. США). Як можна побачити, найвище значення досягається у 2021 році, а потім відбувається різкий спад у 2022 році. Таку динаміку можна охарактеризувати блокуванням морських

портів України російськими військами, що призвело до зменшення експорту в країни Азії. Щодо вивозу товарів та послуг в інші групи країн, то наступною варто розглянути динаміку країн СНД. З 2018 по 2020 роки помічається спадна динаміка (2018 рік – 11 460 млн. грн., 2019 рік – 11 054 млн. грн., 2020 рік – 8 728 млн. грн.). Найменшу частку експорту України в іноземні країни займає група країн Америки, Африки, Австралії та Океанії. З 2017 по 2021 роки помітна зростаюча тенденція вивозу товарів з України до країн Америки, Австралії та Океанії. Тоді, як до країн Африки така динаміка спостерігається до 2020 року, надалі відбувається спад. Також з 2021 по 2022 роки відбувся спад експорту товарів та послуг до Америки, Австралії та Океанії. Для того, щоб більш наглядно розглянути частку різних країн світу у структурі вивозу товарів та послуг України, нижче представлені діаграми у відсотковому відношенні.

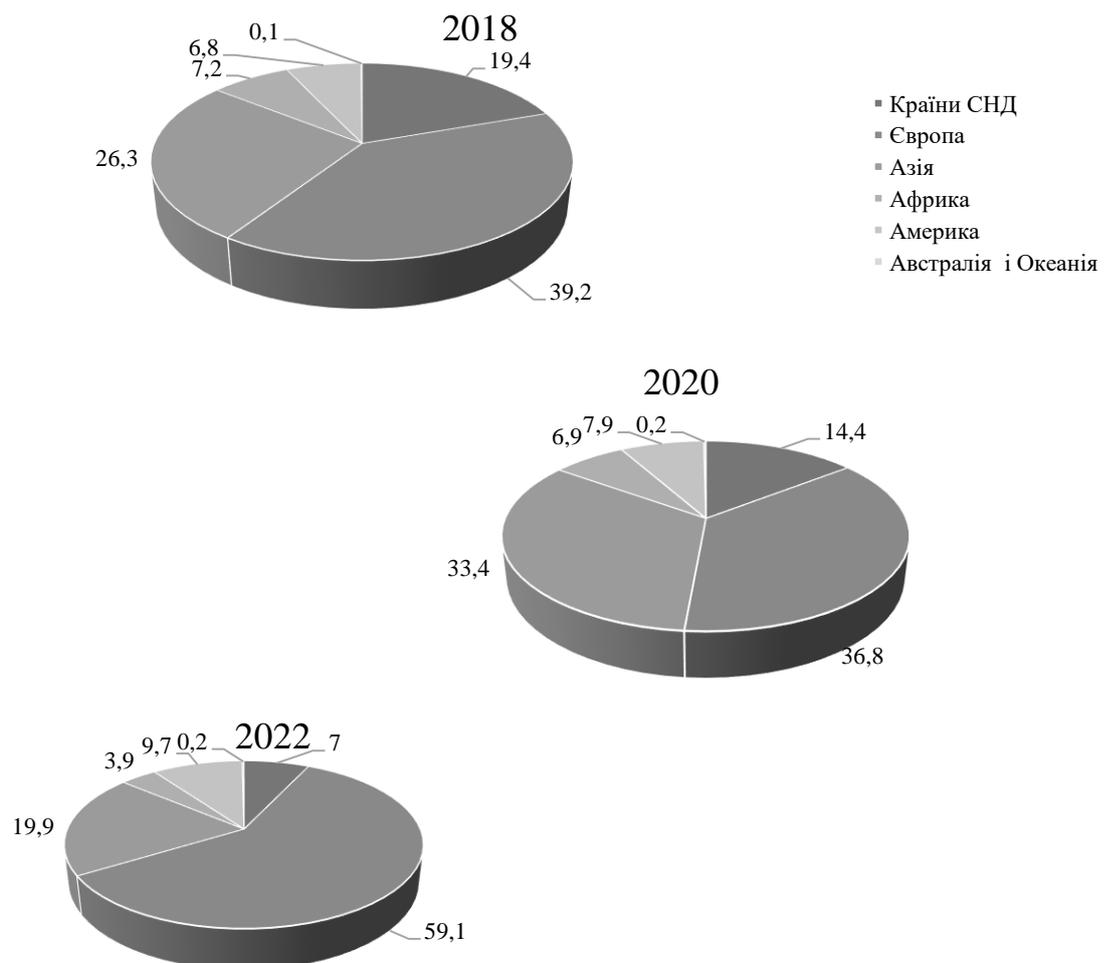

Рис. 2.7. Структура експорту товарів та послуг за географічними регіонами за 2018, 2020, 2022 р.р. [34]

Як можна побачити протягом 2018, 2020 та 2022 років основну частку в структурі експорту України займає Європа за весь досліджений період (2018 рік – 39,2%, 2020 рік – 36,8%, 2022 рік – 59,1%), що був забезпечений, як фізичними обсягами так і сприйнятливими цінами. Вивіз товарів та послуг до країн Азії також займає вагомому частку в експортній структурі протягом всіх зазначених років (2018 рік – 26,3%, 2020 рік – 33,4%, 2022 рік – 19,9%), що зазначені на рисунку 2.7. Найменше експорту з України припадає на країни Австралії та Океанії (2018 рік – 0,1%, 2020 рік – 0,2%, 2022 рік – 0,2%). Розглянувши детально експортну складову товарних операцій України за географічними регіонами, слід так само проаналізувати імпорнт.

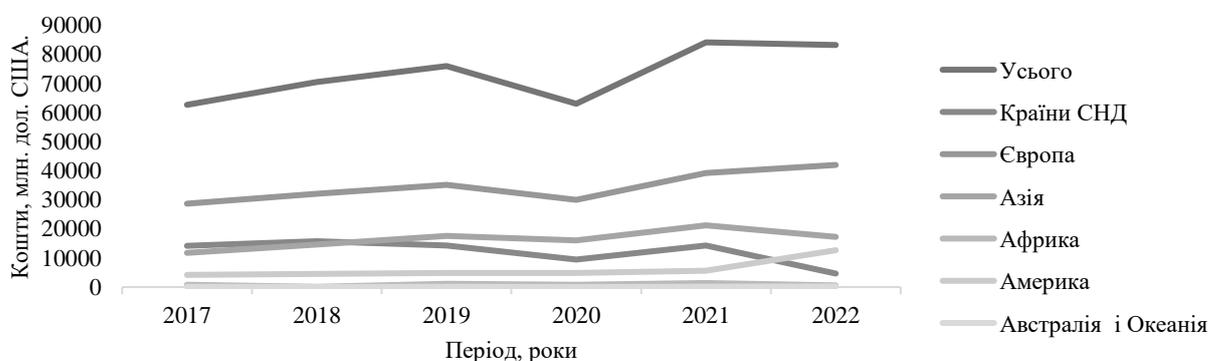

Рис. 2.8. Динаміка імпорту товарів та послуг за географічними регіонами за 2017–2022 р.р. [34]

Виходячи із інформації, яка зображена на гістограмі 2.8 прослідковується, що найбільше ввезених товарів та послуг до України припадає саме з Європи. З 2017 по 2019 роки можна спостерігати зростання імпорту (2017 рік – 28 686 млн. дол. США, 2018 рік – 32 062 млн. дол. США, 2019 рік – 35 123 млн. дол. США). Найнижчого значення ввіз товарів та послуг досягається у 2020 році та становить 29 996 млн. грн. Надалі знову спостерігається збільшення імпорту з 2020 до 2022 року та у 2022 році він становить 42 005 млн. дол. США, що є найбільшим значенням за весь проаналізований проміжок часу з рисунку 2.8. Це можна пояснити тим, що Далі, слід зауважити, що до 2019 року в імпорнтній динаміці України переважають товари та послуги з країн СНД та в цей рік вони мають найбільше значення за весь період, а саме 15 774 млн. дол. США. У 2022 році

досягається найнижче значення імпорту, яке становить 4 648 млн. дол. США. З 2019 лідируючу позицію займає ввезення товарів та послуг з країн Азії. Найбільше імпортовано з Азії було у 2021 році (21 242 млн. дол. США). Далі відбувся спад і значення у 2022 році становить 17 251 млн. дол. США. Таку зміну можна пояснити тим, що через війну в Україні відбулась зміна логістичних ланцюжків, яка уповільнила постачання продукції різних видів. Щодо Америки, то варто зазначити, що з 2017 по 2021 роки спостерігається стабільна тенденція імпорتنих операцій. Станом на 2022 рік у порівнянні з 2021 роком ввезення товарів та послуг збільшилось на 7 029 млн. дол. США. Найменше імпорту було до України було з країн Африки, Австралії та Океанії. Проте коливання є різними кожного року, але на кінець досліджуваного періоду країни Австралії та Океанії мають найбільше імпорتنих операцій за попередні роки, які становлять 227 млн. дол. США. Щоб отримати чіткіше уявлення про частку кожної країни в структурі імпорту товарів і послуг України, варто розглянути їх у відсотковому співвідношенні.

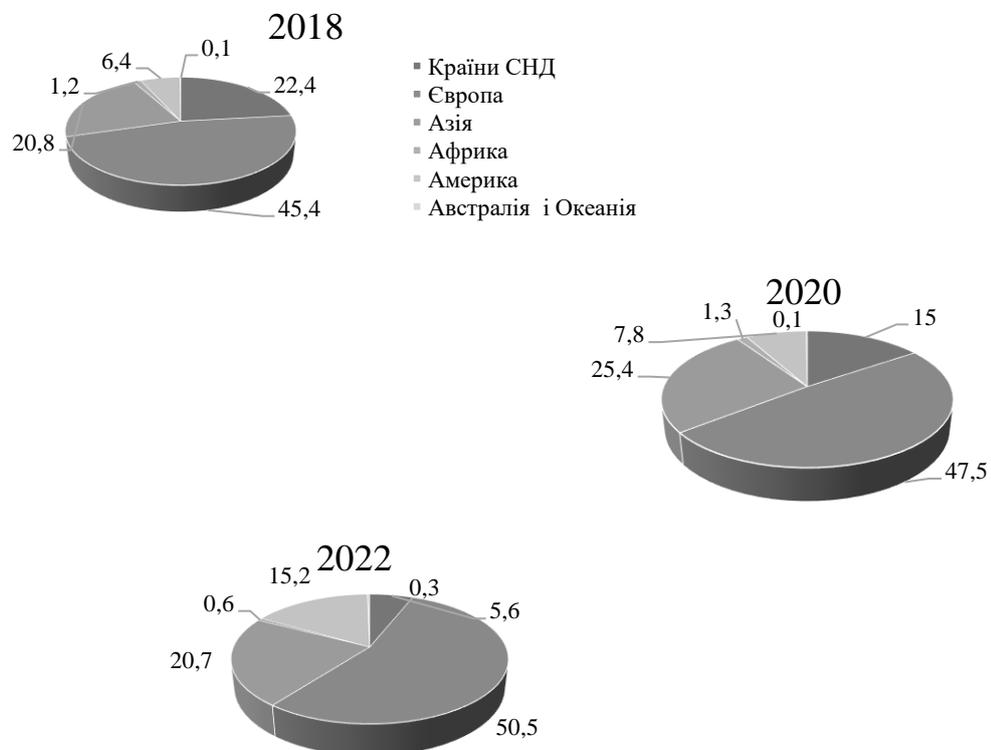

Рис. 2.9. Структура імпорту товарів та послуг за географічними регіонами за 2018, 2020, 2022 р.р. [34]

Аналізуючи рисунок 2.9, слід зазначити, що як і експортній структурі, так і в імпорتنій вагому частку займає ввіз товарів та послуг з Європи (2018 рік – 45,4%, 2019 рік – 47,5%, 2022 рік – 50,5%). Далі можна спостерігати, що вагоме місце у структурі у 2018 році займають країни СНД (22,4), але потім ця частка зазнає змін у вигляді скорочення імпорتنих операцій до України. Натомість одну з лідируючих позицій займають країни Азії, де мають на кінець досліджуваного проміжку часу відсоткову частку 20,7%. Не менш вагомими були імпорتنі поставки з Америки до України, особливо це спостерігається у 2022 році, де частка ввезених товарів та послуг сягає 15,2%. Найменш проводилось імпорتنих операцій між Україною та країнами Африки, Австралії, Океанії. Далі варто розглянути, регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами України з 2017 по 2022 роки.

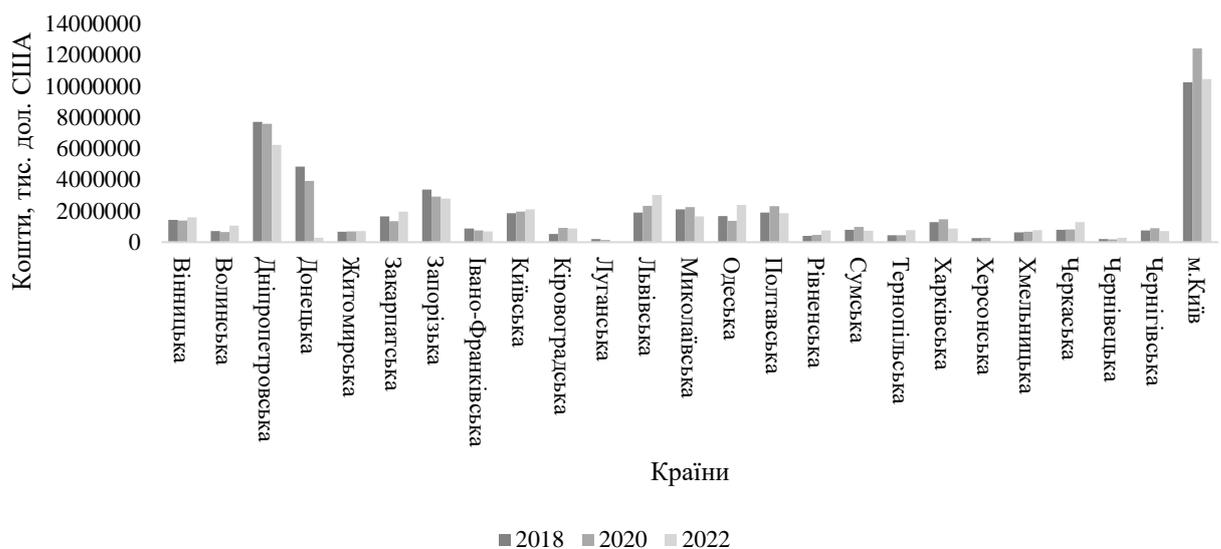

Рис. 2.10. Динаміка обсягів експорту товарів з регіонів України за 2018, 2020, 2022 р.р. [33]

Виходячи з динаміки, що зображена на гістограмі 2.10, можна побачити, що за досліджуваний період обсяг експорту до іноземних країн переважає з міста Києва, як окремої адміністративно–територіальної одиниці серед інших областей України. Найбільшого значення було досягнуто у 2020 році, яке становить 1 242 756,4 тис. дол. США. Найнижчий обсяг вивозу товарів місто Київ має у 2018 році. Далі найбільш експортованим регіоном України є Дніпропетровська

область з найбільшим значенням за аналізований проміжок часу у 2018 році, яке становить 7 722 596,4 млн. дол. США. Не менш важливими за експортними операціями є такі області України, як Донецька, Запорізька, Львівська, Одеська, Полтавська, Миколаївська та Київська. Після дослідження експортної частини товарів України за регіональним поділом, слід розглянути імпорتنу складову за регіонами країни.

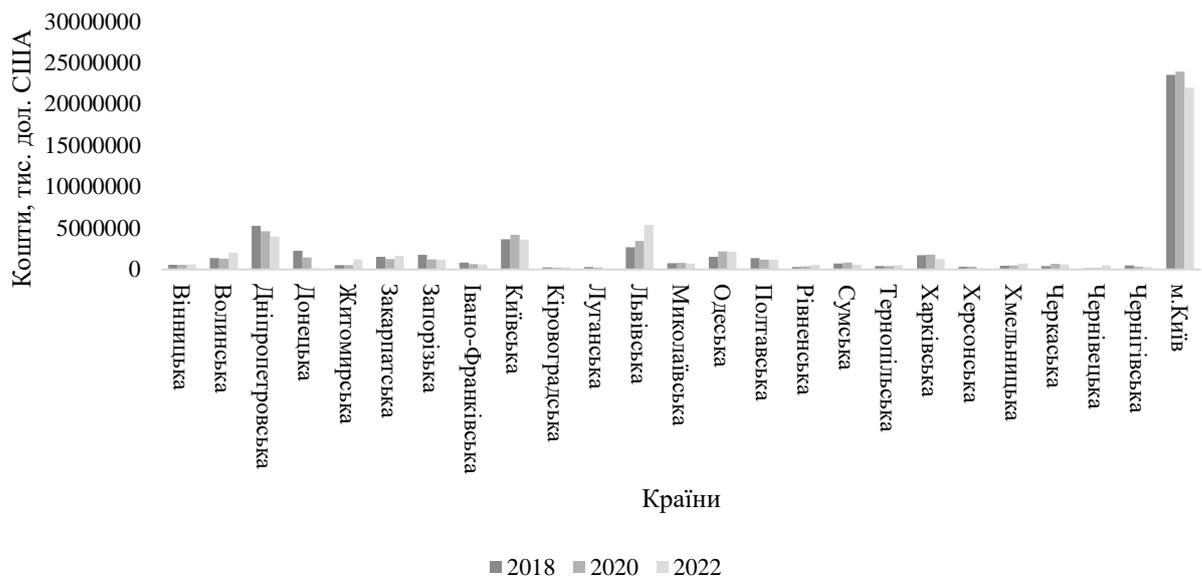

Рис. 2.11. Динаміка обсягів імпорту товарів в регіони України за 2018, 2020, 2022 р.р. [33]

Ситуація з імпортом складається таким чином, що місто Київ імпортує найбільше товарів серед інших областей України. Найбільший обсяг товарів було ввезено у 2020 році сума яких становить 23 929 025,9 тис. дол. США. Після 2020 року спостерігається спад до 2022 року та обсяг імпортованих товарів здійснений на 22 003 545,5 тис. дол. США. Також ввезення продукції із-за кордону переважає у Львівській, Дніпропетровській, та Київській областях. Найбільшого обсягу імпорتنих операцій у Львівській області було здійснено у 2022 році (5387542,9 тис. дол. США), у Дніпропетровській у 2018 році (5 264 893,3 тис. дол. США) та у Київській у 2020 році (4 178 359,9 тис. дол. США). Підбиваючи результат експортних та імпорتنих операцій, варто розглянути сальдо зовнішньої торгівлі товарами за регіонами України.

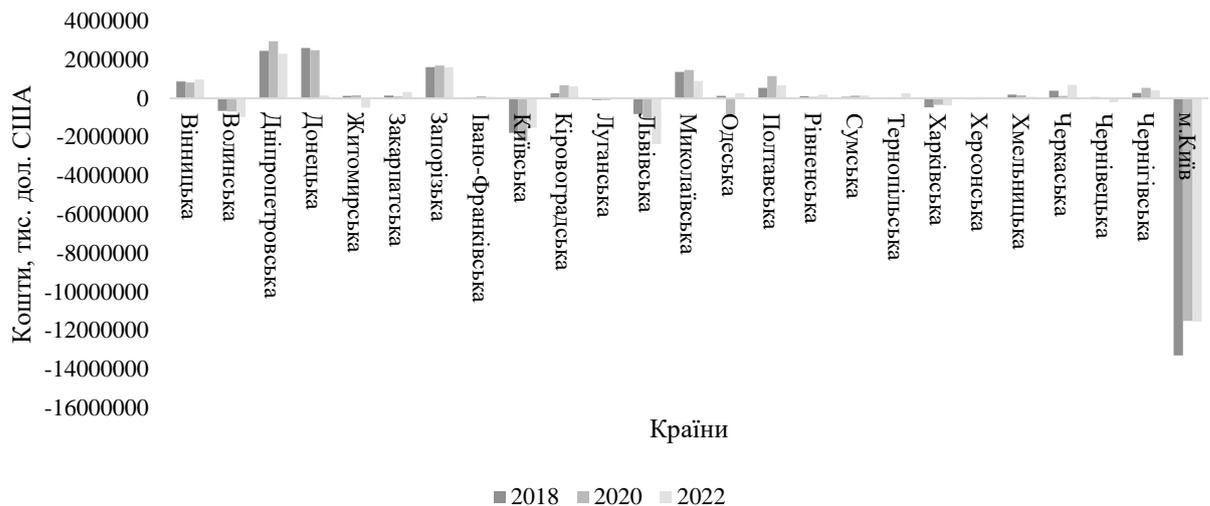

Рис. 2.12. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі товарами між різними регіонами України за 2018, 2020, 2022 р.р. [33]

Розглядаючи сальдо зовнішньої торгівлі товарами між різними регіонами України, можна побачити, що місто Київ має від’ємне значення, де найбільше спостерігається у 2018 році та становить – 13 288 365,6 тис. дол. США. Найменше ж, але все таки дефіцитне переважання імпорту над експортом можна помітити у 2020 році та становить – 11 501 465,5 тис. дол. США. Така тенденція свідчить про низьку конкурентоспроможність товарів регіону на світовому ринку. Також від’ємне значення прослідковується у Київській області протягом всього досліджуваного періоду. Позитивного значення за весь аналізований проміжок часу, можна побачити у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Вінницькій, Кіровоградській, Миколаївській та Полтавській областях.

Також, варто зазначити, що платіжний баланс є важливим поняттям у міжнародній економіці та засобом систематизації й аналізу зовнішніх зв’язків країни. Інформація щодо платіжного балансу не лише відображає розвиток зовнішньої торгівлі та її вплив на виробництво, зайнятість і споживання, але й дозволяє відстежувати такі процеси, як залучення та інвестування за кордон, запозичення та погашення зовнішнього боргу [35].

Але для більш наглядного розгляду зовнішньоторговельної діяльності України варто розглянути першу частину платіжного балансу, яка називається

торговельним балансом держави та відображає експорт та імпорт. Торговельний баланс - це співвідношення вартості експорту до торговельних партнерів та імпорту від них. На торговельний баланс припадає основна частина платежів за зовнішніми платіжними зобов'язаннями [36].

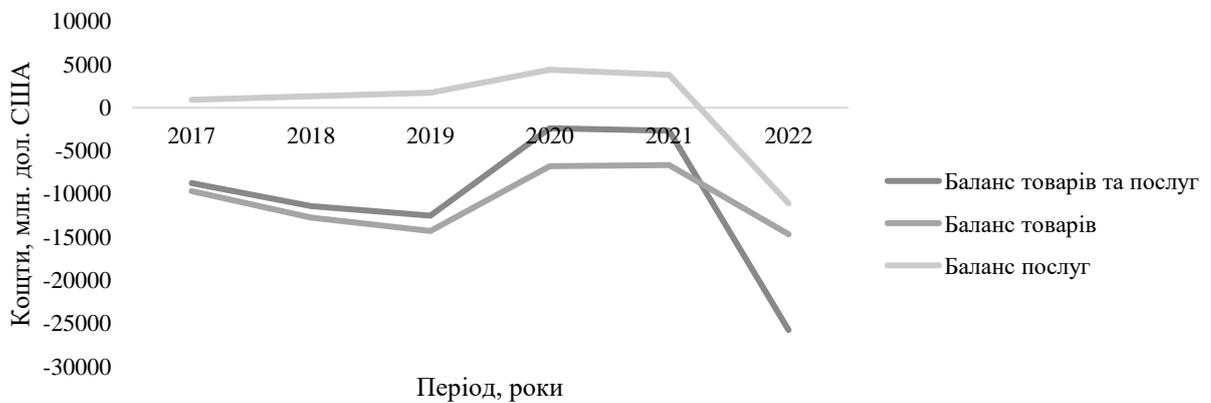

Рис. 2.13. Динаміка балансу товарів та послуг за 2017– 2022 р.р. [34]

У динаміці, яка зображена на рисунку 2.13, зображено баланс товарів та послуг, що є одним з підрозділів статей платіжного балансу. Загальна динаміка знаходиться у від'ємному значенні, особливо в кінці досліджуваного періоду баланс має найнижче значення та становить – 25 737 млн. дол. США. Тобто є збиток від руху товарів, послуг і грошових переказів. Це свідчить про те, що вітчизняні товари та послуги не є конкурентоспроможними на світовому ринку, імпортна продукція активно конкурує з товарами українських виробників, а нерезидентів не приваблює внутрішній ринок капіталу. Така ситуація склалась через від'ємне значення балансу товарів за весь аналізований проміжок часу та зниженням попиту на послугу, що призвело до зменшення балансу.

Підбиваючи підсумок до першого підпункту другого розділу, варто зазначити, що було проаналізовано основні показники зовнішньоторговельної діяльності України. Для початку було з'ясовано, що на зовнішню торгівлю впливають три показники, а саме обсяг зовнішньоторговельного обороту, товарна та географічна структура. Для характеристики обсягу зовнішньоторговельного обороту, спочатку було досліджено динаміку

експортних та імпорتنих операцій. Динаміка експорту на кінець досліджуваного періоду зазнала різкого спаду тоді, як експорт навпаки зріс. Це призвело до негативного значення балансу, бо імпорт перевищує експорт. Така ситуація склалась через повномасштабне вторгнення в Україну. Виникла потреба в імпорті через необхідність задовольнити потреби Збройних сил України, а саме на текстильні вироби, засоби наземного транспорту, літальні апарати.

Щодо експорту, то були зруйновані підприємства та аграрна промисловість. Вона складає основну частку експортованих товарів та зазнала значних проблем у своїй діяльності, бо довелось змінювати логістичні шляхи для безпечного доставлення товарів в іноземні країни. У 2021 році експорт та імпорт товарів мав найвище значення, а потім у 2022 році відбувся різкий спад за даними операціями. Також, варто зазначити, що в експорті переважну більшість займають продукти рослинного походження, недорогоцінні метали, мінеральні та готові харчові продукти. В імпортній частці одними з головних позицій є мінеральні та харчові продукції, продукції хімічної промисловості, машини обладнання та механізми, текстильні матеріали та текстильні вироби, засоби наземного транспорту, літальні апарати.

Географічна структура обумовлена тим, що основний експорт та імпорт припадає на країни Європи за весь досліджуваний період. Далі в експортній та імпортній частині займають місце країни Азії. Найменше імпорتنих та експортних операцій здійснюється до країн Африки, Австралії та Океанії. У регіональній структурі, вагоме місце серед вивозу та ввозу товарів займає місто Київ. Також, найбільш експортованими регіонами України є Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Львівська, Одеська, Полтавська, Миколаївська та Київська області. Щодо імпорتنих операцій, то наступні області здійснювали його найбільше, а саме: Львівська, Дніпропетровська та Київська.

Останнім, що було розглянуто, це вплив однієї із підрозділу статті платіжного балансу. З'ясовано, що загальна динаміка знаходиться у від'ємному значенні, а це є негативним результатом зовнішньоторговельної діяльності України. Тобто товари, які пропонує країна неконкурентоспроможні на

світовому ринку, а імпортна продукція активно втручається у внутрішню торговельну діяльність України.

2.2. Сучасний стан торговельної діяльності України з країнами Європи

Варто зазначити, що провідну роль у процесах інтеграції України у світове господарство відіграє формування та реалізація зовнішньоторговельної політики України. Через зовнішню торгівлю національні економіки взаємодіють з економіками інших країн. Формування та реалізація відбувається шляхом поступового підвищення ступеня відкритості національної економіки, послідовної перебудови товарної структури імпорту та експорту, створювання потужних експортних потенціалів, впровадження сучасних форм економічного співробітництва із зарубіжними країнами та забезпечення стабільних зовнішньоекономічних зв'язків [37].

Для того, щоб проаналізувати сучасний стан торговельної діяльності України з країнами Європи варто зазначити, що виходячи з інформації, яка наведена у першому підпункті цього розділу, основна частка експортних та імпорتنних операцій припадає на європейські країни. Слід зауважити, що деякі країни, які знаходяться в Європі об'єднані в економічний та політичний союз, який називається Європейським Союзом [38].

Також є країни, які своєю національною та законною валютою визнали євро, і через це повністю впровадили політику Європейського Союзу. Такі регіони називаються Єврозоною або зоною євро [39].

Далі слід зазначити, що зона вільної торгівлі, що згрупує митні території чотирьох європейських країн, які не входять до Європейського Союзу (Республіки Ісландія, Князівства Ліхтенштейн, Королівства Норвегії та Швейцарської Конфедерації) називається Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ) [40].

Ця зона забезпечує державам–членам вільну торгівлю товарами і послугами та гарантує вільне переміщення капіталу і фізичних осіб. Угода про вільну

торгівлю між Україною та країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (підписана 24 червня 2010 року, набула чинності 1 червня 2012 року). Угода має комплексний характер і охоплює торгівлю товарами (промисловими та переробленими сільськогосподарськими продуктами, рибою та іншими морепродуктами), торгівлю послугами, інвестиції, права інтелектуальної власності, державні закупівлі та положення про конкуренцію [41]. Для того, щоб більш детально з'ясувати торговельні відносини між Україною та Європою, слід розглянути експортні та імпортні операції.

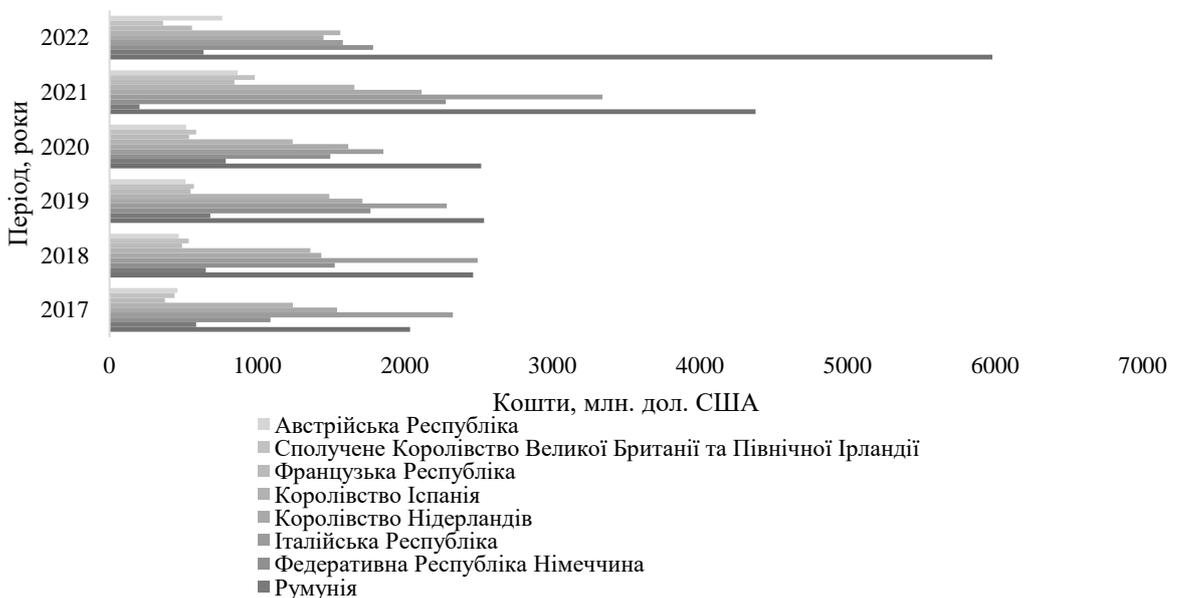

Рис. 2.14. Динаміка експорту товарів у розрізі країн Європи за 2017–2022 р.р. [34]

Аналізуючи рисунок, який зображений вище можна побачити, що протягом всього досліджуваного періоду, окрім 2017 року у структурі експорту України переважає вивіз товарів до Польщі. Найменше експортних операцій було здійснено у 2017 році сума яких становить 2 037 млн. дол. США. Найбільшого обсягу експорту досягається у 2022 році (5 983 млн. дол. США). Також, не менш важливими торговельними партнерами України в експортних операціях в іноземні країни є Італійська Республіка, Королівство Нідерландів, Королівство Іспанія та Федеративна Республіка Німеччини. Найменшого значення експорту товарів у зазначених країнах було здійснено в такі періоди, як: в Італії у 2022

році (1 581 млн. дол. США), у Королівстві Нідерландів у 2018 році (1 434 млн. дол. США), у Королівстві Іспанія у 2020 році (1 241 млн. дол. США), у Федеративній Республіці Німеччини у 2017 році (1 091 млн. дол. США). Найбільший обсяг експорту у перелічених країнах відбувається у 2021 році, а саме: Італія – 3 340 млн. дол. США, Королівство Нідерландів – 2 116 млн. дол. США, Королівство Іспанія – 1 659 млн. дол. США, Федеративна Республіка Німеччини – 2 278 млн. дол. США. Інші країни Європи, що зображені на рисунку 2.14 мають менше експортних операцій з Україною, але також є не менш важливими торговельними партнерами. Надалі варто більш детально розглянути товарну структуру експорту декількох країн, що зазначені вище.

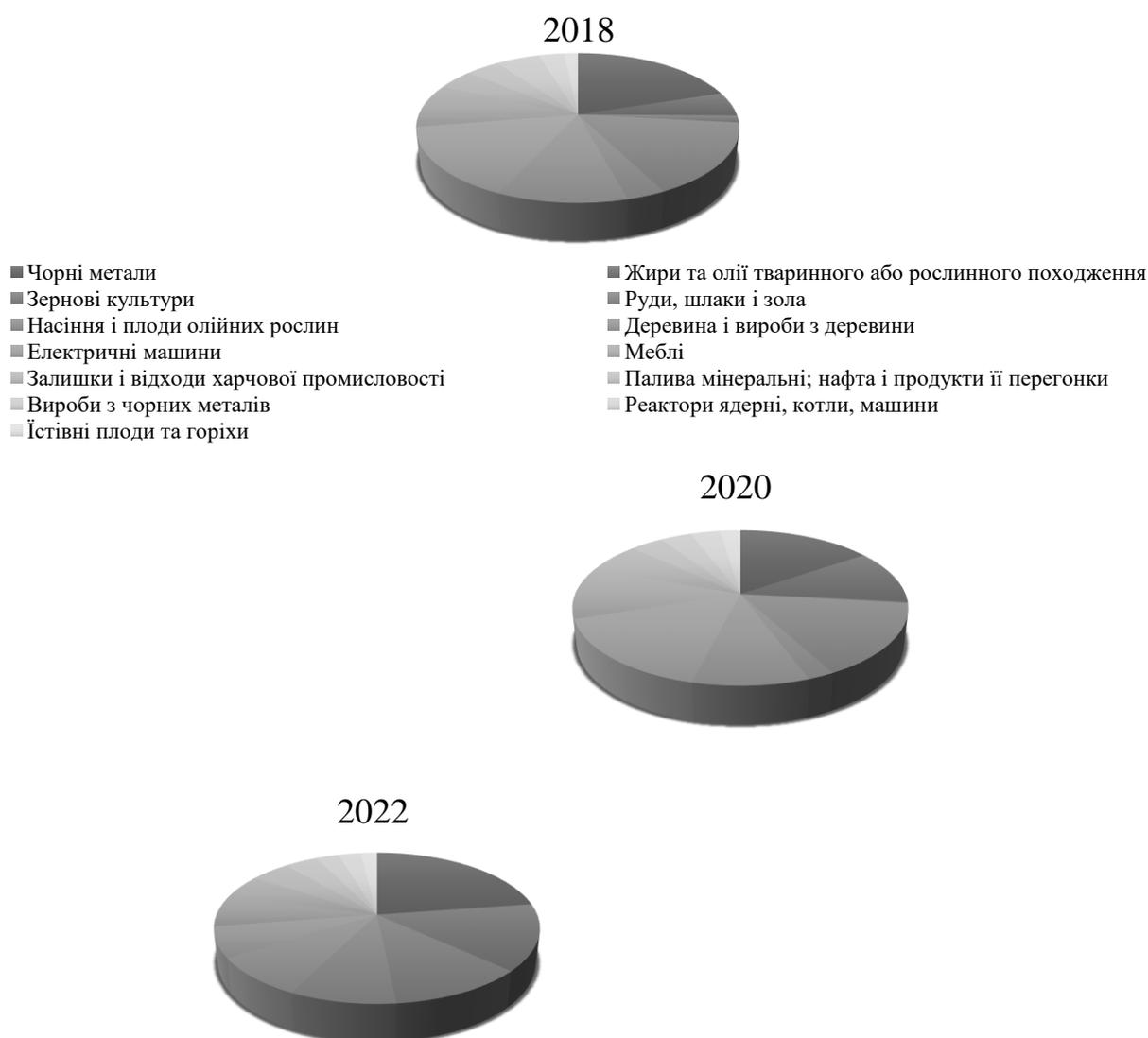

Рис. 2.15. Товарна структура експорту з України до Польщі за 2018, 2020, 2022 р.р. [33,42]

Розглядаючи товарну структуру експорту України до Польщі слід зауважити, що у 2018 році основну частку операцій з експорту товарів з України до Польщі займає вивіз чорних металів та протягом всього досліджуваного проміжку часу вони залишаються лідируючою позицією у структурі експорту. У 2018 році сума обсягу вивезених чорних металів становить 484 738,9 тис. дол. США, у 2019 році – 376 756,7 тис. дол. США, у 2022 році – 1 257 522,8 тис. дол. США. Також, можна помітити зростаючу динаміку цього товару, який експортується за кордон. Далі не менш вагомими є поставки у 2018 та 2020 роках руди шлаків і золи (2018 рік – 383 018,5 тис. дол. США, 2020 рік – 376 334,4 тис. дол. США) та електричних машин (2018 рік – 376 876,1 тис. дол. США, 2020 рік – 392 466,3 тис. дол. США). Потім помітний спад експортних операцій цими товарами у 2022 році. У 2018 році також, можна помітити переважання вивозу деревини і виробів з деревини (267 457,3 тис. дол. США) та меблів (225 768,6 тис. дол. США). У 2020 році варто додати до лідируючих позицій виходячи з діаграми 2.15, такі, як: деревина і вироби з деревини (234 156,5 тис. дол. США), жири та олії тваринного або рослинного походження (275 417,5 тис. дол. США) та меблі (263 609,1 тис. дол. США). Щодо 2022 року, то варто відмітити наступні групи товарів переважаючих у структурі експорту, а саме: жири та олії тваринного або рослинного походження (288 328,1 тис. дол. США), зернові культури (641 146,4 тис. дол. США), насіння та плоди олійних рослин (476 439,2 тис. дол. США). Найменше було експортовано у 2018 році їстівні плоди та горіхи (39 781,5 тис. дол. США), реактори ядерні, котли, машини (73 588,4 тис. дол. США) та вироби з чорних металів (126 844,6 тис. дол. США). Також, ці три позиції, а саме: їстівні плоди та горіхи (39 781,5 тис. дол. США), реактори ядерні, котли, машини (57686,1 тис. дол. США) та вироби з чорних металів (87 708,6 тис. дол. США) залишаються найменш вивезеною продукцією за кордон. У 2022 році ситуація по найменш експортованим товарам залишається аналогічною (їстівні плоди та горіхи – 107 856,8 тис. дол. США, реактори ядерні, котли, машини – 145 338,2 тис. дол. США та вироби з чорних металів 151 385,7 тис. дол. США). Далі варто розглянути товарну структуру експорту України до Італії.

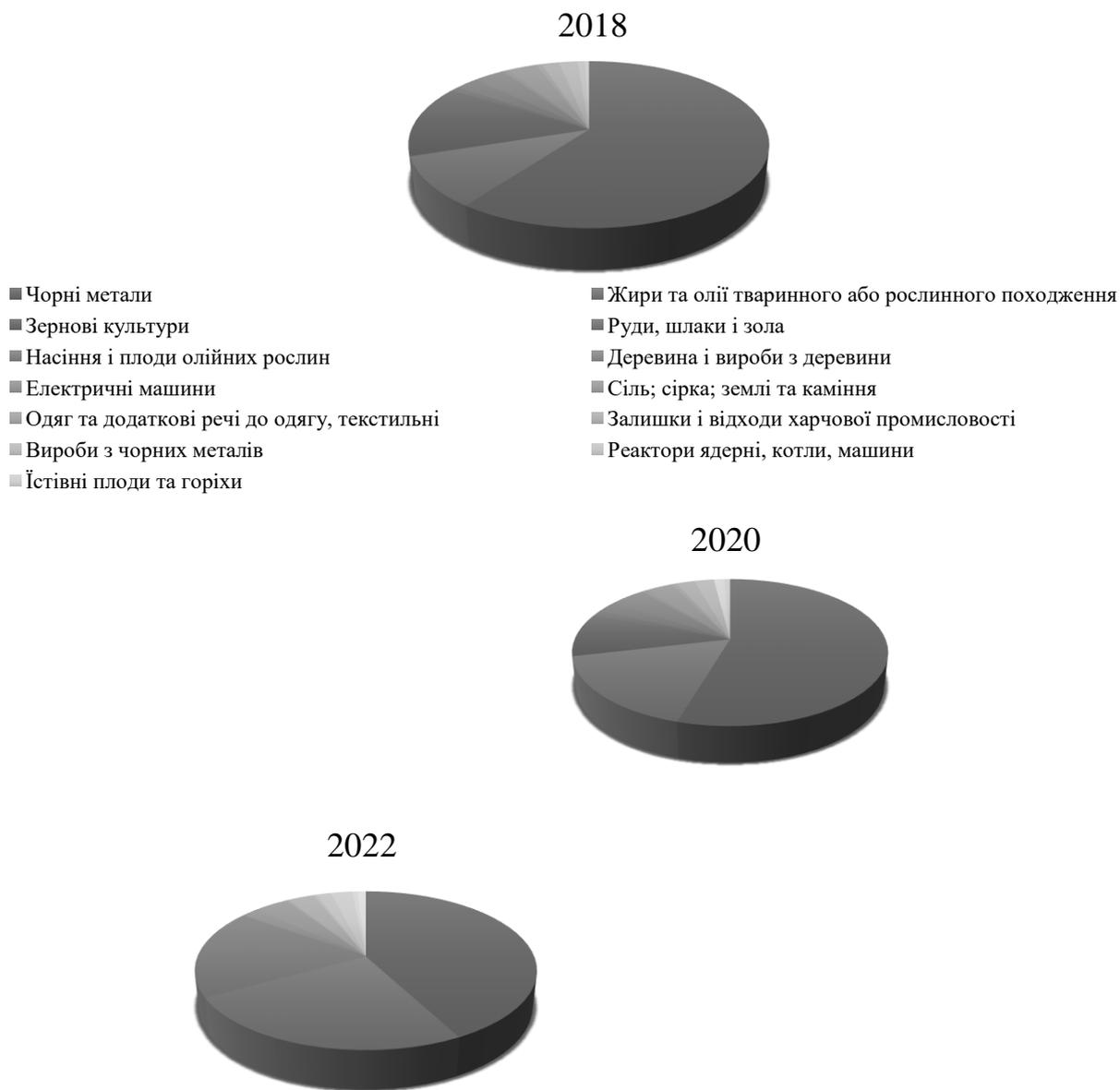

Рис. 2.16. Товарна структура експорту з України до Італії за 2018, 2020, 2022 р.р. [33]

Щодо товарної структури експорту України до Італії, то можна побачити переважання чорної металургії у 2018 році (1 447 391,3 тис. дол. США), 2020 році (932 371,5 тис. дол. США) та 2022 році (120 461,1 тис. дол. США). Не менш важливими за досліджений період були поставки зернових культур, які складають у 2018 році 33 563,9 тис. дол. США, у 2020 році – 159 815,4 тис. дол. США, та у 2022 році 51 888,1 тис. дол. США. Також вагому частку у структурі експортних операцій до Італії займають жири та олії тваринного або рослинного походження, що у 2018 році становлять 236 913,9 тис. дол. США, у 2020 році –

287 314,8 тис. дол. США, у 2022 році – 70 043,7 тис. дол. США. Найменше експортно товарів за весь період було за такими категоріями, як: їстівні плоди та горіхи, сіль, сірка, землі та каміння, реактори ядерні, котли, машини та залишки і відходи харчової промисловості. Надалі, варто проаналізувати імпорتنі операції України з країнами Європи.

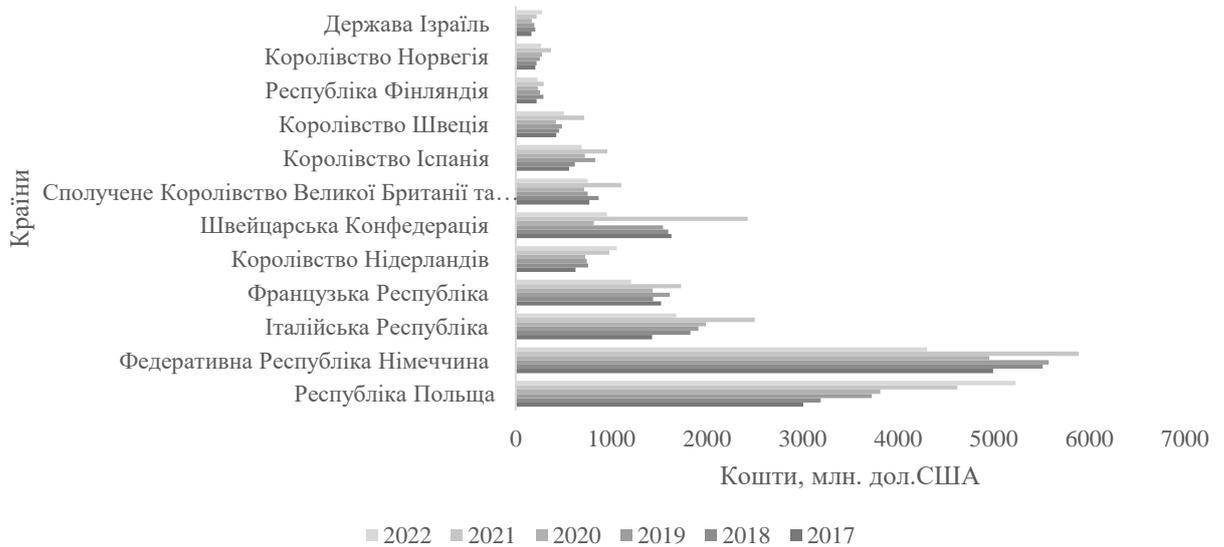

Рис. 2.17. Динаміка імпорту товарів у розрізі країн Європи за 2017–2022 р.р. [34]

Отже, виходячи із динаміки, яка зображена вище можна зауважити, що в імпортній структурі з 2017 по 2021 роки переважає Федеративна Республіка Німеччина. Найбільший обсяг імпортних операцій відбувається у 2021 році та становить 5 890 млн. дол. США. Найменше ввозу товарів з Німеччини було здійснено у 2022 році (4 305 млн. дол. США). Далі варто розглянути ще одного важливого імпортера України, тобто Республіку Польщі. Станом на 2022 рік сума імпортних операцій становить 5 230 млн. дол. США, що є найбільшим значенням за весь цей рік серед інших країн Європи. Найменшого значення обсяг ввозу товарів спостерігається у 2017 році (3 009 млн. дол. США). Також не менш вагомими імпортерами є Італійська Республіка, Французька Республіка та Швейцарська Конфедерація. У 2021 році найбільше імпортних операцій було здійснено з Італії (2 500 млн. дол. США), Франції (1 730 млн. дол. США) та

Швейцарії (2 428 млн. дол. США). Також варто зазначити, що найменшого значення обсягу ввезених товарів можна помітити в Італії у 2017 році (1 910 млн. дол. США), у Франції – 2022 році (1 208 млн. дол. США) та у Швейцарії – 2020 році (819 млн. дол. США). Тож слід більш детально розглянути, яку продукцію імпортують до України із декількох зазначених країн вище.

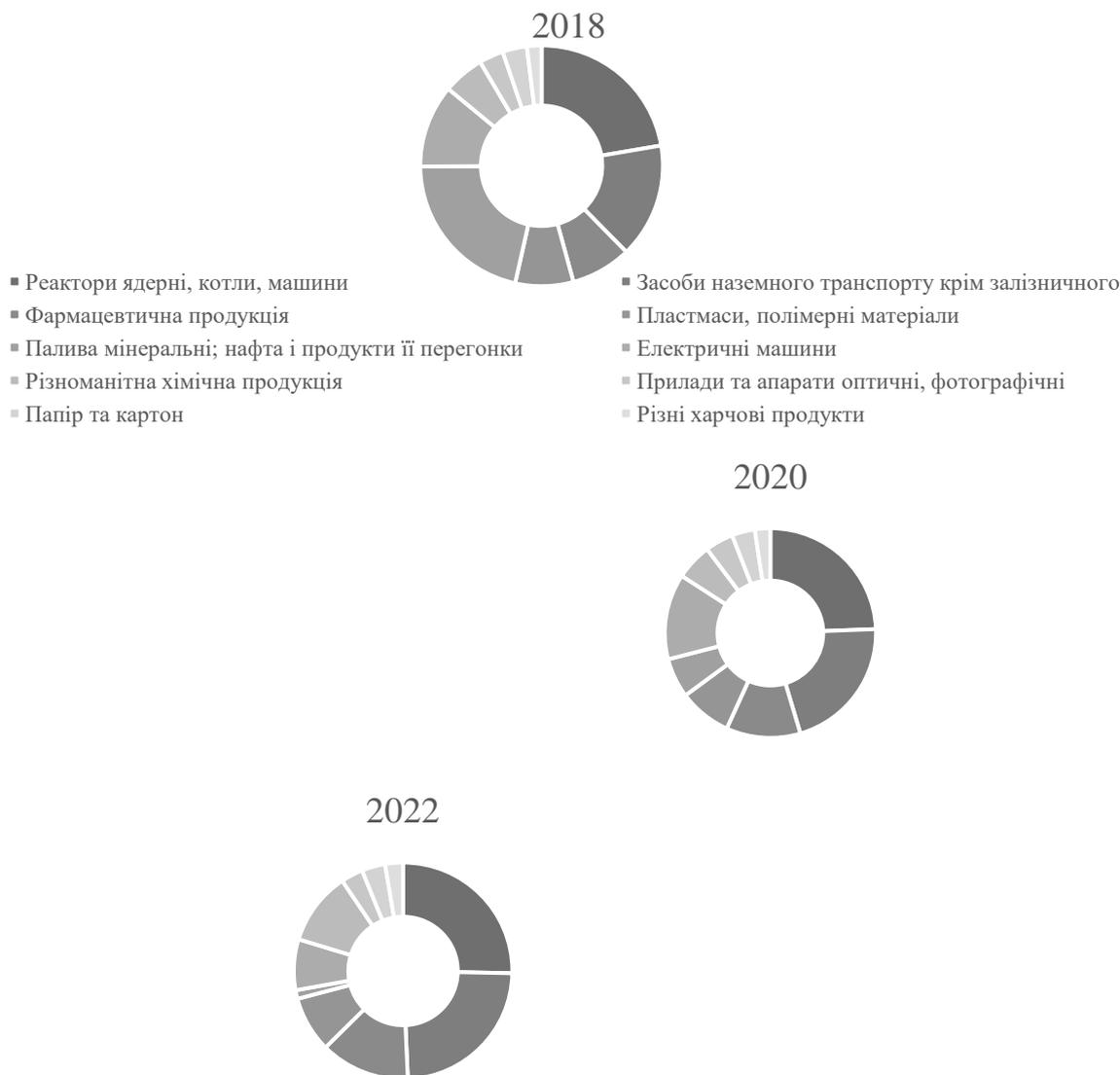

Рис. 2.18. Товарна структура імпорту з Німеччини до України за 2018, 2020, 2022 р.р. [33]

Аналізуючи товарну структуру імпорту з Німеччини до України слід зазначити, що основний обсяг імпортованих товарів за весь розглянутий період складають реактори ядерні, котли, машини. У 2018 році їх частка становить 20% (1 018 737,1 тис. дол. США), у 2020 році – 24% (972 263 тис. дол. США), у 2022

році – 25% (76 371,4 тис. дол. США). Зі структури, яка зображена на діаграмі 2.18 можна побачити, що обсяг реакторів ядерних, котлів, машин має зростаючу тенденцію. Далі не менш важливим у структурі товарного імпорту є засоби наземного транспорту крім залізничного, які у 2018 році становлять 703 082,9 тис. дол. США, у 2020 році – 837 056,1 тис. дол. США, у 2022 році – 72261,6 тис. дол. США. Також у 2018 році одними з найбільш імпортованими категоріями товарів є палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки (977 440,5 тис. дол. США), та електричні машини (508 646,5 тис. дол. США). Станом на 2020 рік лідируючими позиціями щодо ввізної продукції до України є електричні машини (526 398,8 тис. дол. США) та фармацевтична продукція (452 975,9 тис. дол. США). У 2022 році переважає імпортування фармацевтичної продукції (39 952,3 тис. дол. США), різноманітна хімічна продукція (32 834,8 тис. дол. США). Також виходячи з рисунку 2.17, одним із головних імпортерів України є Польща, тож слід розглянути імпортні операції Польщі з Україною.

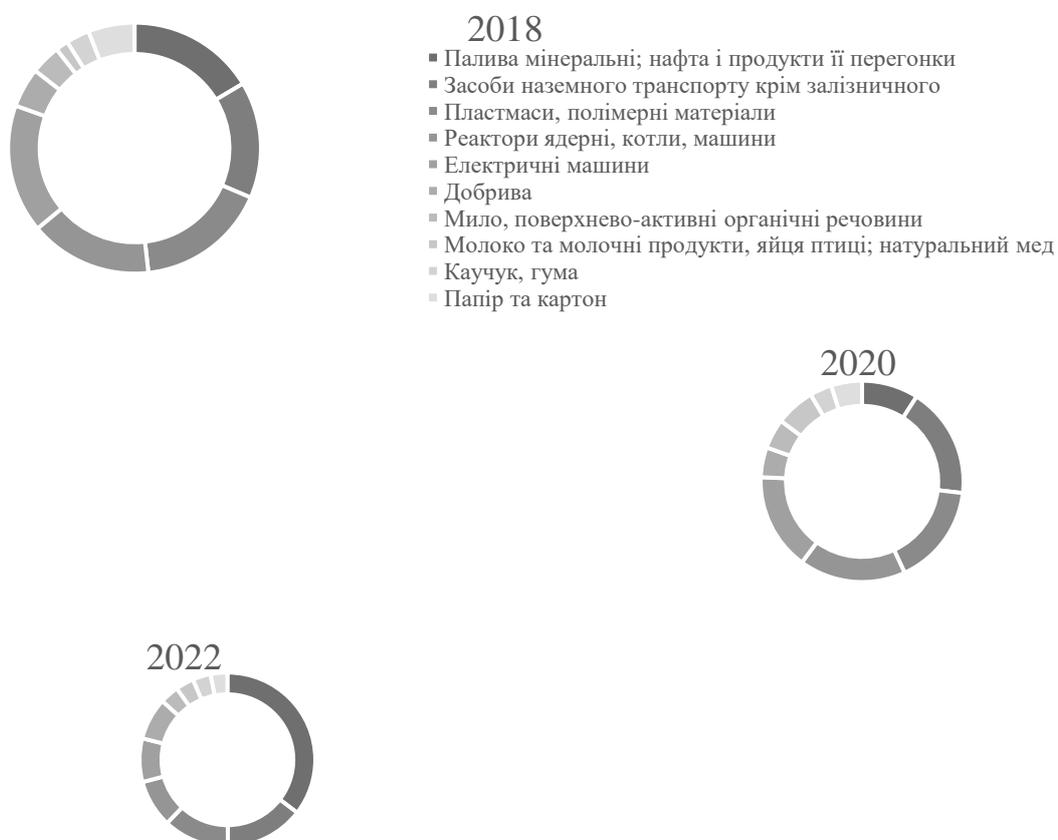

Рис. 2.19. Товарна структура імпорту з Польщі до України за 2018, 2020, 2022 р.р. [33,42]

Посилаючись на діаграму 2.19 можна помітити, що у 2018 та у 2020 значну частку обсягу товарів за кордон становить продукція категорії палива мінеральні, нафта і продукції перегонки (2018 рік – 310 261,8 тис. дол. США, 2022 рік – 1144881,8 тис. дол. США). Порівнюючи експорт та імпорт цього товару до та з Польщі, можна спостерігати, що імпорт переважає над експортом. Також, можна спостерігати, що не менш затребуваними є засоби наземного транспорту крім залізничного, а у 2020 році займають лідируючу позицію (375631,4 тис. дол. США). Також за весь досліджуваний період пластмаси, полімерні матеріали займають вагоме місце у товарній структурі імпортних операцій (2018 рік – 317 945,2 тис. дол. США, 2020 рік – 342 807,1 тис. дол. США, 2022 рік – 392 448 тис. дол. США). Електричні машини переважають у 2018 та 2020 роках (2018 рік – 313 450,8 тис. дол. США, 2020 рік – 327 907,7 тис. дол. США).

Отже, підсумовуючи все зазначене у другому підпункті другого розділу слід зауважити, що посилаючись на інформацію з першого підпункту цього розділу було досліджено вагомий вплив країн Європи на торгівельну діяльність України. У цьому підрозділі було більш детально досліджено експортно–імпортні операції України з європейськими країнами. Також проаналізовано товарну структуру експорту та імпорту країн, які займають лідируючі позиції в зовнішньоторговельній діяльності. Отже, розглядаючи динаміку експортних операцій у розрізі різних країн Європи, можна спостерігати, що основний обсяг вивезених товарів припадає на Республіку Польщі, Італійську Республіку, Королівство Нідерландів, Королівство Іспанії та Федеративну Республіку Німеччини. Більш детально за товарною структурою експорту було розглянуто Польщу та Італію, як одних з важливих експортерів України. До Польщі за весь досліджуваний період, найбільше було вивезено такої продукції, як: чорні метали, жири та олії тваринного або рослинного походження, зернові культури, руди, шлаки і зола, електричні машини, деревина та вироби з деревини. Щодо експортованих товарів до Італійської Республіки, то можна помітити, що як і в структурі вивезеної продукції до Польщі основну частку займають чорні метали, жири та олії тваринного або рослинного походження, зернові культури. Щодо

динаміки імпорту то можна спостерігати, що ввіз товарів переважає з Федеративної Республіки Німеччини, Республіки Польщі, Італійської Республіки, Французької Республіки та Швейцарської Конфедерації. Найбільше імпортованої продукції з Німеччини до України припадає на реактори ядерні, котли, машини, засоби наземного транспорту крім залізничного, палива мінеральні, нафта і продукції її перегонки, електричні машини та фармацевтична продукція. З Польщі, як і з Німеччини найбільше було ввезено товарів таких категорій, як: електричні машини, палива мінеральні, нафта і продукції її перегонки, реактори ядерні, котли, машини. Також вагому частку в імпортних операціях займають пластмаси та полімерні матеріали за весь досліджуваний проміжок часу.

2.3. Аналіз діяльності Торгово–промислової палати України, пов’язаної із міжнародною торгівлею

Розглядаючи діяльність Торгово–промислової палати України, варто зазначити, що вона здійснюється відповідно до Закону України “Про торгово–промислові палати в Україні” від 02 грудня 1997 року [43].

Оскільки одним із завдань Торгово–промислової палати України є представлення вітчизняного бізнесу на національному та міжнародному ринках, варто зазначити міжнародні проекти, які сприяють розвитку українських підприємств у 2022 році, а саме:

- Проєкт “Фінансова та інформаційна підтримка релокації МСП під час війни” (USAID);
- Проєкт «Розвиток бізнес–сектору України» (USAID);
- Програма «Конкурентоспроможна економіка України» (USAID);
- EU4Business: Connecting Companies (East Invest–3);
- EU4Business: Конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП (GIZ);
- Програма SURE (GIZ);

- Проєкт “Допомога українським компаніям у виході на міжнародні ринки” (GIZ);
- SMP–COSME–2021–EEN;
- Erasmus for Young Entrepreneurs. Європейська Комісія, SMP;
- Проєкт “Зміцнення членських бізнес–об’єднань мікро–, малих і середніх підприємств в Україні”, (ПРООН в Україні У співпраці з Міністерством економіки України і за підтримки Швейцарії);
- ”Антикризова платформа «Об’єднаний економічний фронт двох регіонів” (ПРООН в Україні) ;
- Антикризова платформа “Єднаємо регіональний бізнес – перемагаємо разом!”. (ПРООН за фінансової підтримки Європейського Союзу);
- Проєкт Міжнародного Торгового Центру (ПС) Сприяння виходу малих середніх підприємств плодоовочевого сектора на зовнішні ринки та включення їх у ланцюжки доданої вартості. Донор: Посольство Швеції в Україні;
- Проєкт Міжнародної Організації з Міграції (ICM) та ТОП України “Відроджуйся та експортуй: супровід з питань експорту та виходу на нові ринки”;
- Освітня програма “Європейський енергоменеджер–EUREM”;
- Служба Старших Експертів (SES) [44].

Щодо співпраці то варто зазначити, що в європейському напрямку Торгово–промислова палата України співпрацює з Європейським офісом, який є офіційним представником Служби Старших Експертів (SES). Важливим результатом такого співробітництва для зовнішньої торгівлі України тим, що одним з основних напрямків діяльності Офісу є розвиток міжнародної співпраці, зовнішньої економіки та експорту [45].

3 серпня 2023 року Торгово-промислова Палата України та Торгово-промислова Палата Японії провели першу робочу зустріч з приводу поглиблення економічної співпраці та розширення торговельних відносин між двома країнами. На цій зустрічі було обговорено розширення торгівлі товарів та послуг,

особливо у сфері інновацій, агропромисловості, енергетиці та машинобудуванні [46].

Також варто зазначити про Установчі збори Української частини Українсько-Британської ділової ради відбулись 29 травня 2023 року у ТПП України. Головною метою цих зборів було скасування імпорتنих мит та тарифних квот завдяки Угоді про цифрову торгівлю між нашими країнами. Також не менш вагомю розглянутою темою було поживлення експорту та тісному співробітництву з Лондонською палатою. Вона стає провідником для українських компаній на британські ринки.

Отже слід розглянути динаміку заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою України задля розвитку експорту, яка буде зображена нижче.

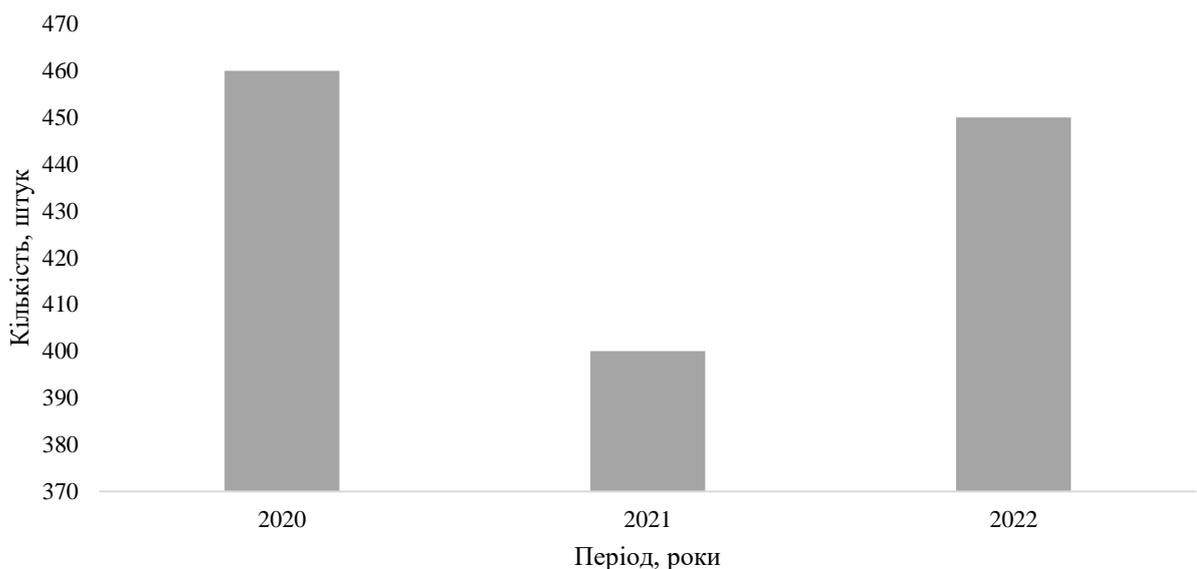

Рис. 2.20. Динаміка заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою України задля розвитку експорту за 2020–2022 р.р. [44,47,48]

Виходячи з динаміки, яка зображена на рисунку 2.20, можна побачити, що найбільше заходів для бізнесу, що сприятимуть розвитку експорту було проведено у 2020 році в онлайн та офлайн форматах. Тож, слід проаналізувати структуру цих заходів та країни з якими вони були проведені у 2020 році.

Рис. 2.21. Структура заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою України задля розвитку експорту за 2020 р. [48]

Аналізуючи структуру заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою України задля розвитку експорту за 2020 рік, можна спостерігати, що основну частку складають бізнес–форуми. Також можна помітити переважання ділових зустрічей у структурі заходів для бізнесу. Найменше було проведено онлайн виставок за участі Торгово–промислової палати України. Далі слід розглянути країни з якими були проведені заходи для бізнесу задля розвитку експорту.

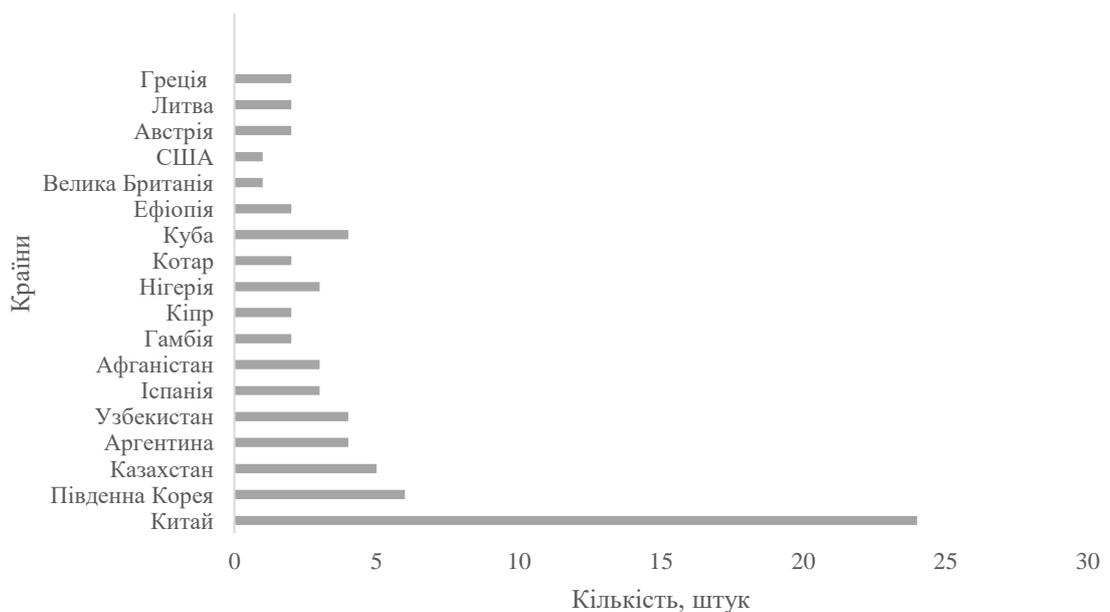

Рис. 2.22. Динаміка заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою України задля розвитку експорту за країнами у 2020 р. [48]

На лінійчатій діаграмі, яка зображена вище, можна помітити, що з Китаєм, Південною Кореєю, Казахстаном, Аргентиною та Узбекистаном відбулась найбільша кількість заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою задля розвитку експорту у 2020 році. Найменше заходів було проведено з Великою Британією, США, Грецією, Австрією, Литвою та Ефіопією. Також, варто розглянути динаміку однієї із послуг, що надає Торгово–промислова палата України.

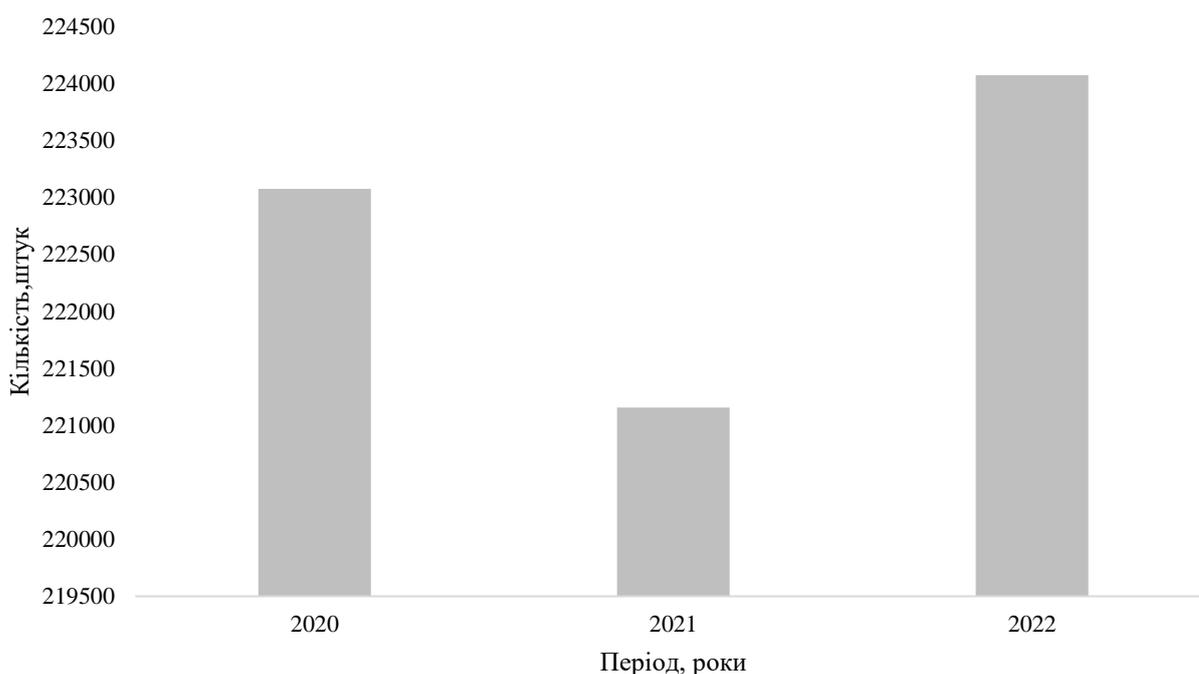

Рис. 2.23. Динаміка кількості сертифікатів про походження товарів виданих Торгово–промисловою палатою України [44,47,48]

Виходячи з ілюстрації 2.23, варто зазначити, що кількість сертифікатів походження товарів виданих Торгово–промисловою палатою України була найбільшою у 2022 році. Найменша їх кількість із досліджуваного періоду сягала у 2021 році та становить 221 157 штук. Сертифікати походження сприяють просуванню українських товарів на світові ринки, забезпечують надання пільг при розмитненні вантажу. Також, Торгово–промислова палата України видає електронні сертифікати про походження товарів. Отримати цю послугу можуть експортери, імпортери, вантажовідправники, вантажоодержувачі та їх довірені

особи (експедитори, митні брокери тощо). У 2022 році кількість сертифікатів становить 5 593 штуки, а у 2021 році – 21 штука [44,47].

У системі Торгово-промислової палати України існує мережа Центрів підтримки експорту (ЦПЕ). Основна їх мета полягає у сервісній підтримці та наданні інформацій вітчизняних компаній відповідно до чинного законодавства торгово–промислових палат України [25]. Перший національний форум з підтримки експорту став важливою подією в діяльності Торгово–промислової палати України та відбувся у 2015 році, а його учасники будуть представлені нижче.

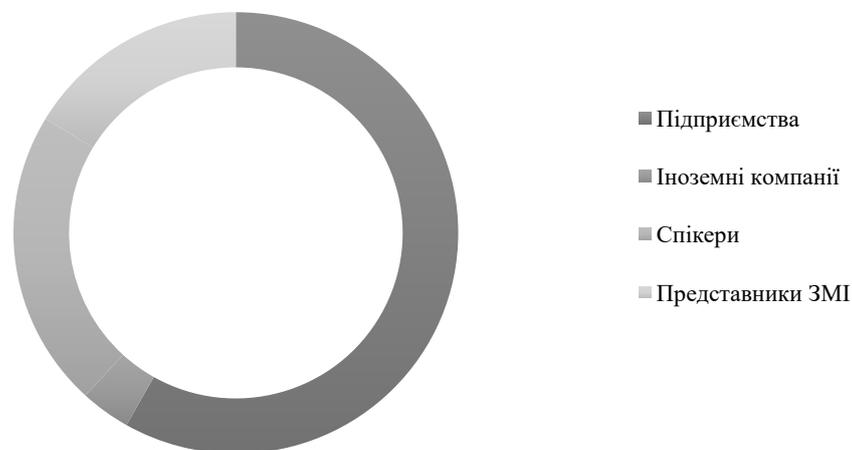

Рис. 2.24. Структура кількості учасників першого національного форуму з підтримки експорту у 2015 році [49]

Виходячи з діаграми наведеної вище можна побачити, що основними учасниками цієї конференції є підприємства, які є чинними або можуть бути потенційними експортерами. Також, вагому частку займають спікери, серед яких були міністри, послы іноземних держав, народні депутати, топ–менеджери транснаціональних компаній. Основною темою обговорення цього форуму стосувалося широкого кола питань, а саме від державної підтримки вітчизняних експортерів до подолання технічних і торговельних бар'єрів у просуванні української продукції до країн світу. Також, цього року відбулась міжнародна конференція «Експортно–імпортні відносини Україна – ЄС 2016: готовність влади та бізнесу».

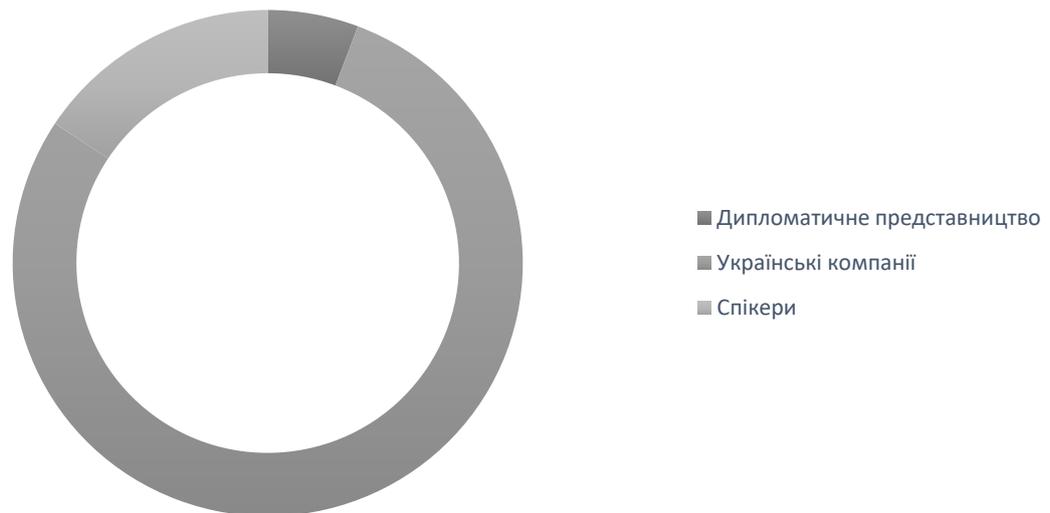

Рис. 2.25. Структура кількості учасників міжнародної конференції «Експортно–імпортні відносини Україна – ЄС 2016: готовність влади та бізнесу» у 2015 році [49]

На рисунку 2.25 можна спостерігати переважання українських компаній серед загальної кількості учасників міжнародної конференції «Експортно–імпортні відносини Україна – ЄС 2016: готовність влади та бізнесу» у 2015 році. Найменше було присутньо представників дипломатичних установ країн ЄС, генеральних директоратів Європейської Комісії, Представництва Європейського Союзу в Україні. Головним позитивним результатом цієї конференції є започаткування партнерського проекту «Експорт до Великої Британії».

Також варто зауважити про Центр сприяння імпорту, який допомагає українським виробникам почати або збільшити експорт до країн Європи [29]. Щодо результатів співпраці Торгово–промислової палати України та німецьким Центром сприяння імпорту (IPD) у 2023 році, варто зазначити, що відбулась інтенсивна підтримка експорту 42 компаній з України. Це були 15 експортерів з України, які є учасниками програми IPD та ще 27 компаній отримують підтримку IPD в рамках UASP. Також, організовано близько 860 ділових зустрічей («матчів») та було укладено близько 30 угод. Обсяг експорту становить приблизно 4,8 млн євро. Наразі виробники ведуть переговори із зацікавленими покупцями та здійснюються зразкові поставки, щоб далі можна очікувати

ділових угод. Завдяки безперервному процесу контролю можна також передбачити наступні замовлення. У 2023 році IPD продовжує свої зобов'язання та підтримує українські компанії на подальших ярмарках своєю діяльністю з пошуку партнерів [50].

У третьому підпункті другого розділу, було розглянуто діяльність Торгово–промислової палати, яка пов'язана з міжнародною торгівлею. Перш за все досліджено, що собою являє Торгово–промислова палата України для українського бізнесу та проекти, які сприяють його розвитку. Далі зазначено важливі події Торгово–промислової палати та іноземних країн з приводу поглиблення економічної співпраці та розширення торговельних відносин між країнами. Проаналізовано динаміку заходів, мета яких є розвиток експорту вітчизняних виробників закордон. Також досліджено структури та країни з якими були проведені ці заходи. Розглянуто динаміку кількості сертифікатів про походження товарів виданих Торгово–промисловою палатою, структуру кількості учасників першого національного форуму з підтримки експорту та кількості учасників міжнародної конференції «Експортно–імпортні відносини Україна–ЄС 2016: готовність влади та бізнесу» у 2015 році. Слід додати, що було зазначено про мережу Центрів підтримки експорту (ЦПЕ), який існує при Торгово–промисловій палаті України. Згадано про Центр сприяння імпорту у співробітництві з Торгово–промисловою палатою, який допомагає українським виробникам почати або збільшити експорт до країн Європи.

Висновки до розділу 2

Підбиваючи підсумок до другого розділу варто зазначити, що у першому підпункті було досліджено основні показники зовнішньоторговельної діяльності України. Перш за все було виявлено, що на зовнішню торгівлю впливають три показники. Це зовнішньоторговельний оборот, товарна та географічна структура. Для того, щоб охарактеризувати зовнішньоторговельний оборот, спочатку було проаналізовано динаміку експорту та імпорту. Наприкінці

аналізованого періоду експорт різко скоротився, а імпорт, навпаки, збільшився. В результаті імпорт перевищив експорт, що призвело до від'ємного сальдо платіжного балансу. Це було спровоковано повномасштабним вторгненням в Україну. Імпорт був необхідний для задоволення потреб українських військових, зокрема текстилю, наземних транспортних засобів та літаків. Що стосується експорту, то через неповну чи повну руйнацію підприємств та сільського господарства він зазнав значних проблем у своєму функціонуванні, оскільки логістичні маршрути довелося змінити, щоб забезпечити безпечну доставку продукції за кордон. Варто зазначити, що більшу частину експорту складають продукти рослинного походження, недорогоцінні метали, мінеральні продукти та готові харчові продукти. Що стосується імпорту, то основними товарами є мінеральні продукти та продовольчі товари, хімічна продукція, машини та обладнання, текстильна сировина та текстильні вироби, засоби наземного транспорту та літальні апарати. Географічна структура обумовлена тим, що основний імпорт та експорт протягом усього аналізованого періоду припадав на європейські країни. Наступні за величиною імпорتنі та експортні поставки припадають на країни Азії. Найменші обсяги імпорту та експорту були здійснені до країн Африки, Австралії та Океанії. У регіональному розрізі місто Київ займає важливу позицію в експорті та імпорті. Найбільш експортними регіонами України є Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Львівська, Одеська, Полтавська, Миколаївська області та м. Київ. Найактивнішими регіонами в імпорті є Львівська, Дніпропетровська та Київська області. Також, було проаналізовано вплив поділу статей платіжного балансу. Результати показують, що загальна динаміка зовнішньоторговельної діяльності України є негативною. Тобто товари, які пропонує країна, не є конкурентоспроможними на світовому ринку, а імпорتنі товари активно втручаються у внутрішню торгівлю України.

У другому підпункті цього розділу, було досліджено значний вплив європейських країн на торговельну діяльність України з посиланням на інформацію, викладену в першому підрозділі цього розділу. У цьому підрозділі більш детально проаналізовано експортно-імпорتنу діяльність України з

європейськими країнами. Також розглянуто товарну структуру експорту та імпорту країн, які займають важливе місце у зовнішній торгівлі. Аналіз експортних потоків з європейськими країнами показує, що основні товари, які вивезли з країни були доставлені до Республіки Польщі, Італійської Республіки, Королівства Нідерландів, Королівства Іспанії та Федеративної Республіки Німеччини. Оскільки Польща та Італія є одними з найважливіших країн-експортерів України, було детально проаналізовано їх структуру експортних товарів. Найважливішими статтями експорту до Польщі протягом аналізованого періоду були чорні метали, тваринні та рослинні олії та жири, зернові культури, руди, шлаки і зола, електричні машини, деревина і вироби з деревини. Як і в структурі експорту до Польщі, основні частки вивезеної продукції до Італійської Республіки припадали на чорні метали, тваринні та рослинні олії і жири, а також зернові культури. Імпортні потоки демонструють домінування імпорту з Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Польща, Італійської Республіки, Французької Республіки та Швейцарської Конфедерації. Найбільшими категоріями імпорту з Німеччини в Україну є реактори ядерні, котли, машини, засоби наземного транспорту, крім залізничного, мінеральні палива, нафта і дистилати, електричні машини та фармацевтична продукція. Польща, як і Німеччина, імпортувала переважно електричні машини, мінеральні палива, нафту і продукти її перегонки, ядерні реактори, котли та машини. Пластмаси та полімерні матеріали також мали значну частку в імпорті протягом звітнього періоду.

Щодо третього підпункту другого розділу, то було проаналізовано діяльність Торгово–промислової палати у сфері міжнародної торгівлі. Перш за все проаналізовано значення Торгово-промислової палати України для української бізнес-спільноти та проекти, що сприяють її розвитку. Потім згадуються важливі події, пов'язані з поглибленням економічного–торговельного співробітництва української палати із зарубіжними країнами та розширенням торговельних відносин між державами. Розглянуто динаміку заходів, спрямованих на розвиток закордонного експорту вітчизняних виробників. Досліджено структуру та

країни, де проводяться ці заходи. Проаналізовано динаміку кількості сертифікатів походження, виданих Торгово-промисловою палатою України, структуру кількості учасників першого національного форуму з підтримки експорту та кількість учасників міжнародної конференції "Експортно-імпортні відносини Україна-ЄС 2016: готовність влади та бізнесу", організованої у 2015 році. Також згадується мережа Центрів підтримки експорту (ЦПЕ) при Торгово-промисловій палаті України. Зазначено про Центри сприяння імпорту, які співпрацюють з Торгово-промисловою палатою та допомагають українським виробникам розпочати або збільшити експорт до європейських країн.

РОЗДІЛ 3.

ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми розвитку сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України

Наразі Україна активно стимулює свою зовнішньоекономічну діяльність до поглиблення економічно–торгівельних зв’язків між різними країнами. Основне місце у зовнішньоекономічній діяльності займає зовнішня торгівля. Варто зазначити, що міжнародна торгівля є невід’ємною частиною міжнародних відносин і дає змогу країнам більш ефективно спеціалізуватися на виробництві виробленої ними продукції. Таким чином, завдяки спеціалізації та торгівлі країни і світова економіка загалом досягають сприятливих результатів (одним з яких є економічне зростання національних економік) [51].

Експорт та імпорт є основними формами зовнішньої торгівлі, а їх розумне співвідношення призводить до позитивного платіжного балансу [52]. Платіжний баланс - це джерело інформації, яке показує участь країни в міжнародному обміні товарами, послугами та капіталом [53].

Також, варто відмітити, що роль зовнішньої торгівлі в економічній діяльності будь–якої країни є вагомю. Вона активізує конкуренцію, обмежує панування монополій і заохочує підприємців до підвищення якості продукції, призначеної для експорту [54].

Виходячи з інформації, яка розглянута у попередньому розділі то можна побачити, що імпорт переважає над експортом в результаті чого формується від’ємне сальдо торговельного балансу та негативного платіжного балансу. Через це країну можна вважати, як економічну слабку та не можливість забезпечити платежі за міжнародними зобов'язаннями. Важливий вплив експорту на зовнішньоекономічну діяльність держави в міжнародному поділі праці проявляється через важелі впливу, що будуть зображені на рисунку 3.1.

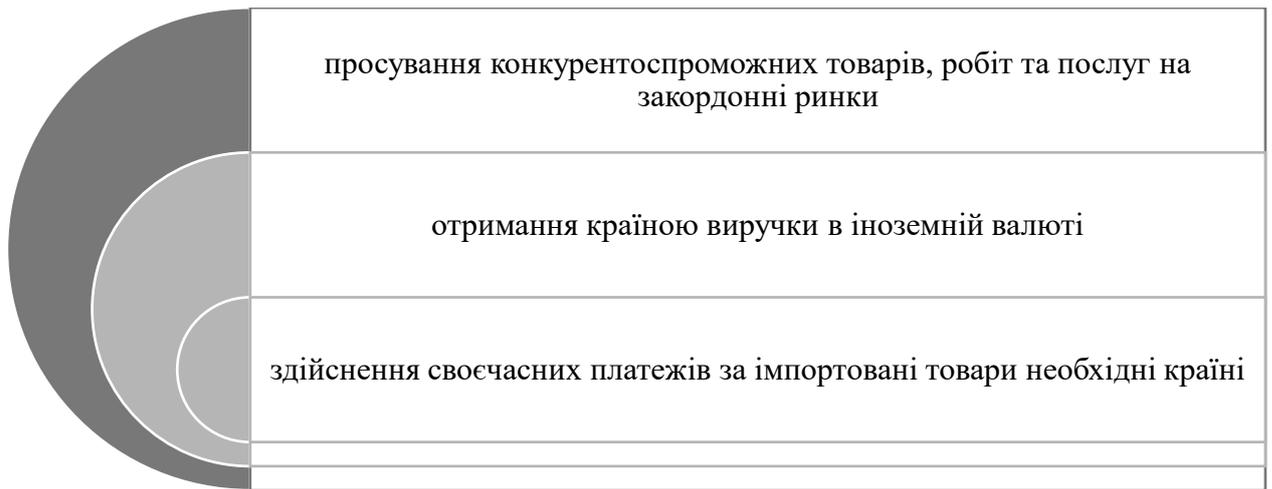

Рис. 3.1. Ключові важелі впливу експорту на зовнішньоекономічну діяльність держави [55]

Отже, для початку варто розглянути проблеми експортних та імпортних операцій України на зовнішньому ринку. Перш за все слід зазначити, що експорт України значною мірою залежить від поєднання внутрішніх і зовнішніх факторів. Тому першими слід розглянути зовнішні чинники, які чинили значний негативний вплив на зовнішньоторговельну діяльність.

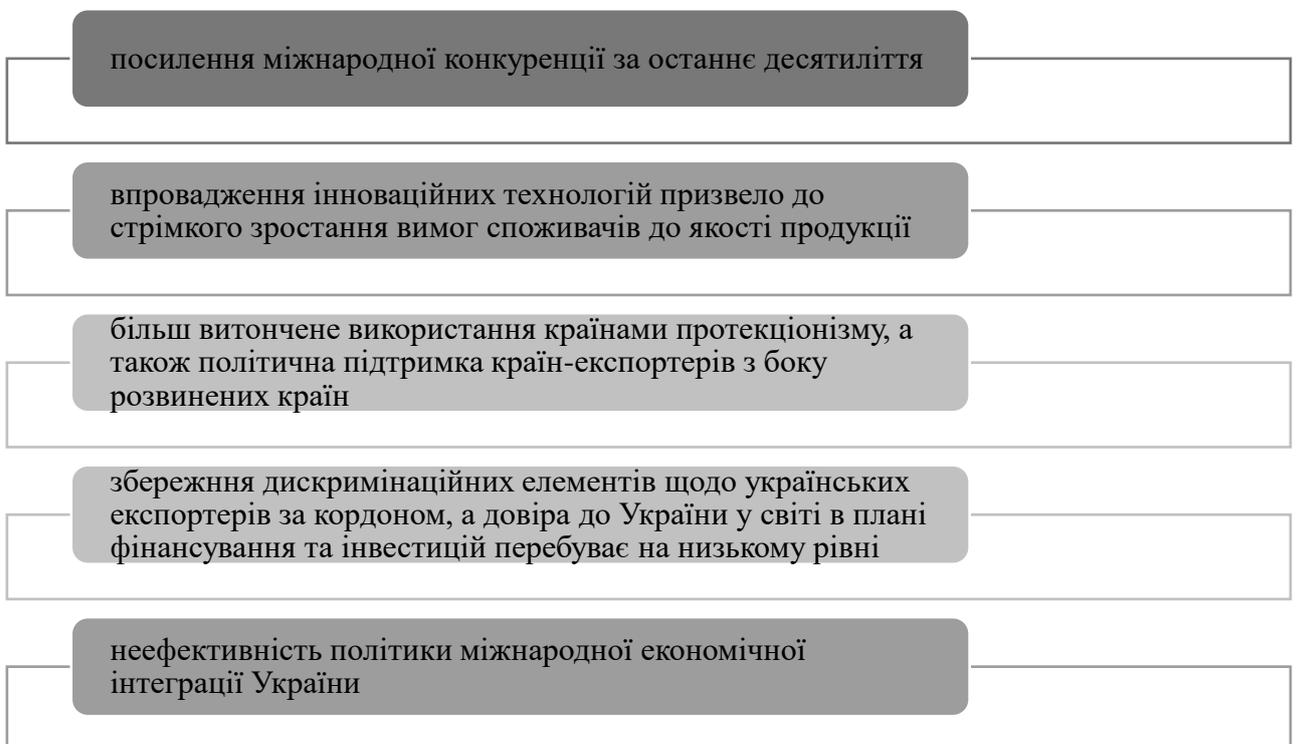

Рис. 3.2. Зовнішні фактори, що мають проблемний характер українського експорту [56]

Чинники, що зазначені на рисунку 3.2 істотно стримували розвиток експортноорієнтованих галузей. Внутрішні фактори, що мають проблемний характер зображені нижче [56].

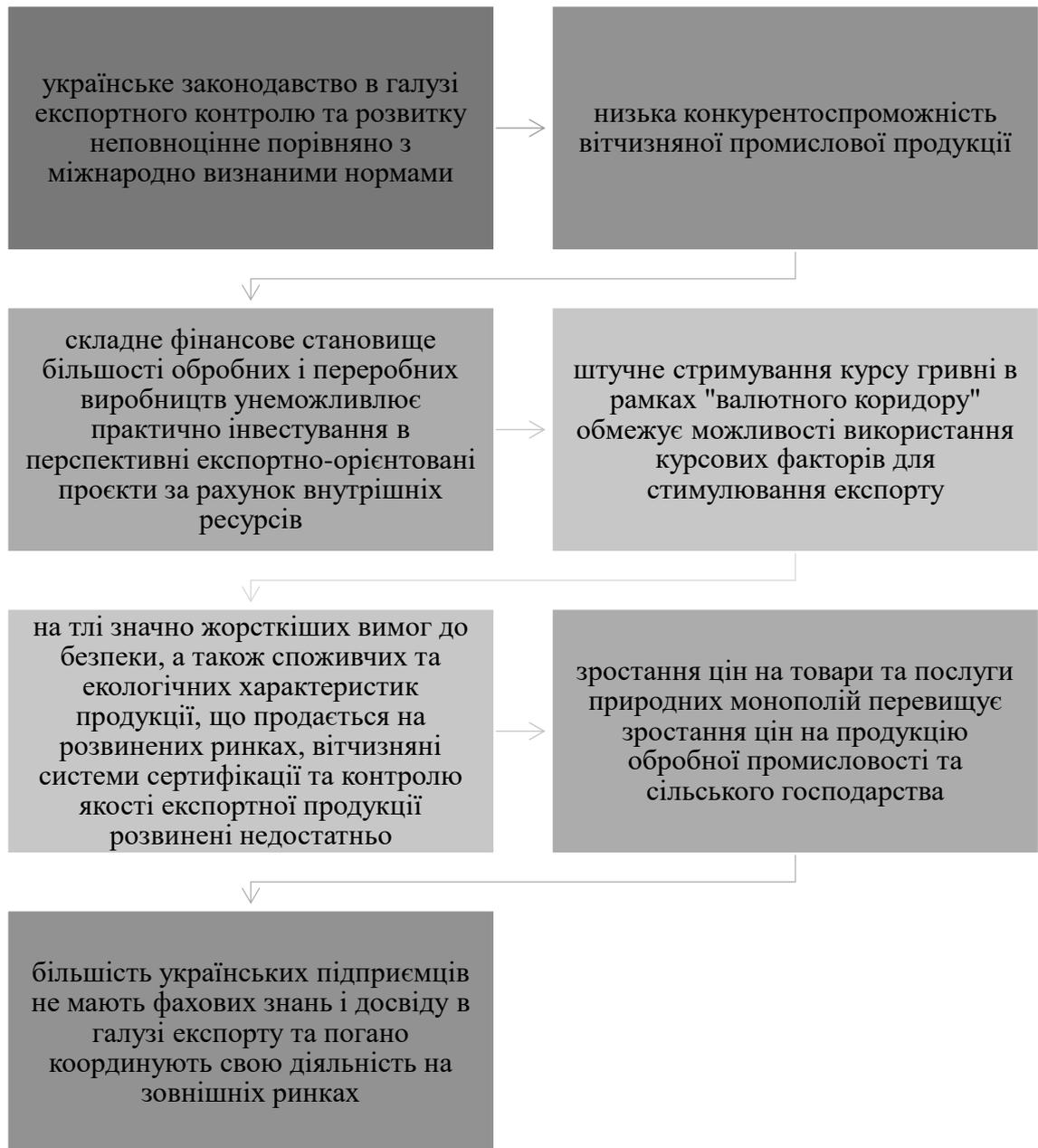

Рис. 3.3. Внутрішні фактори, що мають проблемний характер українського експорту [56]

Щодо імпорту то слід зауважити, що він переважає експорт виходячи з інформації поданої у другому розділі, що призвело в результаті до негативного сальдо торговельного та платіжного балансу. Тож варто розглянути сучасні проблеми імпортової політики України [57].

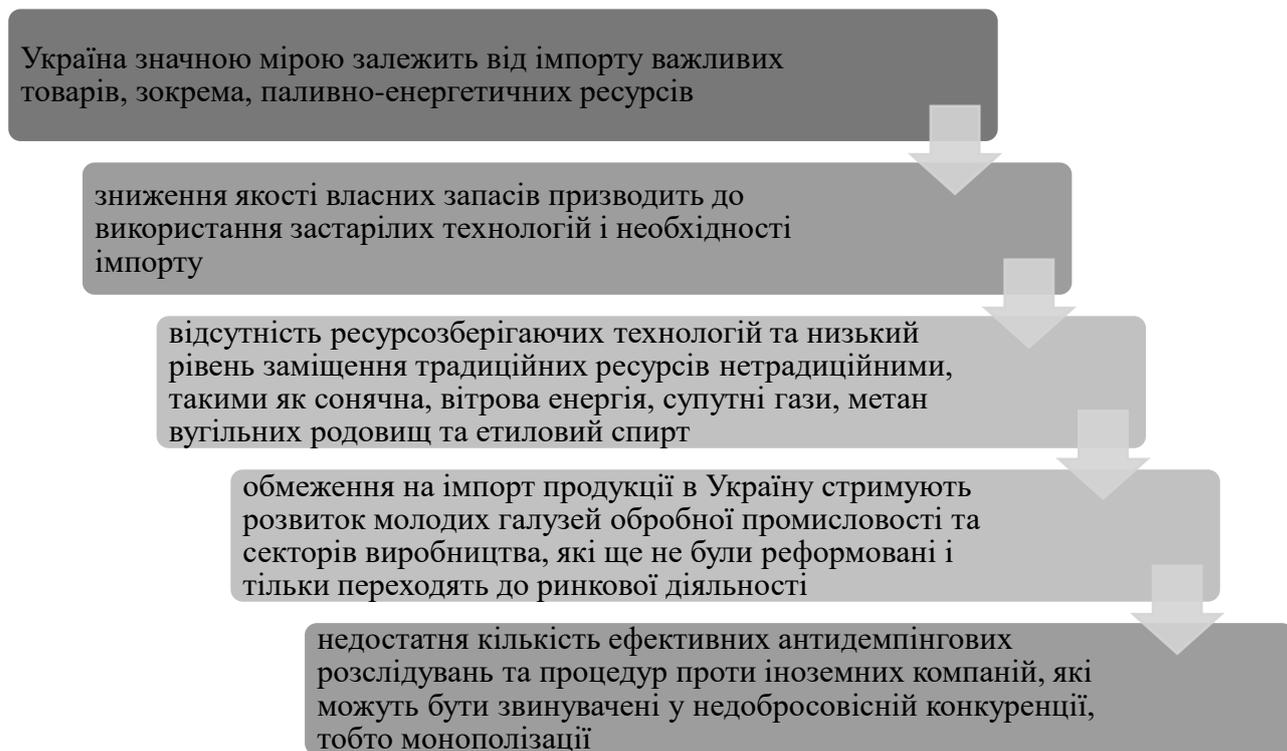

Рис. 3.4. Актуальні проблеми імпортової політики України [57]

Розглянувши актуальні проблеми експорту та імпорту України необхідно виділити їх основні перспективні напрямки розвитку на основі ефективного вирішення проблем, пов'язаних із зовнішньою торгівлею. Для початку варто дослідити основні завдання у сфері фінансової підтримки експорту.

Рис. 3.5. Основні завдання у сфері фінансової підтримки експорту [56]

Одним з не менш важливих способів підтримки експорту, особливо товарів з високим ступенем переробки, є податкова система. Для того, щоб вдосконалити податкову систему України, яка діє наразі та впливає на вітчизняних виробників, варто вивчити та перевірити на практиці можливі фактори податкового заохочення експортерів.

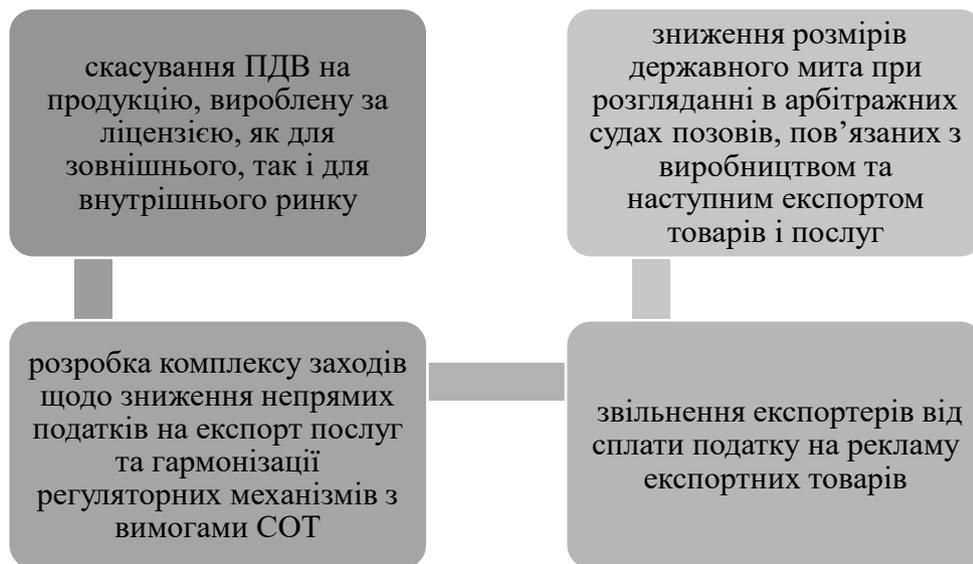

Рис. 3.6. Основні фактори податкового заохочення експортерів [56]

Надалі варто розглянути основні перспективні напрямки розвитку експорту та імпорту України.

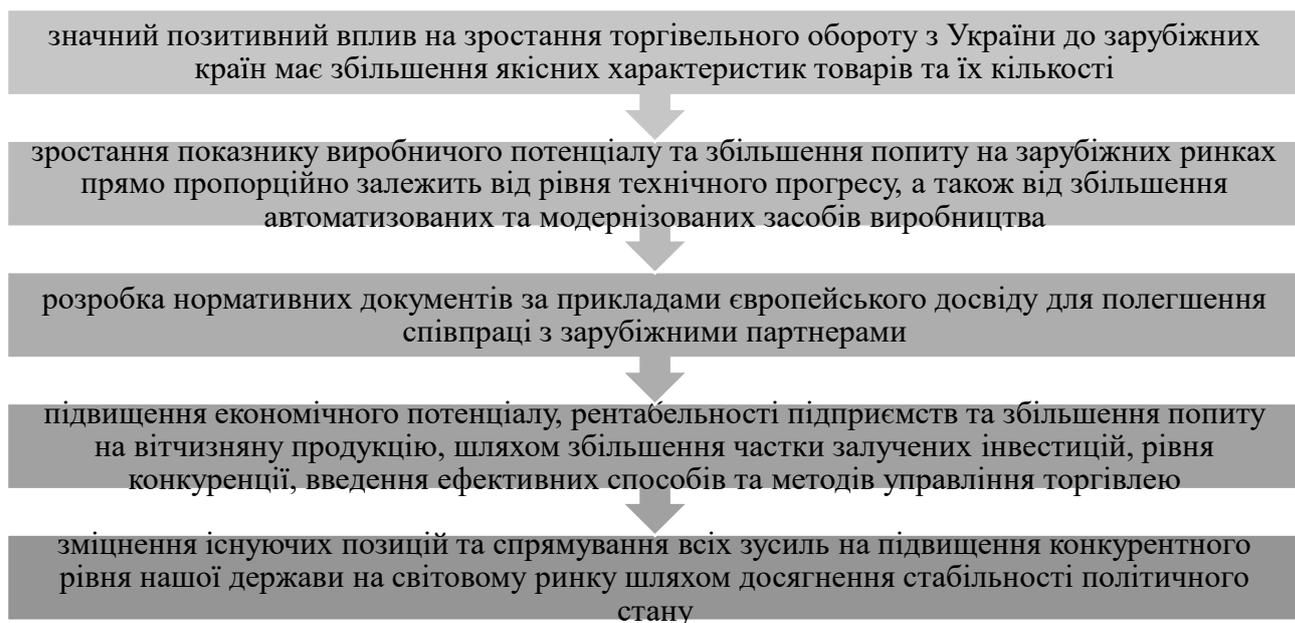

Рис. 3.7. Основні перспективні напрямки розвитку експорту та імпорту України [52]

Виходячи з інформації, яка наведена вище можна зазначити, що у першому підпункті третього розділу було розглянуто проблеми розвитку сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України. Зовнішня торгівля займає вагомe місце у зовнішньоекономічній діяльності України, а її основними формами є експорт та імпорт товарів та послуг. Для будь-якої країни зовнішньоторговельна діяльність є важливою, адже вона активізує конкуренцію, обмежує панування монополій і заохочує підприємців до підвищення якості продукції, призначеної для експорту.

Тож виходячи з основної теми дослідження цього підрозділу, було розглянуто проблеми експортних та імпортних операцій України на зовнішньому ринку. Варто зазначити, що від поєднання внутрішніх та зовнішніх чинників впливають на експорт України. Також, було досліджено актуальні проблеми імпортої політики. Надалі представлені основні перспективні напрямки розвитку експорту та імпорту України та основні фактори підтримки експорту у фінансовій та податковій галузях.

3.2. Пріоритетні напрямки та перспективи зовнішньоторговельної діяльності України

Після вступу до Світової організації торгівлі Україна стала рівноправним партнером на світовому товарному ринку. Перед тим, як розглянути перспективи зовнішньої торгівлі України, варто розглянути, що собою являє організація, членом якої є Україна. Світова організація торгівлі (СОТ) - єдина міжнародна організація, що займається правилами глобальної торгівлі між країнами [58].

Виходячи з інформації, яка наведена в другому розділі та в першому підпункті цього розділу, можна спостерігати, негативне торговельне сальдо, яке спричинене переважанням імпорту над експортом. Тож пріоритетним напрямком для України у зовнішньоторговельній діяльності має бути розробка ефективної стратегії щодо розвитку українського експорту. Також, не менш

важливо стимулювати експортну діяльність малих та середніх підприємств і подолати імпортозалежність.

Для початку слід зауважити, що розробка Експортної стратегії України є необхідною частиною в розвитку експортного потенціалу країни. Під експортним потенціалом розуміють кількість конкурентоспроможної продукції, яку національна економіка може виробляти і продавати на зовнішніх ринках [59].

Також слід визначити, що експортний потенціал це складна система виробництва, праці, організації, технологій, фінансів, науки, інновацій, сільськогосподарських ресурсів, природних ресурсів і біопотенціалу, компоненти якої можуть бути використані для розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Найбільш важливі фактори впливу експортного потенціалу зображені нижче [60].

Рис. 3.8. Фактори впливу експортного потенціалу країни [60]

Також, варто зобразити структуру експортного потенціалу, який має вплив на зовнішню торгівлю України.

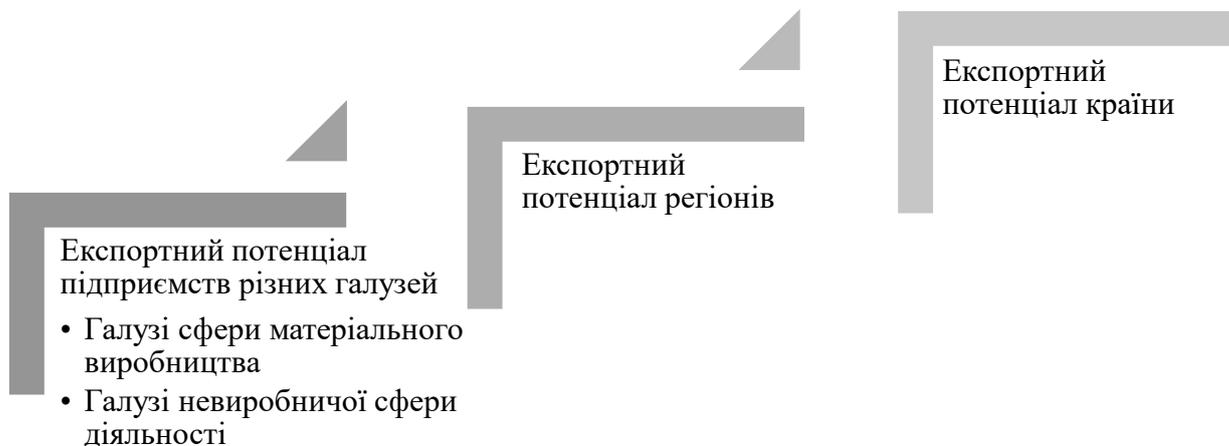

Рис. 3.9. Елементи, які входять до структури експортного потенціалу країни [52]

Фактори, що зазначені вище не створюють сприятливих умов для того, щоб відбулось зростання обсягів вітчизняного експорту. Головним фактором є низька конкурентоспроможність української продукції, яка не витримує тиск зі сторони іноземних конкурентів. Слід зазначати й інші слабкі сторони вітчизняної продукції на світовому ринку.

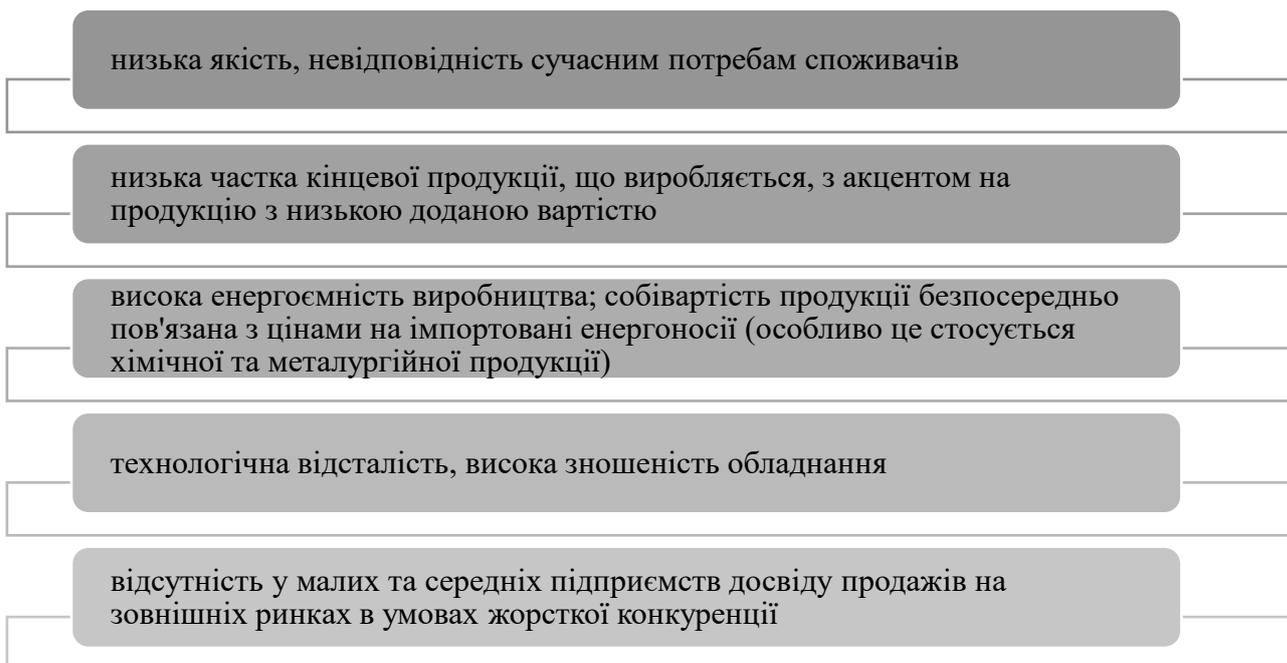

Рис. 3.10. Слабкі сторони української продукції на світовому ринку [61]

Але, варто зазначити і позитивні сторони українських товарів, а саме: низьку вартість ресурсів, особливо робочої сили та низькі транспортні витрати завдяки близькості до основних ринків збуту [61].

Отже, для створення ефективного механізму розвитку та реалізації експортного потенціалу України уряду необхідно вирішити наступні завдання:

- надання умов для розвитку бізнесу, а також залучення зарубіжних інвестицій, макроекономічна стабільність;

- надання за експортними кредитами державних гарантій та забезпечення функціонування за участю держави механізмів експортного кредитування і страхування;

- узгодженість заходів, що вживаються у сфері зовнішньоекономічної діяльності, з цілями та завданнями Програми реалізації експортного потенціалу України;

- більш широка участь української бізнес-спільноти у спеціалізованих заходах з просування експорту;

- створення системи інформаційно-консультаційних послуг із зовнішньоторговельної інформації (включно з регіональними та закордонними представництвами);

- організування оперативної роботи державних органів щодо активного просування українського експорту на зовнішні ринки та захисту вітчизняних експортерів за кордоном [56].

Для того, щоб втілити дані завдання потрібні щорічні бюджетні асигнування. Їх об'єми мають бути скоригована з урахуванням поточного стану української економіки та структури експорту України, а також визначені на основі сучасної міжнародної практики.

Посилаючись на інформацію надану вище, доцільно зазначити основні інструментами підтримки малого та середнього бізнесу, а саме:

- встановлення контактів та проведення переговорів через мережу дипломатичних представництв України за кордоном;

- юридичне оформлення інвестиційних проєктів, включаючи державну реєстрацію та ліцензування;
- відбір та подання заявок на участь у програмах співробітництва та інвестиційних програмах [62].

Також, варто перелічити заходи зі стимулювання експортної діяльності малого та середнього бізнесу.

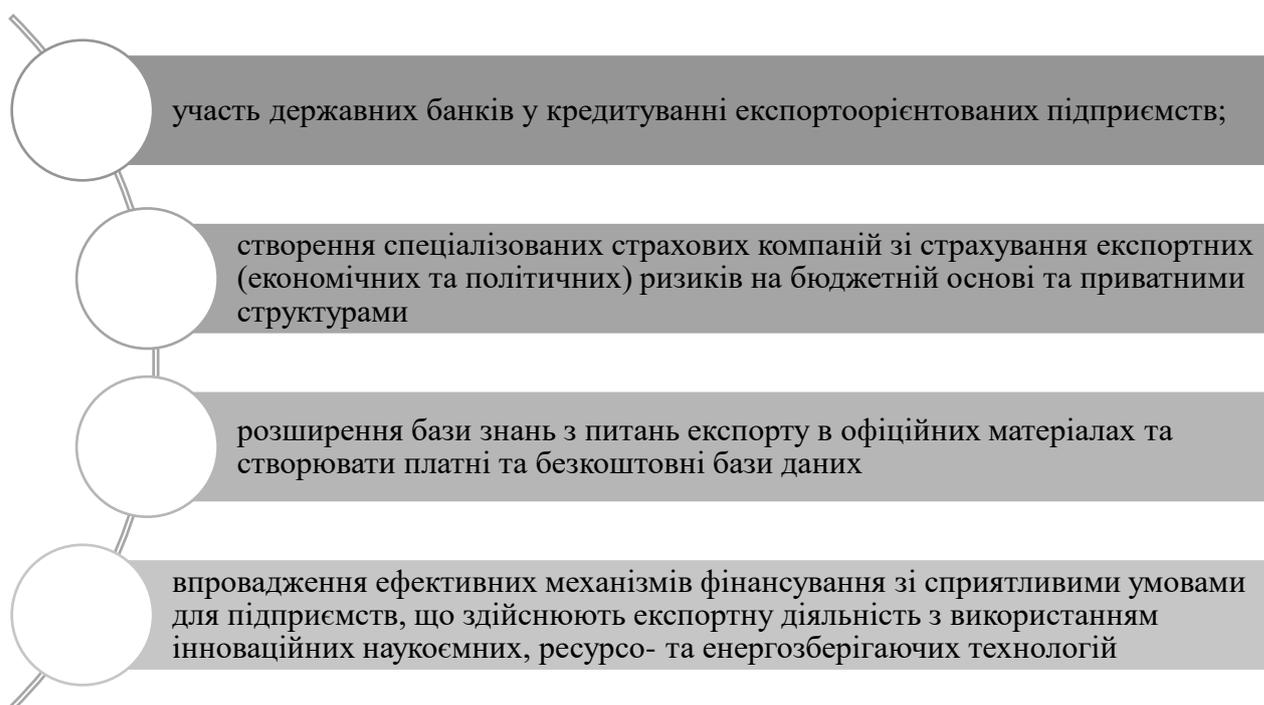

Рис. 3.11. Заходи, що стимулюють експортну діяльність малих та середніх підприємств України [62]

Одним із основних інструментів захисту та розвитку економіки країни та експортного потенціалу є імпортозаміщення. Політика імпортозаміщення має базуватись на певних умовах, що забезпечують її успішну реалізацію.

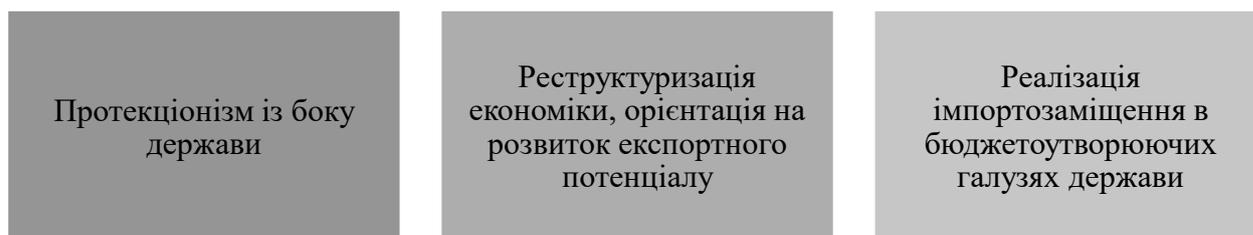

Рис. 3.12. Передумови успіху реалізації імпортозаміщення [63]

У процесі перебудови вітчизняної економіки імпортозаміщення має стати перехідним етапом. Воно спрямовується на розвиток нових промислових секторів і модернізацію виробничих процесів з метою забезпечення переходу до експортно-орієнтованої моделі економічного розвитку. У цих умовах конкуренція буде займати лідируючу позицію на ринку, а роль держави буде зменшуватись [63].

Огляд зарубіжних публікацій з питань імпортозаміщення показує, що стратегії імпортозаміщення не завжди є вигідними. Варто зауважити, що у процесі імпортозаміщення спостерігаються чотири негативні ефекти, які зображені нижче.

якщо не буде визначений чіткий час переходу від протекціонізму до вільної торгівлі, багато імпортозамінних галузей (як державних, так і приватних) продовжуватимуть працювати неефективно і з високими витратами, в умовах захисних тарифних бар'єрів і без конкурентного тиску

досвід показує, що процес імпортозаміщення найбільш вигідний для іноземних компаній, які можуть працювати за тарифними бар'єрами та користуватися ліберальними податковими та інвестиційними стимулами

політика імпортозаміщення, як правило, призводить до перерозподілу доходів на користь промисловості і проти аграрного сектору

значна кількість молодих галузей, на які поширюються тарифні бар'єри, ніколи не досягнуть зрілості, а уряди будуть схильні знижувати тарифи для підвищення конкурентоспроможності. Таким чином, неефективні імпортозамінні підприємства перешкоджають перспективам самодостатньої інтегрованої індустріалізації.

Рис. 3.13. Негативні наслідки стратегії імпортозаміщення [64]

Проте слід зазначити і позитивні наслідки для країни, які спричиняє стратегія імпортозаміщення.

зростання зайнятості населення, що призводить до зниження рівня безробіття та підвищення рівня життя

розвиток науки і техніки і, як наслідок, вищі стандарти освіти

зміцнення національної економіки та продовольчої безпеки

збільшення золотовалютних резервів та покращення зовнішньоторговельного балансу за рахунок утримання валютної виручки в країні

стимулювання збільшення попиту на товари вітчизняного виробництва і, відповідно, розвиток місцевої економіки та розширення виробничих потужностей

Рис. 3.14 Позитивні наслідки стратегії імпортозаміщення [63]

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, варто зауважити в цьому підпункті були досліджені пріоритетні напрямки та перспективи зовнішньоторговельної діяльності України. Посилаючись на інформацію у другому розділі можна помітити негативне сальдо торговельного балансу. Це було спричинено переважанням імпорту над експортом. Тому пріоритетним напрямком для України у зовнішньоторговельній діяльності повинна бути розробка ефективної стратегії щодо розвитку українського експорту. Також, не менш важливо стимулювати експортну діяльність малих та середніх підприємств і подолати імпортозалежність. Було розглянуто, що собою являє експортний потенціал для країни та його фактори впливу. Досліджена структура та завдання, які необхідно вирішити для ефективного розвитку та реалізації експортного потенціалу.

Також, розглянуто сильна та слабка сторони вітчизняної продукції. Наведені основні інструментами та заходи підтримки малого та середнього бізнесу. Більш детально досліджено імпортозаміщення та передумови успіху її реалізації. Наостанок розглянуті негативні та позитивні наслідки стратегії імпортозаміщення.

3.3. Перспективи співпраці Торгово–промислової палати України із зарубіжними країнами щодо проведення торгово–економічних операцій на зовнішньому ринку в умовах повоєнного відновлення

Необхідність співпраці з міжнародними організаціями є особливо актуальним питанням для Торгово-промислової палати України. Розглядаючи подальші перспективи міжнародної економічної співпраці Торгово–промислової палати України, варто зазначити, що основна частина експортно–імпортних операцій припадає на країни Європи [65].

Загалом торгово-промислові палати створюються з метою сприяння розвитку національної економіки, її інтеграції у світову економічну систему, створенню сучасної виробничої, фінансової та торговельної інфраструктури, створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності, координації взаємовідносин

між підприємцями та їх партнерами і розвитку національної економіки. Тому, більш детально слід зауважити про перспективи співробітництва Торгово–промислової палати України з європейськими країнами. Для початку можна розглянути співпрацю та її перспективи Торгово–промислової палати України із Великою Британією в умовах повоєнного відновлення.

Глобальна Фінансова Столиця – Лондон генерує 20% ВВП Великобританії. У Лондоні налічується 24 000 малих та середніх підприємств. Тому співпраця з бізнес-спільнотою британської столиці має велике значення для Торгово–промислової палати України.

Однією із значущих подій став збір Міжнародної конференції з питань відновлення України (Ukraine Reform Conference). Ця Конференція стала головним міжнародним форумом для обговорення підтримки реконструкції та відновлення України після величезних збитків і втрат, завданих країні російською агресією. Сприяння швидкому відновленню та довгостроковій реконструкції для досягнення процвітання України є фундаментальним елементом для досягнення справедливого і тривалого миру [66].

У межах першої сесії було обговорено значення приватного сектору для мобілізації інвестицій, необхідних для відновлення України за принципом “Build back better”. Співпраця між державним і приватним сектором, міжнародними фінансовими організаціями, місцевим і міжнародним бізнесом може створити можливості для інвестицій і розвитку бізнесу через запуск процесів відновлення, реконструкції та модернізації в Україні [67].

Також, на цій конференції Прем'єр-міністр Ріші Сунак заявив, що відновлення України має бути прискорене за рахунок швидких інвестицій та інновацій. Він також закликав інвесторів та бізнес підтримати Україну довгостроковій перспективі. В рамках конференції Великобританія готується до запуску низки цифрових інструментів для швидкого залучення іноземних інвестицій. Щодо бізнесу то у Лондоні було оголошено про надання Україні понад 60 мільярдів євро та створення програми страхування ризиків приватного капіталу.

Інші угоди, що були підписані на цій конференції мали за мету сприяння розмінуванню наземних мін, створення зеленої металургії, відновлення приватного страхового ринку, надання гарантій страхування воєнних ризиків та збільшення торговельного фінансування для спільних інвестицій та проектів. Україна отримала значну підтримку і продемонструвала готовність до відновлення. Також підписано Дорожню карту співпраці між Торгово-промисловою палатою України (ТПП України) та Лондонською торгово-промисловою палатою [67].

В умовах воєнного стану також варто відзначити заходи з підтримки українського бізнесу через німецько-українське співробітництво. Німеччина також висловила свою підтримку через повномасштабне вторгнення російських військ на територію України [65].

1 квітня 2022 року відбулася робоча зустріч у рамках проєкту "Німецько-український аграрний діалог". Цей захід був організований Німеччиною та Україною з метою обговорення подальшої підтримки розвитку сталого сільського господарства та переробної промисловості в умовах воєнного стану [68].

Дев'ять зовнішньоторговельних асоціацій, що представляють найбільших торговельних партнерів України, а також Міжнародна рада бізнес-асоціацій та палат, членом якої є Торгово-промислова палата України, висловлюють свою солідарність на підтримку України та незмінне прагнення розширювати і поглиблювати міжнародне торговельне співробітництво з партнерами України. Серед підписантів - президент Німецько-Української промислово-торговельної палати.

24 жовтня 2022 року Торгово-промислова палата України взяла участь у Німецько-українському економічному форумі в Берліні. Форум відкрили Канцлер Федеративної Республіки Німеччина Олаф Шольц, Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, Президент Асоціації німецьких торгово-промислових палат Петер Адриан та Віце-президент Східної бізнес-асоціації Німеччини Ганс-Ульріх Енгель [69].

Конференція мала на меті надання ефективної надзвичайної допомоги для відновлення зруйнованої інфраструктури з подальшими конкретними заходами, спрямованими на створення прийнятної основи для сприяння відновленню української економіки [70].

Варто зазначити, що на запит програми "EU4Business" та за фінансування Європейського Союзу і уряду Німеччини, в рамках проекту з підтримки експорту в Україну, консалтинговою компанією Policy and Management Consulting Group розробила трьохетапну методологію консультування організацій, які бажають вийти на ринок ЄС [65].

Етапи методології консультування організацій, які бажають вийти на ринок Європейського Союзу (ЄС) зображено на рисунку 3.15.

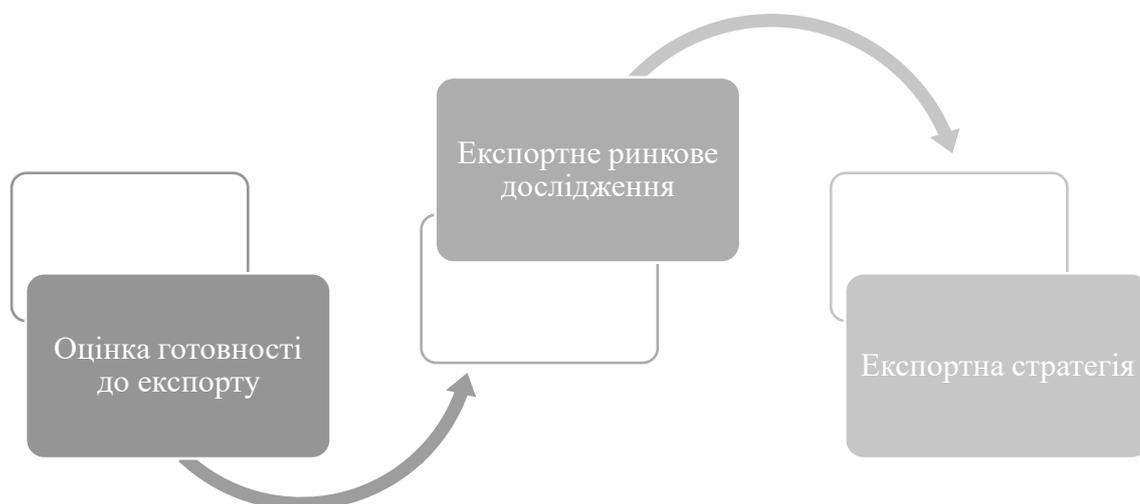

Рис. 3.15. Етапи консультаційної методології надання рекомендацій організаціям, які бажають вийти на ринки країн Європейського Союзу [65]

Перший етап – «Оцінка готовності до експорту» - займає від трьох днів до двох тижнів. Протягом цього часу консультанти зустрічаються та проводять інтерв'ю з керівництвом і власниками компанії, щоб зрозуміти систему управління та бізнес–процеси, досліджують продукт і формулюють висновки та рекомендації.

Другий етап – «Експортне ринкове дослідження» – зазвичай займає від шести робочих днів до одного місяця. Цей етап характеризується тим, що в його процесі визначаються основні напрямки експорту.

Третій етап – «Експортна стратегія» - займає від шести робочих днів до півтора місяця. Відбувається узагальнення документів перших двох етапів і розробляється комплексний план дій для виходу на зарубіжні ринки. Аналізуються специфічні характеристики ринку, обираються моделі виходу на ринок та можливі канали збуту, досліджуються потенційні клієнти та складається орієнтовний фінансовий план.

Розглядаючи третій підпункт третього розділу, варто зазначити, були розглянуті перспективи співпраці Торгово–промислової палати України із зарубіжними країнами щодо проведення торгово–економічних операцій на зовнішньому ринку в умовах повоєнного відновлення. Співпраця між Торгово-промисловою палатою України та урядом Великої Британії і Лондонською торгово-промисловою палатою з питань післявоєнної відбудови у 2023 році дала хороші результати з точки зору укладених угод та фінансування. Палата взяла участь у Конференції з питань реформ в Україні. Вона також зустрілася з британською делегацією, взяла участь в Українсько-британському бізнес-форумі та заснувала двосторонню Українсько-британську ділову раду. Щодо перспектив міжнародного економічного співробітництва, слід зазначити, що було прийнято рішення про надання Україні понад 60 млрд. євро та створення програми страхування ризиків із залученням приватного капіталу. Щодо узгоджених питань, то вони мають багатогранний характер і спрямована на підтримку відновлення нашої країни. Німецько-українська співпраця, сприяє покращенню економічної активності в різних секторах. Вона також сприяє розвитку економічних проектів, спрямованих на ефективну допомогу у відновленні інфраструктури, зруйнованої під час повномасштабного вторгнення та окупації певних регіонів України. Торгово–промислова палата взяла участь Німецько-українському економічному форумі в Берліні. Також, у 2022 року у рамках проекту "Німецько-український аграрний діалог" відбулась робоча зустріч задля обговорення підтримки, яка буде надаватись надалі для розвитку сталого сільського господарства та переробної промисловості в умовах воєнного стану. Не менш важливим був розгляд етапів методології консультування організацій,

які бажають вийти на ринок Європейського Союзу. Ця трьохетапна методологія консультування організацій сприятиме більшій обізнаності представників українського бізнесу щодо експорту своєї продукції закордон.

Висновки до розділу 3

На основі вищенаведеної інформації в першому підпункті розділу 3 розглядаються проблеми покращення сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України. Зовнішня торгівля відіграє важливу роль у зовнішньоекономічній діяльності України, основною формою якої є імпорт та експорт товарів і послуг. Для будь-якої країни зовнішня торгівля є важливою з точки зору посилення конкуренції, обмеження домінування монополій та стимулювання підприємців до підвищення якості продукції, що експортується.

Далі, відповідно до теми дослідження цього розділу, проаналізовано питання експортно–імпортних операцій на зовнішніх ринках України. Слід зазначити, що на експорт України впливає сукупність внутрішніх та зовнішніх факторів. Також досліджено поточні проблеми імпортової політики. Крім того, представлено основні перспективні напрями розвитку експорту та імпорту України, а також основні фактори сприяння експорту у фінансовій та податковій сферах.

У другому підрозділі проаналізовано пріоритетні напрями та перспективи зовнішньоторговельної діяльності України. Інформація, наведена у розділі 2, свідчить про від'ємне сальдо торговельного балансу. Це пов'язано з тим, що Україна імпортує більше, ніж експортує. Тому пріоритетним завданням України у сфері зовнішньої торгівлі є розробка ефективної стратегії розвитку українського експорту. Не менш важливим є сприяння експортній діяльності малих та середніх підприємств і подолання їхньої залежності від імпорту. Також, у цьому підпункті розглянуто, що таке експортний потенціал країни та фактори, які на нього впливають. Досліджуються структура та завдання, які необхідно вирішити для ефективного розвитку та реалізації експортного потенціалу. Також проаналізовано сильні та слабкі сторони національної продукції. Представлено основні інструменти та заходи підтримки малого та середнього бізнесу. Більш

детально проаналізовано імпортозаміщення та передумови для його успішної реалізації. Насамкінець обговорюються негативні та позитивні наслідки стратегій імпортозаміщення.

У світлі пункту 3 третього розділу слід зазначити, що було вивчено можливості співпраці Торгово-промислової палати України з іноземними державами у веденні торговельно-економічної діяльності на зовнішніх ринках в контексті післявоєнної відбудови. Співпраця Торгово-промислової палати України з урядом Великої Британії та Лондонською торговою палатою з питань післявоєнної відбудови у 2023 році завершилася укладанням угод та фінансуванням, що дало позитивні результати. Палата взяла участь у Конференції з питань реформ в Україні. Вона також зустрілася з делегацією Великої Британії, взяла участь в Українсько-британському бізнес-форумі та заснувала двосторонню Українсько-британську ділову раду. Щодо перспектив міжнародної економічної співпраці, слід зазначити, що було прийнято рішення про надання Україні понад 60 млрд. євро та створення програми страхування ризиків за участю приватного капіталу. Щодо узгоджених завдань, то вони є багатогранними і спрямовані на підтримку відновлення нашої країни. Німецько-українська співпраця допомогла розвинути економічну активність у різних галузях. Вона також сприяла розробці економічних проєктів, спрямованих на ефективну підтримку відновлення інфраструктури, яка було зруйнована під час вторгнення росії до України. Торгово-промислова палата взяла участь у Німецько-українському економічному форумі, що був організований у Берліні. Крім того, у 2022 році в рамках проєкту "Німецько-український аграрний діалог" було організовано робочу групу для обговорення подальшої підтримки розвитку сталого сільського господарства та переробної промисловості в умовах воєнного стану. Не менш важливою була оцінка методологічних етапів для компаній, які бажають вийти на європейський ринок. Ця триступенева методологія для організацій допоможе підвищити обізнаність представників українського бізнесу щодо експорту за кордон.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумок до цієї роботи, перш за все варто зазначити, що було досліджено зовнішньоторговельні пріоритети України, а також здійснено аналіз сучасного стану та перспектив розвитку зовнішньоторговельної діяльності.

Задля досягнення вищезазначеної цілі було виконано такі завдання, як:

- дослідження основних аспектів зовнішньоторговельної діяльності України;
- розгляд зовнішньоторговельної діяльності України, а саме її сутності та особливостей;
- аналіз основ регулювання та форм зовнішньоторговельної діяльності України;
- дослідження особливостей діяльності Торгово–промислової палати України у сфері міжнародної торгівлі;
- аналіз чинників впливу та сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України;
- дослідження основних показників зовнішньоторговельної діяльності України;
- аналіз сучасного стану торговельної діяльності України з іноземними країнами;
- дослідження діяльності Торгово–промислової палати України, пов'язаної із міжнародною торгівлею;
- розгляд пріоритетів та перспектив зовнішньоторговельної діяльності України;
- аналіз проблеми розвитку сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України;
- пошук напрямків та перспектив зовнішньоторговельної діяльності України;

– дослідження перспектив співпраці Торгово–промислової палати України із зарубіжними країнами щодо проведення торгово–економічних операцій на зовнішньому ринку в умовах повоєнного відновлення.

Робота включає у себе три розділи. У першому розділі було розглянуто сутність зовнішньоторговельної діяльності держави, її поняття згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та складові, такі, як імпорт та експорт. Також, було розглянуто поняття “сальдо” та “торговельний баланс”.

Наступним кроком стало дослідження показників зовнішньоторговельної діяльності та розглянуто особливості товарної структури експортно–імпортних операцій, географічної структури та ознаки структуризації товарних потоків. Далі було представлено класифікацію зовнішньоторговельних операцій.

Оскільки зовнішні торгівлі різних країн, при поєднанні утворюють міжнародну торгівлю, то варто зазначити, що було досліджено підходи до розуміння сутності міжнародної, чинники міжнародної торгівлі, а також розглянуто роль торгово–посередницьких операцій у міжнародній торгівлі та місце посередників, при здійсненні таких операцій.

Далі було розглянуто загальну класифікацію посередників та більш детальну за такими критеріями, як походження на ринку. Серед інших було представлено класифікацію обсягів експортних та імпортних товарів залежно від їхнього походження та призначення, а також класифікацію міжнародних послуг у залежності від організацій, які їх надають (Організацією економічного співробітництва і розвитку та Світовим банком, Міжнародним валютним фондом та Світовою організацією).

У наступному пункті першого розділу було досліджено регулювання та форми зовнішньоторговельної діяльності через визначення видів державного регулювання цієї сфери, а також методи, інструменти та сфери регулювання зовнішньої торгівлі держави. Одним з методів державного впливу та регулювання зовнішньоторговельної діяльності є митний тариф. Тож, було представлено функції та класифікацію митних тарифів, а також особливості застосування адвалерного мита.

Окремо, було розглянуто форми міжнародної торгівлі (міжнародні аукціони, торги, біржі, торговельні ярмарки та виставки). У цьому ж розділі аналізувались органи державної влади, що регулюють зовнішню торгівлю, а також основні інструменти, аргументи прихильників та переваги та недоліки політики протекціонізму. Далі було здійснено порівняння між собою переваг та недоліків політики протекціонізму та вільної торгівлі.

У третьому пункті цього ж розділу було розглянуто особливості діяльності Торгово–промислової палати України у сфері міжнародної торгівлі. Спершу більш детально досліджено загальну діяльність Торгово-промислової палати, зокрема її регіональну структуру, послуги, що вона надає, а також функції та завдання Палати.

Наступним кроком був аналіз міжнародних програм Торгово-промислової палати, а також аналіз підрозділів Палати, що мають вплив безпосередньо на експортно-імпортні операції держави (Центр підтримки експорту та Центр сприяння імпорту).

Другий розділ роботи в першу чергу включає в себе аналіз основних показників зовнішньоторговельної діяльності України, а саме експорту та імпорту. Саме тому було розглянуто загальну динаміку експорту та імпорту товарів та послуг, а також сальдо торговельного балансу та обсяг зовнішньоторговельного обороту у період 2017-2022 роки.

Оскільки, експортно–імпортні операції здійснюються, як стосовно товарів, так і послуг то слід звернути увагу на динаміку товарного експорту та імпорту та на структуру зовнішньоторговельної діяльності України, що аналізувалися у другому розділі роботи. Ще одним вагомим показником при, оцінці зовнішньоторговельної діяльності є динаміка експортних та імпортних операцій за географічними регіонами. Було виявлено, що група країн, яка знаходиться в Європі у тому числі і ЄС займає лідируючу позицію серед експортованих Україною товарів та послуг до іноземних країн. У 2022 році експорт з України має найбільше значення, а саме 33 970 млн. дол. США. Таке зростання відбулося через скасування сплати ввізного мита на весь український експорт до ЄС

протягом одного року. Після країн Європи найбільш експортованими товари та послуги України є до країн Азії. Зростаюча динаміка спостерігається з 2017 по 2021 роки (2017 рік – 14 535 млн. дол. США, 2018 рік – 15 591 млн. дол. США, 2019 рік – 17 503 млн. дол. США, 2020 рік – 20 249 млн. дол. США, 2021 рік – 25 648 млн. дол. США).

Щодо імпорту, то з 2017 по 2019 роки можна спостерігати зростання імпорту (2017 рік – 28 686 млн. дол. США, 2018 рік – 32 062 млн. дол. США, 2019 рік – 35 123 млн. дол. США). Найнижчого значення ввіз товарів та послуг досягається у 2020 році та становить 29 996 млн. грн. Надалі знову спостерігається збільшення імпорту з 2020 до 2022 року та у 2022 році він становить 42 005 млн. дол. США, що є найбільшим значенням за весь проаналізований проміжок часу. Найбільше ввезених товарів та послуг до України припадає саме з Європи. Найменше імпорту було до України було з країн Африки, Австралії та Океанії.

Наступним кроком став аналіз динаміки обсягів імпорту та експорту товарів у регіонах України за 2018, 2020 та 2022 роки. обсяг експорту до іноземних країн переважає з міста Києва, як окремої адміністративно–територіальної одиниці серед інших областей України. Найбільшого значення було досягнуто у 2020 році, яке становить 1 242 7560,4 тис. дол. США.

Ввезення продукції із–за кордону переважає у Львівській, Дніпропетровській, та Київській областях. Найбільшого обсягу імпортих операцій у Львівській області було здійснено у 2022 році (5387542,9 тис. дол. США), у Дніпропетровській у 2018 році (5 264 893,3 тис. дол. США) та у Київській у 2020 році (4 178 359,9 тис. дол. США).

Далі було проаналізовано стан торговельної діяльності України з країнами Європи. Це було зроблено через динаміку експорту та імпорту товарів у розрізі країн Європи. Було визначено, що найменшого значення експорту товарів у зазначених країнах було здійснено в такі періоди, як: в Італії у 2022 році (1 581 млн. дол. США), у Королівстві Нідерландів у 2018 році (1 434 млн. дол. США), у Королівстві Іспанія у 2020 році (1 241 млн. дол. США), у Федеративній

Республіки Німеччини у 2017 році (1 091 млн. дол. США). Найбільший обсяг експорту у перелічених країнах відбувається у 2021 році, а саме: Італія – 3 340 млн. дол. США, Королівство Нідерландів – 2 116 млн. дол. США, Королівство Іспанія – 1 659 млн. дол. США, Федеративна Республіка Німеччини – 2 278 млн. дол. США. Більш детально було проаналізовано структуру експорту до Польщі та Італії. Та структуру імпорту з Німеччини та Польщі з України.

Наостанок у другому розділі було розглянуто діяльність Торгово–промислової палати України, пов’язану із міжнародною торгівлею, а саме динаміку та структуру заходів для бізнесу проведених Торгово–промисловою палатою України задля розвитку експорту за 2020–2022 роки.

Далі було більш детально досліджено структуру кількості учасників першого національного форуму з підтримки експорту у 2015 році, а також учасників міжнародної конференції «Експортно–імпортні відносини Україна – ЄС 2016: готовність влади та бізнесу».

У останньому розділі цієї роботи було розглянуто проблеми розвитку сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності України. Для цього здійснено аналіз важелів впливу експорту на зовнішньоторговельну діяльність держави, а також зовнішні та внутрішні фактори, що мають проблемний характер українського експорту. Далі було досліджено актуальні проблеми імпортової політики України та основні перспективні напрямки розвитку експорту та імпорту держави. Також, розглядалися завдання у сфері фінансової підтримки експорту та основні фактори податкового заохочення експортерів.

Наступним пунктом, цього розділу став розгляд пріоритетних напрямків та перспектив зовнішньоторговельної діяльності України. Було досліджено фактори впливу експортного потенціалу країни та елементи, що входять до її структури. Ще одним важливим моментом, при розгляді напрямків розвитку є слабкі сторони української продукції на світовому ринку, які в подальшому стануть точками для росту. Також, було представлено рекомендації, які допоможуть уряду держави покращити експортний потенціал України. Далі було

досліджено передумови успіху, негативні та позитивні наслідки імпортозаміщення.

Наостанок, було досліджено перспективи співпраці Торгово–промислової палати України із зарубіжними країнами щодо проведення торгово–економічних операцій на зовнішньому ринку в умовах повоєнного відновлення. Спершу розглядалася співпраця з Великобританією. Ще однією країною, що має тісну співпрацю з Торгово-промисловою палатою України стала Німеччина, яка підтримувала тісні зв'язки з нашою країною, як до початку повномасштабного вторгнення, так і після.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дуляба Н. І., Далик В. П. (2020). Розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної нестабільності. *Ефективна економіка*, 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/84.pdf
2. Wikipedia. (2023, 26 вересня). *Зовнішня торгівля України*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8F_%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8
3. Григорова-Беренда Л. І. (2016). *Теорія і практика зовнішньої торгівлі*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12492/2/%D0%A3%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%92%D0%BD%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%A2%D0%BE%D1%80%D0%B3%28%D1%87%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B9%20%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%29.pdf>
4. Павленко І. І., Варяниченко О. В., Навроцька Н. А. (2012). *Міжнародна торгівля та інвестиції*. Центр учбової літератури. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9C%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%94%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%86%D0%92%D0%9B%D0%AF.pdf>
5. Мазаракі А.А., Мельник Т.М., Іксарова Н.О. (2016). *Зовнішня торгівля України: XXI століття*. Київський національний торговельно-економічний університет. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/71b98caa3e46dab7dd15e731093dbd4d.pdf>
6. Library.if. *Сутність міжнародної торгівлі та її концепції*. URL: <https://library.if.ua/book/68/5015.html>

7. Osvita. (2011, 13 травня). *Вивчення зовнішньоторговельної політики: теоретико-методологічні аспекти.* URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19369/>
8. Рибак Г. І., Островський І. А. (2020). Міжнародний ринок послуг: сучасний стан та структура. *Ефективна економіка* 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/73.pdf
9. Ukrexport. *Сучасний стан та проблеми експортної політики.* URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_kr_perebuy/4592.html
10. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. (2021). Теоретичні основи механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/8.pdf
11. Osvita. (2011, 11 квітня). *Основні принципи тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД.* URL: https://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18175/
12. Pidruchniki. Тарифне та нетарифне регулювання в митній справі. URL: https://pidru4niki.com/15970122/ekonomika/tarifne_netarifne_regulyuvannya_mitniy_spravi
13. Osvita. (2011, 13 травня). *Форми міжнародних економічних відносин: міжнародна торгівля.* URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19392/>
14. Osvita. (2011, 11 травня). *Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: державне регулювання.* URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19345/>
15. Pidruchniki. *Зовнішньоторговельна політика держави: протекціонізм чи вільна торгівля?* URL: https://pidru4niki.com/1130030662943/politekonomiya/zovnishnotorgoveln_a_derzhavi_proteksionizm_vilna_torgivlya
16. Wikipedia. (2023, 22 вересня). *Протекціонізм.* URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%BC>

17. Бондарчук Т.Л. (2013). Теоретико-методологічні засади аналізу політики протекціонізму. *Український соціум*, 1(44), 117–128. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2013/01/117-128__no-1__vol-44__2013__UKR.pdf
18. Харун О.А., Рожок Т.В. (2018). Особливості проведення політики протекціонізму та фритредерства. *Інфраструктура ринку*, 18, 32–35. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/8.pdf
19. UCCI. *Про палату*. URL: <https://ucci.org.ua/about>
20. Wikipedia. (2018, 2 грудня). *Торгово-промислова палата України*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8
21. Pidru4niki. *Діяльність Торгово-промислової палати України*. URL: https://pidru4niki.com/10810806/pravo/diyalnist_torgovo-promislovoyi_palati_ukrayini
22. UCCI. *Міжнародні проєкти*. URL: <https://ucci.org.ua/international-projects>
23. UCCI. *Система менеджменту якості*. URL: <https://ucci.org.ua/about/quality-policy>
24. UCCI. (2022, 9 листопада). *Укладання угоди про співпрацю для спільної роботи з підтримки економічного розвитку України*. URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/tpp-ukrayini-ta-rada-mizhnarodnoyi-torgivli-poglibliuiut-vzaiemodiiu-dlia-nalagodzhennia-ekonomichnoyi-stabilnosti-ukrayini>
25. UCCI. *Мережа центрів підтримки експорту*. URL: <https://ucci.org.ua/arbitration/network-of-export-support>
26. UCCI. *Підтримка експорту*. URL: <https://ucci.org.ua/services/zovnishn-oiekonomichna-diial-nost>
27. Export Kyiv. *Послуги*. URL: <https://export.kyiv.ua/services>

28. UCCI. (2022, 27 червня). *Проект «Допомога українським компаніям у виході на міжнародні ринки»*. URL: <https://ucci.org.ua/events/workshop/proiekt-dopomoga-ukrayinskim-kompaniiam-u-vikhodi-na-mizhнародni-rinki>
29. UCCI. *Центр сприяння імпорту*. URL: <https://ucci.org.ua/shcho-take-tsentr-spriiannia-importu-ipd>
30. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 2881-IX (2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
31. Library. (2001). *Система показників розвитку міжнародної торгівлі*. URL: <https://library.if.ua/book/68/5017.html>
32. Index Minfin. *Експорт та імпорт України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>
33. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
34. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
35. Шаров О.М., Соболев Б.В. (2013). *Тенденції формування зовнішніх платіжних дисбалансів: глобальні чинники та ризики для України*. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-12/dusbalans.pdf>
36. Buklib. *Платіжний та торговельний баланси зовнішньоекономічної діяльності*. URL: <https://buklib.net/books/29472/>
37. Ukrexport. *Сучасний стан та проблеми експортної політики*. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_kr_perebuy/4592.html
38. Wikipedia. *Європейський Союз*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7
39. Wikipedia. *Єврозона*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0>
40. Wikipedia. *Європейська асоціація вільної торгівлі*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0>

%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%96#%D0%84%D0%90%D0%92%D0%A2_%D1%82%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0

41. Export gov. *Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ.*
URL:[https://export.gov.ua/agreement/14-](https://export.gov.ua/agreement/14-ugoda_pro_vilnu_torgivliu_mizh_ukrainoiu_ta_derzhavami_ievat)

[ugoda_pro_vilnu_torgivliu_mizh_ukrainoiu_ta_derzhavami_ievat](https://export.gov.ua/agreement/14-ugoda_pro_vilnu_torgivliu_mizh_ukrainoiu_ta_derzhavami_ievat)

42. Poland mfa. *Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею.* URL: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/229-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-polyshheju>

43. Торгово—промислова палата України. (2022). *Фінансова звітність та звіт з управління за 2022 рік.* <https://ucco.org.ua/media/filemanager/finansova-zvitnist/2022-finansova-zvitnist.pdf>

44. Торгово—промислова палата України. (2022). *Річний звіт за 2022 рік.* <https://ucco.org.ua/uploads/files/64370128a5fab901281112.pdf>

45. UCCI. *Європейський офіс ТПП України.* URL: <https://ucco.org.ua/advocacy/evropeiskii-ofis-pri-tpo-ukrayini>

46. UCCI. (2023, 4 серпня) *Торгово-промислові Палати України та Японії: новий рівень співпраці.* URL: <https://ucco.org.ua/press-center/ucco-news/zmitsniuemo-dilove-partnerstvo-mizh-ukrayinoiu-ta-iaponiieiu>

47. Торгово-промислова палата України. *Звіт про результати діяльності Торгово-промислової палати України за 2021 рік.* URL: <https://ucco.org.ua/uploads/files/62dfd65bcd981553130987.pdf>

48. Торгово-промислова палата України. *Звіт про результати діяльності Торгово-промислової палати України за 2020 рік.* URL: <https://drive.google.com/file/d/1TZpC0wXCYTwm-wO-1Jx6YegcUpJj8i5D/view>

49. Торгово-промислова палата України. *Звіт про результати діяльності Торгово-промислової палати України за 2015 рік*. URL: <https://ucco.org.ua/uploads/files/58ad9db70dbd6.pdf>
50. Importpromotiondesk. *IPD Engagement in Ukraine Focus: Ukraine Special Programme*. URL: https://www.importpromotiondesk.de/fileadmin/IPD_Flyer/230301_UASP_Factsheet2023_EN_print.pdf
51. Малишевська О.О. (2018). Основні проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України. *Інфраструктура ринку*, 15, 8–13. http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/15_2018_ukr/4.pdf
52. Ольшевська Є.В. (2023). Пріоритети та перспективи зовнішньоторговельної діяльності України. У Н.В. Безрукова, В.А. Свічкарь (Ред.), *Modern research in science and education* (с. 915–919). Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-science-and-education-9-11-11-2023-chikago-ssha-arhiv/>
53. Osvita. (2011, 6 травня). *Платіжний баланс: визначення та значення*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19154/>
54. Заболотна Н.Г. (2017). Структурні диспропорції в зовнішній торгівлі України та шляхи їх подолання. *Економіка і суспільство*, 8, 594–598. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/100.pdf
55. Dnu dp. *Формування та використання експортного потенціалу аграрних підприємств в умовах євроінтеграції*. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkurs_stud/ES/1_2.pdf
56. Алімова О.О. (2013). Експортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=556>
57. Іщук Ю., Порохня В. (2022). Імпортна політика: загальні цілі та актуальні проблеми України. *Галицький економічний вісник*, 2 (75), 105–111. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2392/1/%d0%86%d1%89%d1%83%d0>

%ba%20%d0%93%d0%b0%d0%bb%d0%b8%d1%86%d1%8c%d0%ba%d0%b8%d0%b9%20%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b8%d0%b9%20%d0%b2%d1%96%d1%81%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%be%d0%b1%d1%80.pdf

58. Export gov. *Україна і СОТ*. URL: https://export.gov.ua/56-ukraina_i_sot

59. Захарчук І.Ю. (2013). Експортний потенціал машинобудівних підприємств. *Ефективна економіка*, 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2057>

60. Гончар О.І., Кушнір Ю.О. (2010). Сучасний стан та тенденції розвитку експортного потенціалу України. *Вісник Хмельницького національного університету*, 6, 274–276. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f6f370eb-72d2-4828-a0a3-af98b5f84d53/content>

61. Стеценко Ж.В. (2008). Формування експортного потенціалу в Україні. *Економіка та держава*, 7, 22–24. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2008/8.pdf

62. Ukrexport gov. *Стимулювання експортної діяльності малих та середніх підприємств*. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed//4599.html

63. Ващенко Т.В. (2015). Реалізація стратегії імпортозаміщення як запорука розвитку експортного потенціалу промислових підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 3, 200–211. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2015_3_200_211.pdf

64. Коваль Л.П. Обґрунтування доцільності політики імпортозаміщення в Україні. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/279.pdf>

65. Ольшевська Є.В. (2023). Особливості співпраці торгово-промислової палати України із Німеччиною в умовах повоєнного стану. У А.А. Буряк (Ред), *Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика* (с. 194 –198). Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <https://feu.kubg.edu.ua/images/FEU/KU/3/12/11/1.pdf>

66. Ukrinform. (2023, 21 червня). *Міжнародна конференція з відновлення України у Лондоні*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3725670-u-londoni-pocinaetsa-miznarodna-konferencija-z-vidnovlenna-ukraini.html>

67. UCCI. *Велика Британія*. URL: <https://ucci.org.ua/tag/%25D0%2592%25D0%25B5%25D0%25BB%25D0%25B8%25D0%25BA%25D0%25B0%2520%25D0%2591%25D1%2580%25D0%25B8%25D1%2582%25D0%25B0%25D0%25BD%25D1%2596%25D1%258F>

68. UCCI. (2022, 2 квітня). *Німецько-український аграрно-політичний діалог у розробці плану дій з підтримки аграріїв*. URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/komitetpidpriiemtsiv-apk-pri-tpp-ukrayini-priednavsia-do-nimetsko-ukrayinskogoagrarno-politichnogo-dialogu-apd-ukraine-u-rozrobtsi-planu-dii-zpidtrimki-agrariyiv>

69. UCCI. (2022, 25 жовтня). *Німецько-Український економічний форум*. URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/tpp-ukrayini-vzialauchast-u-roboti-nimetsko-ukrayinskogo-ekonomichnogo-forumu-u-berlini>

70. Писанська, Н. (2022, 25 жовтня). *Німецький бізнес готовий взяти на себе провідну роль у післявоєнній відбудові*. *Голос України*, (214). URL: <http://www.golos.com.ua/article/365499>

ДОДАТКИ

Додаток А

ANNOTATION.

Foreign trade priorities of Ukraine: Current state and prospects.

The volume of work is 108 pages, 1 table, 25 graphs, 41 figures, a list of used sources of 70 names, appendices.

The graduation (master's) thesis contains an introduction, three chapters, conclusions to the chapters, general conclusions, a list of references, and appendices. The introduction explains the relevance of the topic under study, provides a list of scholars who have studied the factors influencing the development of foreign trade, and mentions the impact of Russia's full-scale invasion of Ukraine.

The first chapter of the graduate (master's) thesis discusses the main aspects of foreign trade activity, namely its essence and features, the basics of regulation and its forms. Also, the peculiarities of the activities of the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry in the field of international trade were studied. The second section analyzes the factors of influence and the current state of Ukraine's foreign trade with foreign countries. Considerable attention is paid to Ukraine's trade cooperation with European countries. The activities of the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine related to international trade are studied. The third section discusses the problems and priorities of Ukraine's foreign trade and provides prospects for its further development. It also analyzes the prospects for cooperation between the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry and foreign countries in conducting trade and economic operations in the foreign market in the context of post-war recovery. As a result of the study, conclusions were drawn regarding Ukraine's export-import operations with foreign partners and proposals were made that will help develop domestic exports to foreign countries.

Keywords: foreign trade, export, import, foreign trade balance, international trade, goods, services.